

Det 'danske' set med 'danske' øjne

Af Lærke Dalgaard Noer-Møller

Speciale, marts 2012

Vejleder: Ann-Dorte Christiansen

Ord: 34.817

Sociologiuddannelsen, Aalborg Universitet

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	5
PROBLEMFELT	6
PROBLEMFORMLERING	8
DESIGN.....	10
FORSKNING PÅ FELTET.....	11
Being danish	11
Behov for identifikation	12
'Danskerne'	14
Sådan er 'danskerne'!	16
Balansekunstnere.....	17
Opgør med det selvfølgelige	20
'Racisme'	21
Opgør med kategorierne.....	22
Identiteter	23
Retorikken i samfundet.....	25
Den generende forskellighed	26
Begrebsforståelse	27
'De andres' skyld.....	28
'Nyracisme'	29
Underforstået viden	30
Mediernes konstruktion af 'danskere'	31
Tværgående opsamling	33
METODE.....	35
Informanter	35
Pilotinterview	38
Forskeren selv.....	38
Det 'danske' set med egne øjne.....	39
Interview.....	40
Interviewguide	40
Behandling af empiri	41
ANALYSESTRATEGI SAMT VIDENSKABSTEORETISK RAMME	43
PRÆSENTATION	45

ANALYSE	48
'Danske' selvfølgheder	48
'Dansk kultur'	48
Traditioner	51
Dannebrog og kongehuset	53
Janteloven	54
Forskelle mellem byer og landsdele	56
Opsamlende refleksioner	57
En 'dansker', hvad er det?	59
Statsborgerskab	59
Betydning af dansk statsborgerskab?	59
Opnåelse af dansk statsborgerskab	60
'Sproget'	61
'Accent'	61
At tale 'sproget' gør 'dansk'	62
Udseendet	65
'Os' og 'dem' i form af udseendet	66
Medierne	67
Sådan er en 'dansker' ikke	68
'De kriminelle'	69
'Muslimerne', som 'ikke-danskere'	70
'Muslimere' og 'de andre'	72
'Muslimske' bekendte	72
Som et rødt tørklæde	73
Opsamlende refleksioner	74
Kært barn har mange navne	76
'Etnicitet'	76
'Nydansker' eller en ny 'dansker'	78
'Ægte dansker', 'kommende danskere' eller 'fremmede'	80
Opsamlende refleksioner	81
KONKLUSION	82
ENGLISH SUMMARY	85
LITTERATURLISTE	87
BILAGSOVERSIGT	89
Bilag 1 – Opslag	90
Bilag 2 - Interviewguide	91
Bilag 3 - Kodningsliste	95

INDLEDNING

Mit ønske om at læse sociologi udsprang af løftet om at få lov til at kigge bagved "døren" hos individerne i det 'danske' samfund og få lov til at placere disse i nogle håndterbare 'kasser', således at samfundet blev mere gennemskueligt og dermed forståeligt. Det har dog blot skabt en ny udfordring, nemlig evnen til at se mellem 'kasserne' og på, hvilken betydning det har for individerne at blive placeret i eller uden for disse. I skabelsen af en 'kasse' synes der at være nogle selvfølgelige inklusioner og eksklusioner af individer, der passer til diverse 'kasser'. Spørgsmålet er så om disse selvfølgeligheder i nogen grad er med til at ekskludere nogle, der formelt tilhører 'kassen', men som grundet fasttømrede selvfølgelige forståelser af 'kassen' eller begrebet ikke inkluderes reelt. Her tænkes eksempelvis på begrebet 'danske'. Hvem bestemmer, hvem der reelt skal indgå i dette? Hvorfor er der nogle, der bliver placeret i en 'kasse', der kaldes for 'nydanskere', frem for i 'kassen' 'danskere', når de er født, opvokset og har statsborgerskab i Danmark. Jeg troede, at 'kassen' med 'danskere', eller begrebet 'danske', inkluderede personer, der eksempelvis var danske statsborgere, men det syntes ikke at være tilfældet – hvorfor ikke? Er der nogen selvfølgeligheder, der gør, at der er nogle borgere i Danmark, der trods eksempelvis statsborgerskab ikke inkluderes i begrebet 'danske'? Hvad dækker dette begreb egentlig over? Hvem er en 'danske'?

Når jeg ønsker at pege på de selvfølgelige forståelser af, hvem en 'danske' er, er det også med et ønske om at gøre op med nogle af de selvfølgeligheder, som også min egen disciplin har været med til at producere og reproducere i begrebet 'danske'. Håbet og ønsket med projektet er således at lægge op til et mere nuanceret billede af begrebet 'danske' i Danmark, hvor selvfølgeligheder bliver mindre selvfølgelige.

God læselyst!

PROBLEMFELT

Dette kapitel vil give et indblik i relevansen af problemstillingen i forhold til en sociologisk kontekst og en samfundsmæssig aktualitet. Dette i forhold til, hvordan begrebet 'dansker' opfattes og anvendes i det 'danske' samfund i dag.

Begrebet 'dansker' indeholder mange aspekter, fokus i indeværende opgave vil dog være på konstruktionen af en 'dansker' som en modsætning til den gruppe individer i Danmark, der ikke omtales her som, men i stedet omtales af nogle som 'nydanskere' eller i dette projekt som 'ikke-danskere'. På trods af nogle af disse personer har levet i Danmark hele livet, så inkluderes 'de' ikke i begrebet 'dansker'. I Danmark i dag, synes der således at være en forståelse af, at nogle er 'danske', og så er der 'de andre'. Men der synes ikke at være en klar definition af, hvem der er hvem. Nogle ville måske mene, at alle med et dansk statsborgerskab defineres som 'dansker', men det synes heller ikke gældende (Nyidanmark 2011). Der er således danske statsborgere, som i dag ikke betegnes som 'danskere', men som 'nydanskere', hvilket skyldes deres egen eller familiemedlemmers tilknytning til eller vandring fra et andet land end Danmark. Der bliver i den forbindelse delt op i '(gamle) danskere' og 'nye danskere', men hvorfor skelne mellem opholdslængde, hvis man er dansk statsborger, er man vel 'dansker'? Både medierne og politikerne i Danmark synes her at byde ind med forslag til, hvem der bør inkluderes i begrebet 'dansker'.

Medierne i det danske samfund synes nemlig i nogen grad ligeledes at skelne mellem borgere i Danmark. I Rikke Andreassens Ph.D. afhandling: "The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality" (Andreassen 2005), argumenteres der for, at medierne er med til at skabe et skævt billede af borgerne i Danmark gennem deres valg af fortællinger. Desuden argumenteres der for, at de 'danske' medier i høj grad er produceret for, af og med 'etniske hvide danskere', hvormed fortællingerne om borgere med 'anden etnisk baggrund end dansk' fremgår, som de 'anderledes andre'. Andreassen påpeger ligeledes, at 'de andre' bliver set på som en fælles gruppe, på trods af at deres diversitet (Andreassen 2005:288-291).

Det er dog ikke kun medierne, der er med til at skelne mellem borgere i Danmark. Jf. Peter Hervik, antropolog, som blandt andet har forsket i racisme, multikulturisme og kategorisering, så bidrager blandt andet det politiske parti Dansk Folkepartis leder Pia Kjaersgaard også til, at der skabes en opdeling mellem 'os' og 'de andre'. Hvor 'de andre' er 'de fremmede', som man ikke ønsker at inkludere i samfundet, eller retter som det påstås ikke ønsker at 'integrere' sig i Danmark. Denne kategori indeholder dog ikke kun personer, der kommer til

landet fra andre lande, men den indeholder også personer med 'udenlandsk baggrund', som har dansk statsborgerskab. Samtidig er der personer med 'udenlandsk baggrund' som ikke er inkluderet, dette er tilfældet for personer fra nordiske land, samt fra Vesteuropa, Nordamerika, New Zealand og Australien. Der synes således at være et ønske om at skelne mellem hvilke 'fremmede' fra andre lande eller med 'udenlandsk baggrund', der skal inkluderes i det 'danske' samfund, og hvem der er for besværlige at inkludere ifølge Dansk Folkeparti. I den forbindelse peger Hervik på at brugen af kategorier hurtigt kan ændre sig, men at de bagvedliggende forståelser bevæger sig efter nogle andre principper og i et væsentligt langsommere tempo. Det er derfor vigtigt i al kommunikation at starte med noget genkendeligt inden, at man derefter kan forsøge *"at rekontekstualisere og genskrive i et nyt sprog"* (Hervik 1999:36-40). Således er det ikke let at overbevise 'danskerne' om, at 'de fremmede' ikke er 'fjender', når det først er en del af retorikken. Det handler i midlertidig om at tage udgangspunkt i allerede kendte begreber, som eksempelvis 'fremmede' eller personer med 'etnisk minoritetsbaggrund', og derefter prøve at sætte disse i en kontekst, der er positiv for de implicerede parter.

I forbindelse med opdeling mellem 'danskere' og 'nydanskere' synes der at være en forståelse af, at 'nydanskere' integreres ved at blive som 'danskerne'. Derfor foretages der også løbende målinger af 'nydanskere' i forhold til 'danskere'. Et eksempel på dette er en måling af medborgerskab i Danmark. Her bliver 'nydanskere' eksempelvis målt i forhold til deres deltagelse i valg og foreningsarbejde. Målingerne fra august 2011 viser en fremgang, idet 'nydanskere' bevæger sig mod 'danskere' (Nyidanmark 2011). Dette glædede daværende Integrationsminister Søren Pind, hvor til han ytrede:

"Det er vigtigt, at udlændinge, der kommer til Danmark for at blive her, bliver danske. Det betyder selvfølgelig ikke, at danskheden er en entydig, uforanderlig størrelse, for selvfølgelig bliver vi som folk også ændret af udefrakommende strømninger. Men det er vigtigt, at der er en enighed og et fællesskab, når det kommer til helt basale ting som demokrati, ligestilling og selvforsørgelse."

(Nyidanmark 2011)

Men demokrati, ligestilling og selvforsørgelse er jo ikke blot 'danske' forhold, så hvad definerer det mere specifikke i konstruktionen af det 'danske'? Hvis nye borgere i Danmark ikke automatisk inkluderes i begrebet 'dansker' ved at bo i landet eller ved dansk statsborgerskab, så må det jo være noget andet. Hvad indikerer, om et individ er 'dansker' eller 'ikke-dansker', hvis man spørger 'danskerne' i stedet for medierne og politikerne?

Antropolog Marianne Gullestad, der har udført feltarbejde i hendes hjemland, Norge, argumenterer for at civilsamfundet i dag ses som et rum, hvortil der er ét folk, der tilhører nationen (Gullestad 2002:61). Hun ønsker dog, at der gøres op med denne retorik, ved at gøre om med selvfølgelighederne: *"Hvis identiteten som norsk skal bli mer åpen, fordres det at den enkelte kan reflektere over og drøfte de grunnleggende begreper og tolkningsrammer som definerer 'det norske'. [...] Egne selvfølgeligheter må kort sagt bli litt mindre selvfølgelige."* (Gullestad 2002:65). Gullestad opfordrer således majoriteten til at reflektere over forholdene som synes selvfølgelige i definitionen af 'det norske', hvilket synes interessant at videreføre til en 'dansk' kontekst.

På trods af at der, løbende med denne opgaves udformning, er indtrådt, en ny regering som ønsker en anden udlændingedeбат end den tidligere, er der, som Hervik bemærker det, stadig et stykke vej fra ønske til realitet. Selvom regeringsskiftet således er interessant for debatten, synes problemstillingen ikke at være mindre vigtig på trods af dette. Dertil anvendes betegnelsen 'nydansker' fortsat om en gruppe mennesker i Danmark i modsætning til 'dansker' (Social- og integrationsminister 2012), hvormed der stadig synes at være et behov for at italesætte problemstillingen.

Ovenstående skal dermed ses som en introduktion til den forståelse som det 'synlige' Danmark i form af medierne, og det politiske felt synes at have om begrebet 'dansker' i forhold til, hvem der inkluderes, og hvem der ekskluderes. Men hvordan ser 'danskerne' selv på begrebet 'dansker'. Hvilke selvfølgeligheder ligger der i 'deres' forståelse af begrebet 'dansker'. Hovedsigtet med dette speciale er at søge efter nogle af disse selvfølgeligheder og sætte spørgsmålstejn ved dem og dermed skabe et mere nuanceret billede af begrebet 'dansker'.

PROBLEMFORMULERING

Med udgangspunkt i ovenstående problemfelt er det interessant og relevant at sætte spørgsmålstejn ved forståelsen af det selvfølgelige i, hvem en 'dansker' er. Dette speciale vil i den forbindelse have fokus på og undersøge følgende:

- **Hvilke selvfølgeligheder ligger der i opfattelser af begrebet 'dansker'?**

Undervejs i projektet vil flere af begreberne være markeret med citationstejn: ' ', hvilket skyldes, at der ligger et ønske om ikke at fastlåse begrebet eller kategorien, da der kan være andre forståelser af dette, end den som umiddelbart ses anvendt i projektet. Med en markering af ordene med form af citationstejn, bliver læseren således opmærksom på, at ordet

kan have andre betydninger end den anvendte i projektet (Gullestad 2002). Samtidig er det vigtigt at pointere, at projektets formål ikke er at finde frem til en sandhed, men at pege på de konstruktioner af begrebet 'dansker', som informanterne i indeværende projekt bidrager med, og som de finder mere eller mindre selvfølgelige. Mere om forståelsen af selvfølgeligheder i kapitlet: *Forskning på feltet*.

DESIGN

Dette kapitel har til formål at give læseren et indblik i projektets opbygning. Projektet er bygget op over interviews med syv 'danskere'. Det empiriske materiale danner på den måde grundlag for analysen, da det er 'danskernes' opfattelser af begrebet 'dansker', der er i fokus. I analysen vil der blive peget på de selvfølgeligheder, som disse ytrer i deres beskrivelse af begrebet gennem en socialkonstruktivistisk tilgang.

I projektet er teoretikerne Richard Jenkins, G.Prakash Reddy, Annick Prieur, Marianne Gullestad, Rikke Andreassen og Peter Hervik inddraget i større eller mindre grad. Jenkins inddrages, da han har arbejdet med begrebet 'dansker' gennem feltarbejdet i Skive, samt arbejdet med teorier omkring identitetsprocesser (Jenkins 1997, 2002, 2006, 2011). Ligeledes har Prakash gennem feltstudier i Hvilsager forsøgt at definere det 'danske' (Prakash 1992), begge har de således studeret 'danskere' "udefra". Dertil inddrages Prieur grundet hendes arbejde med identitet og begreber som 'etnicitet', 'kultur' og 'racisme' (Prieur 2004). Gullestad inddrages, idet det vurderes, at hendes arbejde med begrebet 'nordmand' kan bringe anvendelige begreber i spil, samt at hun lægger op til et opgør med selvfølgelighederne heri (Gullestad 2002, 2006). Andreassen og Hervik inddrages, idet de begge har arbejdet med den sprogbrug som er gældende for omtalen af 'danskere' og 'etniske minoriteter' i Danmark, det være sig i forhold til mediernes sprogbrug (Andreassen 2005, 2007 samt Nielsen & Tanghøj 2008), men også 'danskerens' eget sprogbrug og anvendelse af begreber (Hervik 1999, 2003, 2004 samt Aidt & Hervik 2009). Teoretikernes arbejde på feltet vil blive eksemplificeret i næste kapitel: *Forskning på feltet*. Teorierne anvendes både i forbindelse med udarbejdelse af interviewspørgsmål samt inddrages i analysen.

Der er valgt en kvalitativ tilgang til problemstillingen, hvormed det er 'danskernes' udsagn, der er grundlaget for at finde frem til de selvfølgeligheder, der ligger i opfattelser af begrebet 'dansker'. Jf. problemfeltet er der en forståelse af, at nogle er 'dansker' og andre er 'nydanskere' blandt det 'synlige' Danmark. Derfor synes det givtigt at lade 'almindelige danskere' komme til orde og med disses øjne se på begrebet 'dansker', og hvordan dette er konstrueret. Analysen er opdelt i tre dele: 1. *'Danske' selvfølgeligheder*, der omhandler 'danskheden' og 'dansk kultur'. 2. *En 'dansker', hvad er det?*, der omhandler informanternes selvfølgeligheder i konstruktionen af en 'dansker', og 3. *Kært barn har mange navne*, der omhandler begreber som 'etnicitet' og 'nydansker', som anvendes på feltet.

Analysen vil således tage udgangspunkt i informanternes udtalelser, der er perspektiveret gennem teoretikernes forskning på området. Nedenstående gennemgang af teoretikernes arbejde kan give et videre indblik i projektets inspirationskilder.

FORSKNING PÅ FELTET

Dette kapitel vil fremlægge en række teorier og forskning på området omkring begrebet 'dansker', 'etnicitet' og selvfølgeligheder. Kapitlet skal således føre læseren ind i, hvad der i forvejen findes af viden på området, men skal også ses som en ramme for, hvad indeværende undersøgelse udspringer af. Desuden vil flere af teorierne og forskningsresultaterne perspektiveres i analysen, hvor de synes givtige for problemstillingen.

Nogle af de store inspirationskilder til indeværende undersøgelse og arbejdet med begrebet 'dansker' og de selvfølgeligheder, der ligger bag begrebet, er Jenkins og Gullestad. Yderligere vil andre teoretikere på området også inddrages, det drejer sig som G. Prakash, Prieur, Hervik og Andreassen, som tidligere er præsenteret. Første del vil omhandle Jenkins 'danskhed' og identitet, hvortil også Prakash og Prieurs erfaringer og teorier vil blive fremlagt. Anden del vil tage udgangspunkt i Gullestad og forståelsen af selvfølgeligheder, men vil også perspektivere til 'danske' eksempler i form af teoretikerne Hervik og Andreassen.

BEING DANISH

I arbejdet med forskning inden for social identitet har Jenkins, som både er sociolog og antropolog, blandt andet udført feltarbejde i Skive i Danmark. Med udgangspunkt i observationerne fra opholdet i Skive samt observationer fra andre steder i Danmark gennem de sidste 20 år og erfaringer på området generelt, har han skrevet bogen: "Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life", som udkom i 2011. I denne beskriver han nogle af de paradokser, som han møder i sin tid i Skive i forhold til det at være 'dansker' set "udefra" (Jenkins 2011). Det synes derfor interessant at trække på hans arbejde omkring begrebet 'dansker' og teorier generelt på området i indeværende undersøgelse.

Jenkins argumenter blandt andet for, at identitet eller identifikation ikke er en fast størrelse, men noget der bliver til i form af (indre) selvidentifikation og (ydre) definition af os selv, som andre kommer med, hvilket også omtales som "*identifikationens indre-ydre-dialektik*" en proces, hvor individuelle samt kollektive identiteter konstitueres (Jenkins 2006:43). Denne er også gældende for identifikationen som 'dansker'. Identiteten er således gældende, når individet selv opfatter og italesætter sig som sådan, og idet at andre omkring vedkommende italesætter denne som sådan. Ligesom identitet ikke er en stabil størrelse, da den

hele tiden forandrer sig i forhold til omgivelser og egne forståelser af identifikation, så er 'etnicitet' heller ikke en stabil kategori, men konstrueret af ovenstående dialektik. Jenkins påpeger desuden, at 'etnicitet' ikke er noget, der synes afgørende for alles identifikation, men er styret af de betingelser, der er på et givent tidspunkt. Det synes dermed ikke at eksistere i sig selv, men vil altid være afhængigt af de forhold, der er lokalt og globalt. Der argumenteres i den forbindelse for, at 'etniske' grupper er social konstrueret, og dermed ikke ér i virkeligheden, men ér, hvor der er nogle, der lever efter, at de er der. De bliver dannet, idet der er nogle, der anvender dem og reproducere dem igen og igen (Jenkins 2011:11-13, Jenkins 2006:90-91). Der er desuden forskel på om begreber, som eksempelvis: 'etnicitet' ses i lyset af det nominelle eller det faktiske, der skelnes her mellem forståelse af *navnet* 'etnicitet' og *indholdet af* 'etnicitet'. Der er nemlig ikke nødvendigvis overensstemmelse mellem, hvad der forstås ved 'etnicitet', og så de oplevelser der associeres med begrebet, og dermed de konsekvenser, begrebet medbringer. Det er i den forbindelse ikke det samme at vokse op i Danmark i 1944 som i 1994, og der er på samme måde også forskel på forståelsen af 'etnicitet' over tid og sted i forhold til navn og konsekvens (Jenkins 1997:47, Jenkins 2006:124). Således argumenteres der for, at navnet 'etnicitet' kan ændres, samtidig med at konsekvenserne af begrebet stadig vil være det samme, og på samme måde kan konsekvenserne af 'etnicitet' ændres, men navnet bibeholdes. Det handler således om, hvilke associationer der er for begrebet på et givent tidspunkt og sted. Dette i forhold til, hvordan begrebet forstås internt i gruppen og eksternt af andre omkring gruppen. Når der tales om en gruppe, skal dette dog ikke ses som en fast kasse, men en foranderlig én af slagsen.

BEHOV FOR IDENTIFIKATION

Selvom 'identitet' ikke er en fast størrelse, har mennesket dog et naturligt behov for at identificere det menneske, det står over for, hvorfor det også er naturligt at have et behov for at placere andre mennesker på et socialt landkort for at have et udgangspunkt at tale ud fra. Samtidig argumenteres der for, at identifikationen er gensidig genkendelse. "*Identitet er derfor ikke givet på forhånd, den er også et produkt af enighed og uenighed, og den står i princippet altid til forhandling*" (Jenkins 2006:29), jf. Jenkins. Dertil pointeres det også, at der dybest set ikke ville være et samfund, hvis ikke det var for identifikationen. Det synes svært at forstille sig et socialt liv uden at vide, hvem andre er, og hvem man selv er. Ifølge Jenkins er det i den forbindelse vigtigt at have det hverdagsagtige for øje, da identifikationen er vigtig for forståelse af, hvordan vi interagerer med andre i hverdagen. Det er dog ikke blot vigtigt at holde *forskelle* mellem individerne for øje, men også de *ligheder* der forefindes. Jenkins ønsker her et opgør med tankegangen om at tænke i forskelle – idet forskelle i nogen form kun henviser til individerne, men også fællesskab og det kollektive synes vigtig for

forståelse af samfundet, hvormed der også må være tid til at tale om lighederne (Jenkins 2002:59-64, Jenkins 2006:29-31). Der peges her på tre forbehold imod udelukkende at tale om forskelle. 1. For det første kommer begrebet identitet fra det latinske *identitas*, som kan oversætte til "det samme", og dermed indeholder begrebet mere end blot forskelle. Derudover argumenteres der for, at man ikke kan have ligheder uden forskelle og omvendt. 2. For det andet synes fokuset på forskelle at være et angreb på de observationer, man gør sig i hverdagen, hvor der er mere end forskel og mangfoldighed, der er ifølge Jenkins også lighed og solidaritet. Samt hvor fællesskaber er symbolske konstruktioner, der dog har stor betydning for den sociale verden. 3. Det tredje forbehold går på, at hvis identitet er lig forskel, så synes gruppeidentitet ikke at give nogen mening. Hvortil Jenkins argumenter for, at al teori er afhængig af: abstraktion, generalisering og sammenligning, og at samfundsvidenskaben ikke er en undtagelse for dette. Det påpeges dog, at det med forskelle også handler om at acceptere og tolerere disse, men at der stadig er behov for et fokus på de ligheder, der også forefindes, da disse hører uløseligt sammen (Jenkins 2002:67-72). Det er således vigtigt at have fokus både på forskellene mellem aktørerne, men også på lighederne. Det pointeres eksempelvis, hvordan en kollektiv identifikation - en gruppe individer, der betragter sig som ens, i form af samme adfærd eller fælles omstændighed - ikke kan anerkendes, medmindre at forskelle også anerkendes, da inklusion i en gruppe, også betyder eksklusion af andre individer (Jenkins 2006:105-106). I den forbindelse skelnes der også mellem *grupper* og *kategorier*, hvor førstnævnte først er til stede, når aktørerne i denne anerkender hinanden gensidigt, så kan sidstnævnte omfatte individer uden disses viden herom. Dette da kategorier synes baseret på en ydre kollektiv definition. Jenkins argumenter herfor, at kategorisering er en potentiel intervention i aktørernes liv, idet at dette kan være det første skridt til en gruppeidentifikation, hvis kategoriseringen anerkendes af de involverede parter. Kategorisering kan således have konsekvenser for de involverede og i den forbindelse synes det også vigtigt igen at pege på forskellen mellem det nominelle og det faktiske. Det er således sondringen mellem den måde gruppen defineres på, og den måde som gruppens medlemmer faktisk agerer eller behandles på (Jenkins 2006:107-108, 110-112). Det er dog ikke alle kategoriseringer, der nødvendigvis bliver til en gruppeidentifikation, således påpeges det, at en social kategori skal være definerbar og anerkendt "*af et mærkbart antal af andre*" (Jenkins 2006:113). Dertil pointeres det, at fordi individer lever i forhold til de identiteter, som identificeres af andre og sig selv, så har de faktiske konsekvenser, hvormed de er *intersubjektivt virkelige*. Det skal i den forbindelse pointeres, at kollektive identiteter opstår ud fra både gruppeidentifikation og social kategorisering, samt at det er en social praksis, som bliver til ud fra faktiske eksisterende individers identifikation (Jenkins 2006:113-114). Alle

har således behov for at identificere andre omkring dem, men det er vigtigt i denne proces ikke blot at se på forskelle, men også på lighederne.

'DANSKERNE'

Lighederne i et lokalt fællesskab er dog, på trods af fællesforståelse af ligheder, kun en forestillet lighed dermed ikke sagt, at den er imaginær af den grund, da den har en stærk indflydelse på menneskernes liv. Dertil argumenter Jenkins for, at kollektive identiteter ikke er homogene indvendige, men dog alligevel kan fremstå uforandrede (Jenkins 2006:137, 143). På samme måde er der en forståelse i Danmark af, at befolkningen er 'etnisk' homogen, dette undsiger Jenkins dog ved at pege på eksempelvis de tyske mindretal i Sønderjylland, grønlandere, færingere og jøder, der har været bosiddende i landet nærmest "altid", derudover er der demografiske kompleksiteter, idet der eksempelvis er nogle "*naturalised descendants of Swedes, Poles, Russians and Germans who immigrated either as workers or refugees between the end of the nineteenth century and the 1930s.*" (Jenkins 2011:48). Der argumenteres således for, at befolkningen i Danmark ikke er så 'etnisk' homogen, som nogle måske ville påstå. I den forbindelse ses heller ikke 'danskhed' generelt, som en faststørrelse, men derimod som en proces, det, som 'danskerne' gør i hverdagen, er 'danskhed'. Det er dermed med fortællingen fra i dag og ikke så meget fra fortiden, at der tages udgangspunkt, når Jenkins forsøger at indkredse 'danskheden'. Dertil peges der på, at der i Danmark er en selvfølgelig forståelse af at "*We should all be the same*" (Jenkins 2011:45). Hvilket blandt andet skyldes det 'danske' velfærdssamfunds opbygning, folkeoplysningen og janteloven, hvor det bliver påpeget, at der ikke er nogen, der skal føre sig frem som mere magtfulde end andre, noget der dog også kan ses i andre lande. Der peges her på at jo mere en selvfølge, det er blevet, jo mere indflydelse har det fået på det 'danske' hverdagsliv. Desuden pointeres det også, at dette syn med at; *alle skal være lige*, fører til en påstand om, at Danmark er den bedste land i verden, som på nogle måder har nok i sig selv. Dette findes svært kombinerbart med dagens globale verden og synes også at give udfordringer i forhold til at inkludere individer med en 'anden etnisk baggrund end dansk' i Danmark. Da der er 'danskere', som føler sig truet af globaliseringen og skyder skylden for eventuelle økonomiske og sociale problemer på flygtninge og 'indvandrere' (Jenkins 2011: 45-46, 255-261). Der er dog ikke kun forskelle mellem 'etniske danskere' og 'de andre', som kan gøre op med forståelsen af den 'danske' befolkning, som et homogent folk, men Jenkins peger også på skel mellem landsdele og byer i Danmark. Der synes i den forbindelse at være forskel på, hvor grænserne bliver lagt i forhold til, hvilket udgangspunkt der tages eller haves. Der forefinder forskellige niveauer af solidaritet i forhold til, hvem man taler med (Jenkins 2011:48, 80). Der skelnes her mellem solidaritet på lokale, regionale og nationale niveauer, hvor der eksempelvis i førstnævnte

skelnes mellem 'os i en speciel by' og 'dem der bor uden for denne', samt 'os fra denne kommune' og 'dem fra nabokommunen'. Der sættes således grænser mellem niveauerne. Grænser som er relationelle, idet de samtidig forbinder og adskiller den ene og anden side (Jenkins 2006:145). En grænse der hele tiden synes at skifte med udgangspunkt i, hvor der findes solidaritet.

I forbindelse med sit ophold i Danmark finder Jenkins frem til flere interessante pointer om det 'danske'. I arbejdet med at finde hvad der definerer det 'danske' og Danmark, peger han eksempelvis på nogle punkter, som også indeværende undersøgelse finder gældende i konstruktionen af det 'danske', eksempelvis kongefamilien, velfærdssystemet, hygge, den lille havfrue og H.C. Andersen (Jenkins 2011:212, afsnittet: 'Danske' selvfølgeligheder). Jenkins pointerer dog, at selvom det er muligt at producere en generel version af 'danskhed', så gemmer der sig mange forskellige måder at være 'dansker' på. En anden pointe er, at der blandt 'danskerne' ser ud til at være en opdeling i forhold til holdninger omkring 'indvandrere' og 'fremmede' i Danmark. Som også kommenteret tidligere i dette afsnit, synes der at være forbehold fra nogle 'danskere' side i forhold til at inkludere 'ikke etniske danskere' i deres samfund (Jenkins 2011: 232-233, 255-261). Hvilket skyldes, at der med denne inkludering uundgåeligt ændres på nogle af de vaner og rutiner, der ellers skaber tryghed for individet, idet at disse er blevet institutionaliseret i individet. Dette medfører, at det er vanskeligt at se forholdene værende på anden vis, hvorfor de også synes vanskelige at ændre, idet de findes objektive og selvfølgelige (Jenkins 2006:160-161), på trods af at de er socialt konstruerede. Dertil peges der på, at der i Danmark er en frygt for at tale om 'racisme', da det provokerer det 'danske' og det kollektive rygte. Men ikke desto mindre mener Jenkins, at 'racisme' er en del af det 'danske sprog'. Hvilket ikke er blevet bedre med en påvirkning fra den politiske linje, der er lagt af højrefløjen af 'dansk' politik, hvor det er nemmere at skyde skylden på 'de andre', som ser anderledes ud, end at se sin egen 'rolle' i et givent udfald. Jenkins ønsker i den forbindelse, at der bliver gjort op med forestillingen om de homogene 'danskere' og siger: *"What we should think about instead are the implications of this image of Danish similarity for everyone, immigrant and ethnic Dane alike. That image may be imagined, but it is real and consequential in everyday life."* (Jenkins 2011:281). Det synes dog samtidig svært at gøre op med disse forestillinger, for som det også pointeres er 'danskhed' oftest det sidste på 'danskernes' tanker, *"it is an axomatic¹ 'just how it is'. And in everyday life that is just how it is."* (Jenkins 2011:292). Det at være 'dansker' synes således implicit i hverdagen som en selvfølgelighed, det ikke er noget, der reflekteres videre over.

---

¹ **aksiomatisk**, (se [aksiom](#)), vedr. aksiomer; ubevislig; umiddelbart indlysende" (Den Store Danske).

Jenkins peger da også på, at hverdagen er fuld af paradokser. Ligeledes er identifikationsprocessen, og der peges i den forbindelse på generelle paradokser af identifikationen, som kan findes hos mennesker alle steder, blandt peges der på, at:

- *"People routinely say one thing yet do another;*
- *Rhetorics of identification may not easily fit with the pursuit of other interests; and*
- *Although identification is necessary to make everyday life work, it doesn't in itself determine what people do."*

(Jenkins 2011:292-293)

Jf. Jenkins er det ikke blot 'danskere', der har disse paradokser i forhold til at identificere sig selv og andre, men det er gældende for alle mennesker. Jenkins er i midlertidig ikke den eneste antropolog, som har set på Danmark og 'danskerne' "udefra". Også antropologen Prakash, Indien, har tilbragt 4-5 måneder i Danmark, nærmere betegnet Hvilsager, nord for Aarhus, i 1989 for at forske i 'danskerne'.

SÅDAN ER 'DANSKERNE'!

Overskriften til dette afsnit er det samme, som titlen til bogen, som Prakash skrev efter hans studier i Hvilsager. Det var en sætning han hørte mange gange under sine studier i det 'danske' samfund – "Sådan er danskerne". Han tog til Danmark uden at kende specielt meget til landet i forvejen og mente dermed, at han kunne vurdere landet på den mest neutrale måde og argumenter i den forbindelse for at have oplevet Danmark med åbne øjne. I fortællingerne sammenlignes 'danskerne' med 'inderne' og han argumenter for, at 'danskerne' synes forskellige fra 'inderne' på flere måder (Prakash 1999:11-13).

Ud fra observationerne argumenter han for, at der forefinder en kulturel ensartethed i Danmark. Endvidere argumenter han for, at 'danskerne' er kulturbunden, hvilket ses ud fra de værdier og normer, der forefinder i hverdagen, samt gennem kulturen omkring mærkedage og traditioner. Dog var der forskel på eksempelvis landmandslivet og ikke landmandslivet. Men generelt forefindes der i Danmark nogle komplicerede familierelationer, og den 'danske' personlighed synes at være for individualistisk, derudover er der flere i samfundet, der ser ud til at være marginaliseret, og fællesskab synes ikke at være i hovedsæde, på samme måde som i Indien. Prakash sætter dertil spørgsmålstejn ved om 'danskerne' reelt er kristne, eller om de blot beholder kirken for at kunne blive begravet. Desuden synes 'danskerne' at have et ønske om, at alle skal være lige, og ingen må føle sig bedre end andre, samtidig med at de har let til latter. Prakash argumenter desuden for, at 'danskerne' holder

af at hygge, går op i mad og æstetik, samtidig med at de arbejder meget, også når de kommer hjem fra arbejde, og at det er vigtigt for 'danskerne' at have et arbejde frem for at gå arbejdsløse. 'Danskerne' har desuden en festkultur, hvor en masse forskellige mærkedage bliver fejret med mad og sange. Prakash bemærker gennem sine studier af det 'danske' landsbysamfund, hvordan hans eget liv er i forhold til denne og påpeger, at det ikke er muligt for ham at se objektivt på feltet, men pointerer også, at forskeren altid er præget af egen baggrund (Prakash 1999). For Prakash synes 'danskerne' at være meget individuelle, men samtidig kulturbundne.

Som Jenkins peger Prakash altså også på blandt andet maden, hyggen, janteloven og fester, som værende kendetegnet på 'danskere'. Som Jenkins har ligeledes Prieur, sociolog bosiddende i Danmark, arbejdet med identitet og begreber som 'etnicitet', 'kultur' og 'racisme', hvorfor hendes teorier også synes interessante for indeværende opgave.

BALANSEKUNSTNERE

Priuer har blandt andet fortaget en undersøgelse vedrørende det at have en 'anden etnisk baggrund end norsk' i Norge. Undersøgelsen omhandler, hvordan unge med 'indvandrerbaggrund' eller med 'forældre med indvandrerbaggrund' oplever det at bo i Norge med fordele og ulemper, eksempelvis i forbindelse med de livsbetingelser, som de har med sig i form af *"et utseende, en aksent, et navn eller andre særpreg som i Norge oppfattes som »utenlandsk«"* (Prieur 2004:8). Prieur tager med denne undersøgelse udgangspunkt i en gruppe individer i det 'norske' samfund, som på nogle måder ses som 'ikke-norske'.

Prieur argumenter eksempelvis for, at når der tales om 'etniske minoritetsunge', så foretages der en kobling mellem 'kultur', familieforhold og handling, således at handlinger bliver forklaret ud fra 'kulturelle forhold'. Der ses i den forbindelse nogle udfordringer i forhold til at anvende 'kulturbegrebet'. For det første, fordi der er en fare for at generalisere ved at anvende begrebet. For det andet fordi det kan virke essensialiserende – "det er sådan og sådan, grundet et eller andet". For det tredje synes det at skabe en statisk forståelse af individerne. Og for det fjerde synes det at betyde, at vigtige og mere konventionelle forklaringer overses. 'Kulturfænomenet' må dog ikke fjernes, da det vil være det samme som at afvise socialiseringen, det handler bare om at bruge et mere fleksibelt begreb (Prieur 2004:25-26). Prieur beskriver dertil, hvordan 'etnicitet', 'kultur' og identitet alle er sociale konstruktioner, der kan være midlertidige 'stabile', men også være 'faste' over længere tid/periode. Hun peger derfor på, at man er nødsaget til at se på det specifikke i de unges situation, at de er produkter af mange dele, både faste og foranderlige, hvis en helhedsforståelse af de unge ønskes. (Prieur 2004:28-29). Det er vigtigt, at anvendelsen af 'kulturbegrebet' er refleksiv,

idet den ellers kan virke fastfrossen eller stabil, hvilket ikke er gældende, da den er social konstrueret og dynamisk.

Noget Prieur derudover noterer sig er, at det er få mennesker, der kommer til et nyt land med planer om at blive der permanent, hvormed det er et ambivalent projekt, da man ikke har forestillet sig at ændre sig, men ændringerne er en naturlig bivirkning. På den måde er migration, noget der forandrer livet, både for de rejsende og de tilbageblivende. De 'etniske minoritetsunges' forældre er opvokset under andre forhold et andet sted, hvilket betyder at børnene oplever at have meget komplekse habitusformer, da de både skal tilpasses forældres og det nye samfunds. Der argumenteres endvidere for at kønskonstruktioner, som synes italesat om unge 'indvandrere', ikke blot skal ses i lyset af 'nationale kulturer', men skal ses i sammenhæng med de livsbetingelser og livssituationer, som de unge har på et givet tidspunkt. Koblingen mellem 'kultur' og handlinger, som nævnt tidligere er dog ikke kun en kobling, der foretages af 'etniske nordmænd', men også de 'etniske minoritetsunge' anvender begrebet. Prieur argumenter for, at de unge i nogen grad bruger 'kulturen' til at beskytte sig selv ved at sige, at et eller andet er gældende grundet 'kulturen'. Desuden peger hun på, at der er forskel på, hvornår de unge ser positivt på det 'norske'. Eksempelvis foretrækker de unge Norge, når det gælder det offentlige, og deres oprindelsesland, når det gælder det private. Hvormed de foretrækker det familiære og nære fra deres oprindelsesland, men ligestilling, uddannelse og demokrati fra Norge (Prieur 2004:34-69). De unges identitetsprojekt synes således kompleks, da denne skal tilpasse sig det 'norske' samfund samt forældrene, der umiddelbart ser forskellige ud.

I forhold til kriminalitet argumenter Prieur for, at en kriminel med 'indvandrerbaggrund' hurtigere spottes i medierne, hvilket kan være problematisk, hvis man således tror, at alle 'indvandrere' er kriminelle og ikke ser de 'etniske norske', som har valgt samme levevej (Prieur 2004:80). Dertil peges blandt andet på, hvordan straffedømte ofte er nogle, der er blevet omsorgssvigtet, mishandlet og har oplevet andre problemer i deres barndomshjem. Dermed også hvordan den kriminelle løbebane kan skyldes 'social klasse', mere end det skyldes den 'etniske baggrund', hvilket dog er mere stigmatiserende for 'etniske minoriteter'. Desuden pointeres, hvordan diskrimination i skolen, på arbejdsmarkedet og ved politiet også kan være faktorer, der er medvirkende til at skabe en kriminel løbebane. Andre faktorer, der ligeledes udpeges, er, at der blandt nogle grupper er en tendens til at sige; "en for alle, alle for en", hvilket er et fænomen, også rockere og nynazister operationaliserer med. Dertil pointerer Prieur, at 'kulturen' ikke altid er det ene eller det anden, men er arven fra en speciel social situation, der er fremkommet et specielt sted. Hvormed der kan være forskellige faktorer, der skaber en kriminel løbebane, der kan være tale om både push og pull fak-

torer (Prieur 2004:90-110). Det pointeres således, at kriminelle 'etniske minoritetsunge' ofte peges på som kriminelle grundet deres baggrund, men der argumenteres samtidig for, at der kan være mange andre forhold, der skubber eller trækker i disse unge.

Prieur peger desuden på en todelt identifikationsproces. Selvidentitet er noget, der bliver beskrevet af en selv, men mødet med begreberne 'etnicitet' og 'race' fra andre, kan være en måde at blive tilskrevet en identitet. 'Etnicitet' synes både åben og lukket i forhold til, at det kan være påtvunget, idet at identitet også er ens krop, hvilket man ikke kan tage af, og dermed bliver udstillet som anderledes (Prieur 2004:111, 114-115,119). Idet at 'race' og 'etnicitet' begreberne således synes bundet op på kropslige mål, vil det altså være svært at undgå de identifikationer, som gør, at man bliver låst i en tilskrevet identitet. I den forbindelse peges der på betydningen af 'racisme', som omhandler en reducere af menneskelige handlinger til 'etniske' kendetegn. Der argumenteres for, at forståelse for fordomme blandt de forurettede, er lig accept af, at 'etniske' dimensioner fortsat er relevante, hvilket dog ikke findes acceptabel blot, fordi 'racismen' går begge veje. Dertil pointeres det, at brugen af 'racismebegrebet' gør ondt på de unge, idet at de føler sig som ofre, og at det ødelægger deres selvbillede. Hvorfor der er nogle af disse unge, der argumenter for, at det ikke er 'racisme', de oplever, men noget andet. 'Etnicitet' forstærkes og modificeres således af omgivelserne, og der peges i den forbindelse på, hvordan summen af en masse små krænkelse kan give en dybsplittelse for de 'etnisk minoritetsunge' (Prieur 2004:119-131).

I Prieurs arbejde med området, og med udgangspunkt i samtalerne med de unge med 'indvandrerbaggrund' fra Norge i forhold til deres identitetsforståelse, bliver det tydeligt, at 'etnicitet' er et vigtigt begreb på flere måder. Eksempelvis synes kroppens markører at have en stor betydning for den 'etniske' identifikation for de involverede 'etniske minoritetsunge' – jo mørkere huden er, jo mere synes de at adskille sig fra 'majoriteten', men også navnet, måde at tale på – 'accent', og religionen er faktorer, der er med til at begrænse deres individuelle 'etniske' identifikation. Samtidig synes der, at opstå nye 'etniske' baseret identitetsrammer, som eksempelvis bindestregsidentiteter, 'norsk-parkistaner', og kreolisert, hvor to elementer blandes i en (2:1) i forbindelse med de unges selvidentifikation (Prieur 2004:135, 148-154). Der synes således at foretages en kobling mellem 'etnicitet' og synlige markører, som 'hudfarve' og religiøse symboler blandt 'etniske minoritetsunge' i Norge.

Både Jenkins og Prieur peger således på, hvordan identitet ikke blot skabes af individerne selv, men også af omgivelserne. Hvor Jenkins peger på den dialektiske proces mellem interne og eksterne processer, påpeger Prieur, hvordan identitetsforståelse bliver påvirket af den forståelse, der ligger bag 'fysiske' elementer som 'hudfarve', 'sprog', navn og religion. Eks-

ternes forståelse af disse elementer er således med til at påvirke den individuelle forståelse af identiteten og herover blandt andet eksempelvis 'etnicitet'.

OPGØR MED DET SELVFØLGELIGE

Gullestad ønsker, som tidligere nævnt i problemfeltet, et opgør med de selvfølgeligheder, som synes tilstede blandt 'vi' – dem som tilhører flertallet i et land, som eksempelvis Danmark og Norge. Selvfølgelighedsbegrebet dækker her over, det som synes taget for givet, det der ikke bliver sat spørgsmålstegn ved, det som opleves som underforstået, naturligt eller ureflekterede forestillinger (Gullestad 2002:218-219, 221, 238-239, 293). Gullestad peger eksempelvis på, at:

"Når kulturelle kategorier som hjem, familie, slektskap, lokalsamfunn, 'rase', etnisitet, kjønn og nasjonalitet sees på som naturlige, skyldes det at de er tilskrevet. Hvert individ fødes inn i allerede strukturerte tradisjoner som oppleves som gitte. De fremtrer som levende tradisjoner [...] At de også er skapte tradisjoner [...], er mindre åpentbart for deltakerne"

(Gullestad 2002:239-240)

Der peges således på, at forhold der opleves som naturlige og selvfølgelige, som 'etnicitet' og 'nationalitet' ikke nødvendigvis er så selvfølgelig, da det reelt er skabte traditioner, der er foranderlige. Gullestad peger dertil på en selvfølgeligheds tankegang eller et behov i hverdagen for at opdele befolkningen i eksempelvis 'hudfarve', men undrer sig over dette behov. Hvorfor er 'hudfarven' vigtigt i forhold til eksempelvis arbejde eller indkøb, hun finder derimod, at det er med til at skabe selvfølgelige sociale grænser, som ekskluderer nogle fra fællesskabet som 'nordmænd' eller 'danskere'. Derfor peger hun på et behov for opgør med selvfølgeligheder ved at *"hente frem materiale fra både fortidens og dagens hverdagsliv, som får frem det mangfoldet og den kompleksiteten som finnes der"* (Gullestad 2002:78). Det er dermed vigtigt at tage fat om selvfølgelighederne, hvor disse skabes og virkeliggøres i hverdagen blandt 'almindelige' mennesker. I den forbindelse findes der desuden en tendens til fokus på kun nogle få kategorier, i stedet for helheden af individer eller sociale grupper, hvilket skaber et skel mellem 'os' og 'dem' – 'nordmænd' og 'indvandrere' (Gullestad 2002:42-45, 208), der ikke synes gavnlige i et demokratisk samfund. Desuden ses indvandringen for Gullestad som en test for netop det demokratiske samfund, da demokrati er for alle og ikke blot en del af samfundet. Der er i den forbindelse et behov for nye begreber i debatten, som kan rumme mangfoldigheden. Det er dog vigtigt, at det er nye begreber og ikke blot nye navne for allerede kendte fænomener, der skabes, da det i princippet ikke er

navnet eller ordet, der er udfordringen, men betydningen eller forståelse af denne (Gullestad 2002:307-308). Der er således behov for at få flere kategorier i spil, samt at overveje betydningen af de begreber, der allerede er på spil i forhold til debatten om 'os' og 'dem', som værende 'dansker' og 'de andre'.

'RACISME'

Ovenstående ønske om nye begreber i debatten, skal ses i lyset af, at Gullestad peger på, at der i dag stadig forefinder 'racisme', men at det er blevet skubbet ind i andre begreber og navne, som eksempelvis 'kultur'- og religionsforklaringer, hvor der bliver lagt vægt på, at forskellige religioner eller 'kulturer' er uforenelige. Hvormed at forståelse af, at nogle er mere end andre, stadig er gældende, dette bliver blot i dag forklaret ud fra eksempelvis religion og 'kultur'. Gullestad pointerer, at der også inden for hendes egen forskerverden, er nogle, der proklamerer, at der er forskel på 'racisme' og fortællinger om forskelle, idet at sidstnævnte ikke skyldes 'racisme', men gode intentioner. De mener dermed, at der er forskel på anerkendelse af forskelle og tillægelse af negative betydninger. Gullestad er dog ikke helt enig i denne påstand, hun argumenter derimod for, at det er 'racisme', dog i en ubevidst form. Dertil argumenteres der også for, at begrebet 'race' stadig bliver anvendt dog uden ordet egentlig anvendes i form af vendinger og kendetegn som eksempelvis; 'mørk hud', 'underlige navne' og 'sprog med accent', i debatten om 'indvandrere' og flygtninge. Mere eller mindre ubevidst synes der således at forefinde en magtkamp mellem 'majoriteten' og 'minoriteten'. Det er dog ikke kun de 'almindelige' mennesker, som foretager disse, også antropologer er med anvendelse af 'kultur' som fortolkningsramme 'racister' (Gullestad 2002:149, 154-156, 159, 165). Det er altså ikke blot 'nordmændene' og 'danskerne', der i deres omtale af 'etniske minoriteter' kommer med 'racistiske' udtalelser – bevidst eller ubevidst – men også de forskere, der arbejder med feltet, skal være påpasselige med, hvilke begreber de anvender til at forklare deres resultater. Gullestad pointerer dertil, at der forefinder en dobbeltmoral eller dobbeltstandard i forhold til kriminelle fra henholdsvis 'majoriteten' og 'minoriteten', hvor sidstnævnte er et produkt af en gruppe eller 'kultur', så er førstnævnte et resultat af en individuel handling. 'Kultur' synes således kun at være noget, der tilhører 'de andre'. I den forbindelse argumenteres der også for, at det ikke blot er 'minoriteten', der er genstand for forskning på feltet, men at også 'majoriteten' bliver inddraget (Gullestad 2006:242, 247). Gullestad argumenter derudover for, at 'europæere' ser sig selv som forskellige fra 'borgere fra 3. verdens lande', på trods af at 'disse borgere' i ikke længere er nye i Europa. Der er derfor brug for en *rethinking*. Selvom 'diskriminationen' skabes på baggrund af forskelle, som ikke altid er tilsigtede, men nogle gange blot handler om antagelserne om at høre til eller ikke høre til, er der et behov for at gøre op med disse antagelser

(Gullestad 2006:37, 47). 'Racisme' og 'diskrimination' er ikke nødvendigvis bevidst, men kan fortsat have konsekvenser for de involverede, på trods af at det ikke er tilsigtet, hvormed et opgør med selvfølghederne bag disse er nødvendig.

Jf. Gullestad spiller ligeledes mediefolkene en rolle for de fordomme, som synes at forekomme i debatten om 'indvandrere'. Dette, idet at mediefolkene med deres viden på feltet som lægmænd, er med til at forstærke egne fordomme i medierne, da der er få mediefolk med 'etnisk minoritetsbaggrund'. Debatten om begreberne kan desuden skabe en afstandtagen fra anvendelse af begreberne, da der mangler viden om, hvordan andre forstår begrebet, og der ikke er et ønske om at såre andre. Der argumenteres i den forbindelse for, at der ikke blot skal nye begreber på banen, men at der skal lyttes til, hvordan andre ser på begreberne, også dem som disse omtaler, dermed kan man behandle hinanden med respekt og anerkendelse (Gullestad 2002:213, 216). Det er således vigtigt, at der ikke blot lyttes til medierne, forskere på feltet og 'majoriteten', men også 'minoriteten' skal der lyttes til. I den forbindelse er det også interessant at pege på 'danske' eksempler på mediernes rolle og betydning for den 'danske' retorik i forbindelse med omtale af forskellige borgere i Danmark. Hervik og Andreassen har begge arbejdet med emnet og peger på flere forskellige elementer, som har en betydning for den måde 'danskerne' ser på 'andre' og 'dem selv'. Mere herom efter afsnittet om Gullestad.

OPGØR MED KATEGORIERNE

Gullestad ønsker eksempelvis et opgør med den ureflekterede selvfølge anvendelse af kategorien 'national oprindelse'. For eksempel anvendes denne eller 'etnisk baggrund' ureflekteret som baggrundsvariabler i forbindelse med undersøgelser af kriminelle. Hvorefter kategorierne fremstår som forklaringsvariabler på et givet udfald af undersøgelsen, dette på trods af at der ikke nødvendigvis er en sammenhæng og på bekostning af andre sigende kategorier. Et opgør med selvfølghederne, der er skabt i samfundet omkring begreberne, men også skabt i anvendelse af disse inden for hendes egen forskningsverden, idet anvendelse er med til at fastgøre de ellers konstruerede identiteter. Jf. Gullestad er der i Norge, ligesom Jenkins pointerede i Danmark, en forståelse af at 'nationen' er homogen. Dette skyldes blandt andet, at der er en antagelse om, at alle i landet er lige og skal ligne hinanden. Hvilket skyldes en forfejlet oversættelse af ordet *égalité*, som mere korrekt burde oversættes med *ligestilling*, hvilket Gullestad også synes at mene er det egentlige mål for at opnå trykthed – ligestilling. Dertil er der en forståelse af lighed som noget positivt, hvor forskelle ses en indikator på væsentlige mangler (Gullestad 2002:42-45, 66-69, 83). Fokusset på lighed af 'majoriteten' i Norge er således med til at skabe et skel mellem 'dem', som umiddelbart lig-

ner hinanden og 'de andre'. Der argumenteres således for et opgør med forståelsen af, at 'nationen' i Norge er ens samt, at de har et generelt slægtskab, for i stedet at se på et mere mangfoldigt billede, som viser ligheder og forskelle på andre kategorier end 'kultur', 'nationalitet' og 'etnicitet'. Gullestad pointerer, at: *"Målet kan være å holde fast ved et politisk mål om likhet når det gjelder levekår og politiske rettigheter, samtidig som det åpnes opp for mer forståelse for forskjeller når det gjelder familiebakgrunn, levesett og religiøs tro."* (Gullestad 2002:78). En inkludering af alle individerne i samfundet synes således at være på ønskelisten frem for et 'os' med en bestemt levevis og så 'de andre'. En position i 'de andre' er dog ikke 'majoritetens' skyld, synes der at være en forståelse af blandt 'nordmændene', men 'de andres' egen, da det er 'dem', som skiller sig ud, også kaldt for 'blame the victim', jf. Gullestad. Det er således 'de andres' skyld, at 'de' ikke inkluderes i samfundet, som en del af 'nationens befolkning'. I den forbindelse påpeges det, at en af grundene til, at 'nordmændene' kan opfattes som ens og lige, blandt andet skyldes, at 'indvandrere' konstrueres som forskellige fra 'nordmændene', men ofte ses som *lige i deres forskellighed*. De ses som en modpol til 'nordmændene' på trods af forskelligheden blandt aktørerne i den konstruerede gruppe 'de andre'. Dertil peges der på en ulige magtbalance, som forefindes mellem 'majoriteten' og 'minoriteten' i Norge, hvor 'majoriteten' peger på 'de andre' som gæster, der skal indpasse sig husets regler, og hvis 'de' ikke gør, så må 'de' anses som ubudte gæster. Der synes dermed at være en skæv magtfordeling på den måde, at det er 'de andre', der må være taknemlige og følge op på de uskrevne regler, når nu 'vi' har været så elskværdige at indbyde 'dem' i 'vores' "hus". Denne forståelse af landet som et hjem, 'de andre' besøger, synes dog misvisende, i forhold til at denne også anvendes over for individer, som allerede er bosiddende og er en del af samfundet. Ikke alle er enten ens eller forskellige, men med et opgør med de markante skel, så bliver disse mindre markante og selvfølgelige i forhold til at skelne mellem 'nordmænd' og 'indvandrere' (Gullestad 2002:87, 91, 100-101, 276). Det er således et ønske om et opgør med de selvfølgeligheder, der ligger i skellet mellem 'vi' og 'de andre', som eksempelvis på 'kultur' og 'etnicitet' hos de 'almindelige' borgere, at Gullestad udtaler.

IDENTITETER

Jf. Gullestad er der i Norge en vis 'stolthed' over at komme fra Norge og 'nordmænd' rejser rundt med det 'norske' flag som et symbol på civilisation og et fredfyldt folk. Der skelnes i den forbindelse mellem to kategorier; national identitet og nationalisme, hvor førstnævnte henfører til et nationalt samfund og sidstnævnte til en ideologisk bevarelse og forsvar af en eksisterende nation over alt andet. I den forbindelse peges der på, at der i Norge er et behov for tryghed i form af stabilitet både for børn og voksne, men gennem transformationen ek-

sempelvis i form af ligestilling og uafhængighed, er det blevet mindre trygt for aktørerne i samfundet. Idet kvinder og børn ikke længere har en bestemt rolle, der skal udfyldes, men en mere dynamisk position i samfundet (Gullestad 2006:130-135, 141-143). Med ændringer i samfundet er der således ikke den samme stabilitet at læne sig op ad. Gullestad argumenter i den forbindelse for, at eksempelvis 'herkomst' i dag synes vigtig i forhold til identifikationen af personer med 'anden etnisk baggrund end norsk', dette ses ud fra historier skrevet af unge forfattere, der betegnes som 'multifarvede' eller 'farvede', samlet i en bog; "Sort på hvidt" (Gullestad 2006:250). Dertil beskrives det, hvordan unge guides til at skulle klare sig selv, men samtidig ikke være meget anderledes end deres forældre, guidet gennem drøftelser, inspiration og eventuelt overtalelse i modsætning til at undertrykke de unge, gennem krav om lydighed. I kravet om at finde sig selv i den moderne verden ses flere forskellige måder at håndtere dette på, eksempelvis gennem eksperimenter, fundamentalisme eller noget midt i mellem. Men hver enkel identitet eller selvforståelse er afhængig af, at andre vil verificere denne inden den bliver en realitet. Gullestad argumenter i den forbindelse for, at en manglende verificering ikke er en sjældenhed blandt 'minoriteter'. Hvormed en manglende verificering betyder manglende realisering af en given identitet, som eksempelvis en ung 'ikke-etnisk dansk', der ikke bliver bekræftet i dennes forståelse af sig selv som 'danser'. Gullestad påpeger gennem flere andre teoritikere, bl.a. Baumann og Turner, hvordan der er en tendens til, at flere og flere grundet den moderne verden søger mod fællesskaber, som religioner, 'etniciteten' og 'nationale identiteter', hvilket tolkes som et ønske om at finde ud af, hvem man er i et forsøg på at håndtere den komplekse verden. Jf. Gullestad er en henvisning til 'herkomst', i forbindelse med en forklaring på en udfordring, således et udtryk for et behov for at tilhøre et sted, og et udgangspunkt for at kunne diskutere nogle af de oplevelser, som de har, som eksempelvis stigmatisering og 'racisme' (Gullestad 2006:252-257). Der peges dertil på, hvordan familie og slægtskab anvendes som metaforer i forhold til tilhørsforhold, samt at "*The current cultural understanding of these social realms constitutes a key to understand why and how new justifications of racism have become naturalized as self-evident.*" (Gullestad 2006:257). Det er således med baggrund i kulturelle og familiære forhold, at der argumenteres for, at det er okay at pege på forskelle mellem individerne i samfundet, og at kategorier som 'herkomst' kan blive en forklarende faktor for en given hændelse. Dertil synes der at være en forståelse af, at udseendet vil afsløre ens 'nationale identitet', således er det svært som 'etnisk minoritet' med et anderledes udseende end 'majoriteten' at blive accepteret som en reel del af 'nationen', også på trods af eksempelvis 'perfekt sprog' eller 'dialekt' af dette 'sprog'. I forhold til 'sproget' peger Gullestad på, at dette har to sider. På den ene side synes det at være et system, der afgrænser til et andet i forhold til eksempelvis grammatik og ords betydning. Men på den anden side synes det også tilfældigt, hvad

der regnes som et 'sprog', og hvad der er 'dialekt' af et 'sprog'. Der gives et eksempel som de tre nordiske sprog; 'dansk', 'norsk' og 'svensk', der af historiske og politiske grunde ikke er 'dialekter' af samme 'sprog', men forskellige 'sprog'. 'Sproget' er således foranderligt og bestemt af forhold uden for 'sproget', som eksempelvis historiske, sociale og politiske forhold. 'Sproget' er derfor et sted, der ofte er stridigheder omkring i forhold til, hvem der tilhører dette, og diskussionen bidrager også til afstandstagen fra hvem det ikke tilhører (Gullestad 2002:174-75). Der er dermed høj grad af selvfølgelighed i forhold til biologien i forståelse af det nationale tilhørsforhold og en forståelse af, at udseendet eller 'sproget' kan fortælle, hvortil et givet menneske reelt hører til. Dertil peges der på en tendens, at balancen mellem politiske og udtryksfulde identiteter ændrer sig, selv i et moderne demokrati, således er der mindre vægt på de ideologiske forhold og mere vægt på etno-nationalistiske forhold og antagelser om 'race' (Gullestad 2006:283-287, 318-319). Der er altså ikke fokus på ideologiske forhold, men i stedet ses der en selvfølgelighed i, at fysiske udtryk som eksempelvis udseendet er grænsesættende og har en betydning for den 'nationale identitet'.

RETORIKKEN I SAMFUNDET

Ifølge Gullestad er der desuden sket en ændring i begrebsforståelse i samfundet. Således har det tidligere været neutralt at omtale en person, som 'fremmedarbejder', hvorimod det i dag associeres med noget negativt. I den forbindelse har hun undersøgt, hvilken forståelse der synes grundlæggende for flere af aktørerne i det 'norske' samfund i forhold til immigration i landet. Der peges i den forbindelse på fire punkter, hvoraf denne forståelse er udviklet: 1. Værdier etableret af historien, såsom stabilitet, lighed, humanitet og velfærd. 2. Et behov for at beskytte den nationale moral, grundet den økonomiske nedgang. 3. Unikke historiske arrangementer, der tilfører en forståelse af en overlegen majoritetsbefolkning. 4. Den politiske retorik, fremmet af alle partier og ikke blot højrefløj, har skabt rammerne for fortolkningerne. Der bliver således lagt afstand til 'dem', der ikke kan indfanges inden for ovenstående forståelser, og det påpeges i den forbindelse, at der skabes et 'os' og 'dem', hvortil der er et behov for at definere hvem, der hører til disse 'grupper'. Der findes et behov for at finde tryghed i den foranderlige verden, hvormed sociale og økonomiske forandringer skaber et behov for at forsvare det 'nationale' samfund. Dette ved at søge ind til religiøse, 'etniske' og 'nationale' identiteter, samtidig med at det synes at blive lagt på immigranternes egne skuldre, at 'de' ikke er integreret i samfundet, 'de' er jo anderledes, ikke lig 'os'. Trygheden i samfundet skabes således ved at indgå fællesskaber, det er dog ikke alle, der kan være en del af det 'nationale' fællesskab, hvilket 'de' selv er skyld i, jf. ovenstående argumentation. Samtidig peges der på en stærk tro på den unikke historie, som skaber en ide om etno-nationale fællesskaber/'herkomst'. Der er således en selvfølgelig forståelse blandt 'majorite-

ten' af, at der er en fælles fortid, som ikke alle kan indlemmes i eller relatere til, hvormed de ikke kan inkluderes i fællesskabet. Men også de politiske aktører har et ansvar og det ikke kun de partier, der befinder sig i højrekanten. Gullestad peger i den forbindelse eksempelvis på Danmark, hvor den politiske linje i forhold til integration og indvandring er blevet lagt af højrefløjen, men i stedet for at italesætte og modsige retorikken, har debatten gået på specifikke ord i stedet for forståelsen af integration og indvandring, hvorfor eksempelvis retorikken 'os' og 'dem' lige så stille har sneget sig ind som gyldig for hele debatten. Et opgør med anvendelse af begreber og kategorierne er således ikke nok, det er også nødvendigt med et opgør imod de forståelser og associationer, disse bringer med sig. Dertil peges der også på, at det ikke blot er politikerne, men også medierne med deres tendens til at forenkle komplekse forskningsresultater for at gøre det mere spiseligt for den 'almindelige borger', der er et problematisk forhold. Dette samtidig med at teoretikerne er med til at gøre tilgang til feltet besværligt for det 'almindelige' folk, idet begreberne gør det svære at forstå feltet. Hvortil det påpeges, at det er vigtigt, at nye perspektiver tillægges folks nuværende viden og ikke trækker fra eller fortæller om deres viden, som allerede forlægger (Gullestad 2006:300-314, 324-325, 328, 343). Det synes dermed, at der argumenteres for et behov for at gentænke de begreber, der anvendes på området i forvejen, således at der ikke skabes ulighed, men en forståelse for hinandens forskellighed.

Ikke blot Gullestad finder retorikken på området problematisk i forhold til en konstruktiv debat, også Hervik og Andreassen har arbejdet med området i Danmark og finder retorikken problematisk. Hervik peger, ligesom Gullestad, på vigtigheden af begrebsforståelse og omtalen i medierne og generelt i samfundet. Hvor Andreassen har undersøgt mediernes konstruktion af 'danskere' og dermed peger på, at der er nogle borgere i det 'danske' samfund, der bliver udelukket som 'danskere' på trods af, at de er født og opvokset i landet.

DEN GENERENDE FORSKELLIGHED

Hervik har arbejdet meget med forståelse af begreber og kategorier på feltet, og hvilken betydning disse har for individerne, der anvender eller bliver omfattet af disse. Han argumenterer i den forbindelse for, at 'danskerne' ubevidst benytter sig af 'racistiske' bemærkninger om 'indvandrere', idet at 'danskerne' udtaler, at 'indvandrerne' ikke tilpasser sig det 'danske' samfund, og derfor selv er skyld i de udtalelser, der forefinder omkring deres anderledes 'kultur' og forståelse af det 'danske' samfund. Så hvor de 'danske' politikere hele tiden skal argumentere imod anklager om 'racisme', er det ikke gældende for den 'almindelige dansker' på trods af den 'racistiske' tone. Det er blevet en naturlig del af italesættelsen af 'de andre' og 'deres' mærkelige vaner at give 'de andre' skylden for, at 'de' bliver omtalt,

som 'de' gør. Dette skyldes til dels mediernes omtale af emne, de har været med til at legitimere sprogbrugen, hvilket dog er problematisk, da medierne kan ændre deres dækning af emnet, men antagelsen af tilhørsforhold og den naturlige omgangstone kan være svær at ændre (Hervik 2004:263-264).

BEGREBSFORSTÅELSE

Hervik har desuden i samarbejde med journalist og medstifter af Cultures Mik Aidt argumenteret for, at sprogbrugen, i forbindelse med indvandringsdebatten i Danmark, er med til at skelne mellem et 'os' og 'dem'. De påpeger blandt andet, hvordan begrebet 'etnisk' er lig med 'fremmed' og anderledes, men at det egentligt er et begreb, der omhandler alle mennesker, eksempelvis peges der på, at der er flere, *"som tror, at en "etnisk dansker" er en person som er af ikke-dansksproget oprindelse, som har opnået dansk statsborgerskab"* (Aidt & Hervik 2009:21). Desuden påpeges det, hvordan begreber som 'etnisk' og 'fremmed' fastholder et verdensbillede, hvor der opdeles i 'dem' og 'os' bevidst eller ubevidst, hvormed det påpeges, at anvendelse af begreberne har meget mere magt, end hvad man umiddelbart forestiller sig. Derfor opfordres der også til, at der anvendes nogle mere neutrale begreber, hvis emnet integration og indvandring skal omtales. De har i den forbindelse udarbejdet en liste, der kan være genstand for diskussion – og dermed sætte fokus på den betydning sprogbrugen kan have for debatten og forståelse af samhørigheden af de involverede parter. Aidt og Hervik pointerer, at fælles for de mange udtryk, som skelner mellem 'etniske danskere' samt 'etniske minoriteter', er, at det fastholder det ekskluderende 'os' og 'dem'. Det er således medvirkende til at underbygge et 'os' og 'dem', når der uden videre refleksion bliver sat en stor gruppe ukategoriseret individer i en gruppe, som når eksempelvis 'etniske grupper' omtales, hvorfor det er nødvendigt at konkretisere, hvad der præcis menes, når et ord bliver brugt. Eksempelvis viste en undersøgelse fra 2001 udformet af Cabinét, at kun hver femte 'indvandrere' og flygtning i Danmark kunne acceptere at blive kaldt for 'nydansker', og kun meget få af de 1.000 adspurgte ønskede at blive kaldt 'dansker'. Det var vel at mærke, personer der var født og opvokset i Danmark, der mindst ønskede at blive kaldt for 'dansker' (Aidt & Hervik 2009:21-23). Der synes således at lægge op til en drøftelse af de begreber, som bliver anvendt i forbindelse med debatten om indvandring i Danmark, da disse synes at bidrage til en deling, der ikke findes givtigt for samfundet. Dertil skal det nævnes, at Hervik også problematiserer tankegangen om at kunne finde ud af, hvad der er 'danske' værdier, hvilket var formålet med en tænketank, der blev igangsat i 2000, af daværende indenrigsminister Karen Jespersen fra socialdemokratiet. Hervik ønsker i stedet, at fokusere på, hvad danskerne *gør*, fordi hvis fokus i stedet var lagt på, hvad danskerne gjorde, *"så ville den allerede eksisterende danske kulturelle mangfoldighed også blive en del af gentænkningen"*

af integrationsbegrebet”(Hervik 2003:42). Derfor er fokus i tænketanken lagt helt forkert, jf. Hervik, i forhold til, hvor udfordringen reelt ligger i det danske samfund vedrørende flygtninge og ’indvandrere’. Det er diskriminationen mod ’indvandrere’ og flygtninge, der er udfordringen, men i stedet bliver denne lagt på ’de andres’ skuldre, det er ’deres’ problem, hvis ’de’ ikke kan finde et arbejde og dermed være integreret i det danske samfund. (Hervik 2003:39-43). Det er altså således ’de andres’ skyld, at ’de’ ikke er en del af ’os’, men ’dem’.

’DE ANDRES’ SKYLD

I ovenstående er den gennemgående pointe således, at ’danskerne’ i høj grad har anpart i, hvorfor der i debatten om indvandring i Danmark er skabt et skel mellem ’danskere’ og ’de andre’. Hvilket til dels skyldes ’danskernes’ forståelse og anvendelse af begreber, samt ’deres’ ureflekterede antagelse om, at det er ’de andre’, som selv er skyld i, at ’de’ bliver holdt udenfor. Dette synes ligeledes at være en af pointerne fra forskningsprojektet: ”Forskellighedens logik”, hvoraf nogle af resultaterne er blevet præsenteret i en bog med titlen: ”Den generende forskellighed” (Hervik 1999). Allerede med titlen bliver det tydeligt, at det er dem, som er forskellige fra en bestemt gruppe, der er de generende, hvilket i dette tilfælde er ’dem’, som skiller sig ud fra gruppen ’danskere’. Der argumenteres her i for, at kategorier ”er halvt ”ejt” af andre og halvt vores egne” (Hervik 1999:30). Hervik peger i den forbindelse eksempelvis på medierne og politiske partier, som ’de andre’, der med deres anvendelse af specifikke kategorier er med til skabe et negativt billede af specifikke befolkningsgrupper i Danmark. Således har Ekstra Bladet og Dansk Folkeparti bevidst anvendt kategorien ’fremmede’ om personer med ’etniske minoritets baggrund’. Dertil anvender offentlige institutioner ofte mere ”tekniske” eller ”konstruerede” kategorier” (Hervik 1999:33). Med dette menes der opdelinger af befolkningen i forhold til kriterier, der enten er opfyldt eller ikke opfyldt, til eksempel kan man ikke både være ’indvandrer’ og ’dansker’, man kan dermed ikke være mere eller mindre ’dansker’. Samtidig med at der forekommer denne skelnen i ’enten eller’, synes kategorierne også ubevidst forbundet med specifikke markeringer. Eksempelvis peges der på, at ’amerikanere’ associeres med ’hvide’ på trods af, at der findes ’sorte amerikanere’. Der argumenteres i den forbindelse for, at næsten alle kategoriseringer er ubevidste og automatiske, samt at det først er når kategorien bliver problematisk, at man bliver opmærksom på dette. Det er således først, når der bliver sat spørgsmålstejn ved eksempelvis kategoriseringen af ’dansker’, at man bliver opmærksom på, hvem denne associeres med og dermed, hvem den synes at udelukke. Derudover fremhæves det også, hvilken magt eksempelvis de skrivende medier har på opfattelsen omkring ’indvandrere’ og flygtninge i Danmark. Der peges eksempelvis på, at Jyllandsposten synes at have en tendens til at promovere en negativ diskurs omkring ’etniske minoriteter’, og hvordan Ekstra Bladet med

en anvendelse af 'de fremmede' frem for 'etniske minoriteter' er med til at skabe én forståelse af, at det er nogle, som ikke tilhører 'os' og dermed er 'dem' (Hervik 1999:30-34, 78, 99). Mediernes spiller således også en store rolle for de forståelser, som 'danskerne' har om 'de andre' i samfundet.

'NYRACISME'

Som Jenkins argumenter også Hervik for, at danskerne ikke kan lide at blive kaldt for 'racister' og derfor ofte kommer med bemærkninger om, at "de ikke er racister, men...", hvilket synes at være en benægtelse af 'racisme', der dog alligevel forekommer. Han argumenter også for, som tidligere beskrevet, at 'danskerne' ikke kan undsige sig at have 'racistiske' udtalelser. De 'racistiske' bemærkninger er dog blot et udtryk for 'de andres' handlinger, mener 'danskerne' (Hervik 1999:111,120-122). Det er således ikke 'danskernes' mening, men det er fordi 'de andre' agerer, som 'de' gør, at 'danskerne' bliver 'racister'. Der ses dog et behov for et nyt begreb for at indfange nye elementer af 'racisme', da begrebet 'racisme' i dag har blandet sig med nye diskurser. Således peges der gennem lingvisten Ruth Wodak på en række kendetegn, som 'racister' anvender i 'diskriminationen' imod andre grupper:

1. *Fysiske træk (reelle eller tillagte, hud, hårfarve, ansigt, kropsbygning).*
2. *Sociokulturelle træk (tøj, sprog, madvarer, familieforhold).*
3. *Religion.*
4. *Nationalitet i betydningen at tilhøre en bestemt etnisk gruppe eller en bestemt nationalstat.*
5. *Socioøkonomiske træk."*

(Hervik 1999:113)

Dette kaldes for 'synkretistisk racisme', hvilket dækker over at gruppen, der bliver set som anderledes – 'de andre', bliver set sådan på ud fra et hvilket som helst af de ovennævnte kendetegn, der anskues i en givet situation. Den er altså kendetegnet ved, at der plukkes mellem kendetegnene, og at 'de andre' er i positionen 'de', fordi 'de' naturligvis ikke kan være som 'os', da 'de' mangler de egenskaber, som 'vi' har (Hervik 1999:114). Hervik finder dog ikke betegnelsen 'synkretistisk racisme' for anvendeligt, men ønsker i stedet at anvende begrebet 'nyracisme', da denne synes at indfange både det gamle og den nye 'racisme'. Han peger der på, at "*Det vigtigste kendetegn ved nyracisme er den synkretistiske anfægtelse af "de andre".*" (Hervik 1999:116). Der peges her på, at opdelingen mellem 'vi' og 'de andre' er med til at blokere for forståelsen og skaber muligheder for 'racisme'. Konstruktionen af 'vi'-gruppen er således med til at skubbe ansvaret fra den enkle, da så mange mennesker ikke kan tage fejl. Det synes dog ikke givtigt at kalde 'danskerne' for 'nyracister' på den baggrund,

da 'nyracismen' ofte er skjult og indirekte. Det er derimod mere hensigtsmæssigt at sætte begrebet 'nyracisme' på udtalelserne og handlingerne (Hervik 1999:18, 20). Opdelingen mellem 'os' og 'dem' lægger sig således op af 'nyracisme', hvis opdelingen eksempelvis skyldes religion eller fysiske træk som 'hudfarve'. Men der er ikke tale om 'nyracister', men 'nyracistiske' bemærkninger og handlinger.

UNDERFORSTÅET VIDEN

Sidst men ikke mindst bliver det af antropolog Ulla Holm Fadel i bogen "Den generende forskellighed" beskrevet, hvordan den 'kulturelle' viden tages for givet, og hvordan underforstået viden reflekter og reproducerer det ulige magtforhold, der findes mellem 'majoritet' og 'etniske minoritet' i Danmark. Deri påpeges det, at mennesket altid tænker gennem kategorier, hvilket betyder, at de ikke skal forholde sig til alle de indtryk, de modtager, men at de kan strukturere verden på forhånd. Det er altså ikke nødvendigvis af ond mening, at mennesket putter andre i kasser, men det hjælper 'dem' med at få struktur på deres verden. Dertil argumenteres der også for, at det ikke nødvendigvis er problematisk, at der skelnes mellem 'vi' og 'de andre', medmindre at der forekommer diskriminationer på baggrund heraf. Kategoriseringer sker i den forbindelse ofte, når der ikke forekommer et privat kendskab. Det er dermed i mødet med 'de andre' i form af én aktør, at de individuelle forskelle mellem 'de andre' bemærkes. Dertil er det ikke blot, når det drejer sig om 'de etniske andre', at negative bemærkninger om 'de andre' forekommer, men også når en 'etnisk dansker' fortæller om 'de andre danskere', så betegner denne sig som en 'ikke normal dansker', selvom vedkommende på andre tidspunkter omtaler sig som en del af 'vi', altså 'danskerne'. Hvornår, man er inkluderet i 'vi', er dermed forskelligt alt efter, hvilket udgangspunkt der tales fra. I argumentationen omkring kategoriseringen, synes der også at være nogle, der ikke passer umiddelbart ind, det kalder Fadel gennem antropologen Mary Douglas for 'anomalier', det drejer således om noget, som er 'både og' samt 'hverken eller'. Der peges her eksempelvis på kategorien 'andengenerationsindvandrere', som er med til at fastholde en gruppe individer væk fra kategoriseringen 'danske'. Dertil peges også på antropologen Victor Turners teori om overgangsritualets liminalfase, som værende lig med forståelsen af, at 'andengenerationsindvandrere' bevæger sig fra 'ikke-danske' til 'danske', hvilket kommer til udtryk i forståelsen af, at denne gruppe står med et ben i hver lejr (Hervik 1999:116, 220, 225, 227-232). Det er dog ikke muligt, at stå med et ben i hver lejr, jf. Fadel idet, at det "*beror på en særlig forståelse af kulturbegrebet, en forståelse der definerer kulturer som afgrænsede enheder*". Hun påpeger der til, at "*Skønt antropologer i høj grad er ansvarlige for denne forståelse, har de måttet erkende, at den er fejlagtig*" (Hervik 1999:232). Der argumenteres i den forbindelse også for en forståelse af, at den 'nationale orden' er den 'naturlige orden' i Danmark, hvor der fore-

findes en forestillet sammenhæng mellem 'national identitet', 'kultur' og sted, hvor 'kulturer' er afgrænsede enheder i forhold til landet. Det er således ikke muligt, at være 'dansker', hvis man har andre 'rødder'. Dette problematiseres dog, da der argumenteres for, at den 'naturlige orden', og dermed den 'national orden', er 'konstrueret kulturelt', hvor den 'naturlige orden' kan være forskellig fra individ til individ (Hervik 1999:234-244). Når 'danskerne' således mener, at der er en sammenhæng mellem 'national identitet' og 'kultur', er det et udtryk for, at 'de' læner sig op af 'deres egen' konstruktion af 'naturlighed'. Men 'kulturer' er ikke afgrænsede enheder, som der blev argumenteret for tidligere, hvormed der ikke er noget, der hindrer mennesket i at rumme mere end ét sæt kulturelle forståelser og dermed være 'dansker' med andre 'rødder' end 'danske'.

MEDIERNES KONSTRUKTION AF 'DANSKERE'

Andreassen har også arbejdet med feltet omkring mediernes betydning for forståelse af det 'danske', hvilket eksempelvis ses i hendes Ph.d. afhandling og som en fortsættelse heraf bogen; "Der er et yndigt land – Medier, minoritet og danskhed" (Andreassen 2007). I afhandlingen konkluderes det, at der findes mange stereotyper på individer i Danmark med 'minoritetsbaggrund', men at dem som trækkes frem, alle kan dekonstrueres. Der peges i den forbindelse på, at stereotyperne eventuelt kan skyldes skabelsen af TV2 i 1988 som en "sensationskanal". Stereotyperne, som findes i undersøgelsen i forhold til 'etniske minoriteter' i Danmark, er eksempelvis; 'etniske minoritetsmænd' som voldtægtsforbrydere, kvinder med slør som undertrykte, alle flygtninge er ens, kriminelle 'indvandrere', og ubehøvede kriminelle unge 'indvandrere' drenge og tvangsægteskaber. Desuden behandles også mediernes betydning for 'etniske danskeres' konstruktion af deres selvbillede. Andreassen beskriver, hvordan medierne/nyhederne er identitetsskabende nyheder og argumenterer for, at mediernes fremstilling af 'indvandrere' og flygtninge ikke blot spiller en rolle for opfattelsen af disse men også en væsentlig rolle for den 'danske' selvopfattelse og forestilling om 'dansk kultur' og 'dansk nationalitet'. Nyhedsformidlingen er således med til at fastholde bestemte opfattelser af 'danskhed' og af Danmark som et land med eksempelvis kønsmæssig ligestilling. Der bliver således i debatten om ligestilling blandt 'etniske minoritetskvinder' ikke stillet spørgsmålstejn ved den reelle ligestilling mellem kønnene i Danmark. Det ligger så dybt forankret i den 'danske nationalforståelse', at der ikke sættes spørgsmålstejn herved. Journalister stiller sig altså ikke undrende over for dette, da det synes at være en integreret del af den 'danske identitet' og et velkendt fænomen. Det kritiserer Andreassen, da journalistikkens rolle traditionelt set burde være kritisk over for den eksisterende magt, men da den også selv er med til at skabe magt, på den måde som den optaler forskellige hændelser, synes den blind for det reelle billede. Desuden synes medierne at give et billede af, at 'etni-

ske danskere' er 'gode' borgere – betaler deres skat, middelklasse borgere, der aldrig slår deres børn eller kvinder - og de synlige 'etniske minoriteter' er 'dårlige' borgere. Dertil opdeles borgerne i 'os' og 'dem', 'etniske danske' vs. 'synlige minoriteter', hvor flere labels betyder position længere ned i hierarkiet, også på trods af dansk statsborgerskab. Dermed skabes et skævt billede blandt borgerne i Danmark, hvor der bliver lavet tv af 'hvide' medarbejdere, for 'hvide' seere, med 'hvide' deltagere. På den måde har medierne/nyhederne været med til at skabe et billede af, hvad der er det 'gode', og hvad der er det 'dårlige' – og ifølge Andreassen dermed ubevidst følger Dansk Folkeparties retorik. Idet medierne har bidraget til at give flere 'etniske danske' et førstehåndindtryk af 'etniske minoriteter', som værende af 'anden art' end 'etniske danskere', da de ikke har andre faktor at forholde sig til, hvis de ikke personligt kender 'etniske minoriteter' (Andreassen 2005:277-291). Derfor synes det også problematisk, at medierne ikke giver et mere nuanceret billede af de individer, der er kategoriseret under denne gruppe. Da de således er medvirkende til at skabe stereotyper og fordomme om det ellers ukendte, hvor 'danskerne' ikke ser individerne bagved kategorierne, men blot ser på 'fakta', som gives i medierne. Det er dog ikke nødvendigvis mediernes intention at skabe 'os' og 'dem' – de 'gode' og 'onde', men det kan skyldes fortælleteknikken i medierne. Det er ikke partout, fordi medierne ønsker at lægge sig i den højre side af den politiske linje, men det kan skyldes deres journalistiske redskaber og deres arbejdsforhold. Da rammen for en historie om aftenen i nyhederne allerede er aftalt inden interviewet er på plads om eftermiddagen. Der er således ofte ikke plads til ændringer og skæve vinkler i en fortælling (Andreassen 2007:245-252).

Andreassen pointerer, som Gullestad og Hervik, ligeledes, hvordan sprogbrugen er med til at skabe et forkert billede af 'etniske minoriteter' i Danmark som en fælles gruppe. Således vises et billede af kvinder med tørklæder på Nørrebro, selvom historien i nyhederne handler om 'etnisk minoritetsunge' i Randers. Dertil problematiseres også forståelse af 'etniske minoriteter' som værende 'de etniske', da alle mennesker er 'etniske', og begrebet dermed ikke rigtig fortæller noget alligevel, som også Hervik problematiserede det. Dog er det blevet den virkelighed, der er i dag findes, at 'etniske' associeres med 'etniske minoriteter'. Der peges dertil på, at der ofte refereres til tørklædet som ét, på trods af at der reelt er mange forskellige tørklæder i det danske samfund, men det bliver optalt som ét, hvilket ofte også forklares med én ting, nemlig undertrykte 'etniske (minoritets) kvinder'. Dertil peges der også på sprogbrugen i medierne og samfundet som misvisende. Eksempelvis påpeges det, at tegnningerne af Mohammed, som blev præsenteret i Jyllands-Posten, i dag omtales som Mohammedkrisen, hvor sprogbruget indikerer, at det er Mohammed og muslimerne, der er problemet i den sammenhæng. Det kunne dog ligeså vel være kaldt for JP-krisen eller rege-

ringshåndteringskrisen, hvilket uden tvivl ville have givet et andet perspektiv i omtalen af krisen. I den forbindelse argumenteres der også for at udfordringer med et individ, som betegnes 'etnisk minoritet' ofte begrundes med den 'kulturelle' baggrund, hvor samme udfordring gældende for et individ med 'etnisk dansk baggrund' skyldes et individuelt problem, som også Gullestad pointerer det. Ligeledes ses der en tendens til at skyde skylden på offeret, hvor det er kvinden med tørklædets skyld, hvis hun ikke kan få arbejde, hun kan jo blot tage tørklædet af. Andreassen sætter i den forbindelse spørgsmålstejn ved, om opdelingen mellem 'etniske danskere' og 'synlige minoriteter' eventuelt kunne løses ved at fortælle om en positiv historie? Det mener hun dog ikke nødvendigvis er løsningen, da det blot vil være med til at bekræfte, at der netop er tale om en undtagelse for reglen. Derimod vil det måske kunne ændres, hvis der eksempelvis bliver henvist til 'etniske minoritetskvinde' som eksperter inden for andre områder end, hvor der tilsyneladende er problematiske forhold, således at de udtaler sig om deres fagområde. Samt at man anmodede medierne om at være en smule mere nuancerede i deres indslag og sprogbrug (Nielsen & Tanghøj 2008:4-7).

TVÆRGÅENDE OPSAMLING

Formålet med indeværende projekt er at pege på nogle af de selvfølgeligheder, som ligger i opfattelser af begrebet 'dansker'. Med det i sigte at få et mere nuanceret billede af begrebet, hvilket er noget Jenkins, Prieur, Gullestad, Hervik og Andreassen alle argumenterer for både i forhold til 'majoriteten' og i forhold til 'etniske minoriteter'. Det er således ikke blot begrebet der skal revurderes, men forståelsen af samme. Men også medierne og forskerne skal se på deres rolle i forhold til debatten på området og i forhold til anvendelsen af begreber. Både Jenkins og Gullestad tager i den forbindelse udgangspunkt i aktørernes hverdag, hvilket også har været i fokus i samtalerne med 'danskerne' i indeværende opgave.

For at forstå konstruktionen af begrebet 'dansker' er det vigtigt at se på identitetsprocessen for samme. Både Jenkins, Prieur og Gullestad behandler i deres forskning identitetsprocessen og processen omkring roller og kategorier. Jenkins peger i den forbindelse på en indredte dialektik, hvor identiteten har brug for at blive anerkendt både internt af sig selv, samt eksternt af andre. Hvor Gullestad påpeger, at identiteten har brug for at blive verificeret af andre, og Prieur pointerer, at den kan være tilskrevet af andre, grundet kropslige kendetegn, der ikke kan tages af. Det er dermed ikke blot det enkelte individ, der definerer sin egen position i samfundet som 'dansker', men det er afhængig af andres anerkendelse og identifikation af vedkommende som værende 'dansker'. Desuden påpeger Jenkins, at der er forskel på den faktiske og den nominelle forståelse af eksempelvis begrebet 'etnicitet', denne skellen synes også interessant at have for øje i undersøgelsen af begrebet 'dansker'.

Det er dog helt 'almindeligt' at identificere andre og placere disse på et socialt landkort, som Jenkins og Fadel påpeger det, for at kunne strukturere verden omkring sig, men når individer placeres grundet diskrimination, synes det problematisk. I forhold til diskrimination behandles eksempelvis også 'racisme' af flere af teoretikerne. Både Jenkins og Hervik kommer med eksempler på, at 'danskerne' udtaler sig 'racistisk' i hverdagen, når 'de' påpeger, at 'andre' er forskellige fra 'dem' grundet udseende eller andre kendetegn som eksempelvis hud eller religion. Gullestad og Prieur peger i den forbindelse på, at udtalelser vedrørende 'kultur' og religion, eller om 'mørk hud', 'underlige navne' og 'sprog med accent' egentlig er 'racisme' gemt i nye begreber. Dertil peger de også på, at 'kultur' anvendes som baggrundsforklaring for, hvorfor eksempelvis unge med 'etnisk minoritetsbaggrund' er kriminelle. Gullestad påpeger, at det ikke blot er 'almindelige' mennesker, der har en forståelse af 'etniske minoriteter' som kriminelle, også politikere, medierne og forskere byder ind med denne forklaring, at det skyldes 'kultur'. Dertil bliver det 'de andres' skyld, at 'de' bliver holdt uden for, 'de' er jo forskellige fra 'os'. Jf. Gullestad er de selvfølkelige forestillinger om forskelle således med til at reproducere et ulige magtforhold mellem 'majoriteten' og 'etniske minoriteter'. Det er derfor interessant for indeværende opgave at undersøge, hvilke selvfølgeligheder der ligger til grund for begrebet 'dansker', om der eventuelt anvendes forklaringsgrunde som 'kultur' eller 'religion' i identifikationen, som det påpeges ovenstående.

Gullestad argumenter dertil for at medierne er medvirkende til at forenkle debatten og reproducerer deres egen lægmandsviden, hvilket Hervik og Andreassen begge har vist eksempler på blandt 'danske' medier. Idet at medierne er med til at skabe et billede af 'de andre' som værende de 'etniske' borgere, der er forskellige fra 'danskerne', synes det svært for 'danskere', der ikke har et personligt kendskab til personer med 'anden etnisk baggrund end dansk' at se nuanceret på debatten. Som Hervik pointerer det, så er kategorier halvt ejet af andre, herunder også medier og politikere, og halvt af en selv. Det er dermed ikke muligt alene at bestemme sin position i en kategori, eller som Jenkins m.fl. pointerer det at bestemme sin egen identitet, da denne også skal anerkendes af andre. Debatten om mediernes rolle synes således interessant i denne undersøgelse i forhold til, hvordan 'danskerne' selv oplever mediernes billeder og om deres personlige kendskab til personer med 'anden etnisk baggrund end dansk', således har en betydning for de selvfølkelige forståelser af begrebet 'dansker'.

Med ovenstående gennemgang af forskellig forskning foretaget på området, vil næste kapitel omhandle den metodiske tilgang til problemstillingen.

METODE

Dette kapitel skal bidrage til en forståelse af de metodiske valg, der er taget for at fokusere på problemstillingen og besvare problemformuleringen. Kapitlet vil således blandt andet omhandle: indhentelse af 'danskere', hvilken tilgang jeg som forsker har til problemstillingen, samt behandling af empirien inden analysen.

Der er i projekt anvendt en kvalitativ tilgang til problemstillingen i form af et semistruktureret interviews med 7 'danskere'. Den kvalitative metode vælges, da det forventes, at det er lettere at indfange de selvfølgeligheder, der ligger bag begrebet 'dansker' gennem samtaler med 'danskerne', i modsætning til eksempelvis et spørgeskema med svarkategorier. Dette da 'danskerne' dermed kan få lov til med egne ord at forklare og beskrive deres opfattelser af, hvad der er 'dansk', frem for at skulle definere et ud fra nogle på forhånd givne kategorier. Med denne tilgang til problemstillingen ønsker jeg således at lade 'danskerne' med egne ord beskrive, hvad de opfatter som værende 'dansk' og med udgangspunkt i deres fortællinger finde frem til de selvfølgeligheder, som bygger begrebet 'dansker' op. Fokus for projektet er således; *Det 'danske' set med 'danske' øjne.*

INFORMANTER

Udvælgelsen af informanter har været en svær proces. På den ene side har der været et ønske om ikke at kende for meget til informanterne på forhånd, således at jeg har kunnet være så åben over for deres udtalelser som muligt og ikke være påvirket af mine egne forforståelser. På den anden side har det samtidig været svært at afdække et mere mangfoldigt danmarkskort, hvis man ikke i forvejen har delt informanterne ind i nogle kategorier, som man således har kunnet rekruttere fra. En anden udfordring i forbindelse med inddeling i kategorier under rekrutteringen af informanterne samt i arbejdet med begrebet 'dansker' er, at jeg selv dermed synes at være med til at reproducere nogle kategorier som selvfølgelige. Dette er jf. tidligere drøftelse under afsnittet problemformulering forsøgt gjort mindre selvfølgeligt ved at markere disse kategorier og begreber med citationstegn, hvormed der skabes opmærksomhed på, at begrebet eller kategorien er konstrueret, og forståelserne kan være mange. Modsat kan det dog være svært at foretage en undersøgelse som indeværende uden at anvende nogen kategorier overhovedet, da disse synes anvendt af og værende selvfølgelige for mange 'danskere'.

I indhentelsen af informanter har der været mange overvejelser, der skulle tages. Dette i forhold til eksempelvis, hvem jeg gerne ville i kontakt med, og hvordan dette skulle foregå. Det er som tidligere nævnt 'danskere', der er fokus for denne undersøgelse. Dertil begræn-

ses informanterne til at omfatte 'danskere' i Danmark, der er danske statsborgere, og som betragter sig selv som værende af 'etniske dansk oprindelse'. Der vil dog ikke være en definition på, hvornår man er 'etnisk dansker', men det er det den enkelte informants egen forståelse af begrebet, som blev betragtet gyldig i den sammenhæng. Valgte informanten derfor at betegne sig som 'etnisk dansker', blev der ikke sat spørgsmålstegn ved denne definition. Disse kategorier vælges, da det forventes, at der er mange selvfølgeligheder bag begrebet 'dansker', som er forankret i denne 'gruppe' mennesker, grundet deres umiddelbare placering i 'majoritetsbefolkning' i Danmark. Da det kan virke forvirrende at anvende begrebet 'dansker' både i forhold til genstandsfelt og til de deltagende 'danskere'/'informanter' i indeværende projekt, vil sidstnævnte fremover udelukkende blive omtalt som informanter. Derudover har jeg valgt at rekruttere informanterne ud fra yderligere to kategorier, det drejer sig om alder og køn. Med en variation i disse to kategorier, forventer jeg således at dække et bredere spektrum af 'danske' opfattelser af det 'danske'. Det er her vigtigt at pointere, at målet ikke er at generalisere på baggrund af indeværende opgave, og der derfor heller ikke kan siges noget entydigt på baggrund af udvælgelseskriterierne.

Det mest ideelle ville være at tale med 'danskere' fra hele landet, men da dette vil være mere end mit speciale umiddelbart vil kunne rumme, vælger jeg at tage udgangspunkt i et geografisk afgrænset område, hvor der efter min viden ikke tidligere har været foretaget en sådan undersøgelse. Udgangspunkt var dermed 'danskere', der bor i og omkring Høje-Taastrup Kommune, hvor jeg selv har været bosiddende. Det skal i den forbindelse nævnes, at Høje-Taastrup Kommune ifølge Danmarks Statistik har en befolkning fordelt således; 78 procent med 'dansk oprindelse', 14 procent 'indvandrere' og 8 procent 'efterkommere' (Danmarks Statistik 2012a). I forhold til befolkningen i Danmark generelt, der fordeler sig med cirka 89,5 procent med 'dansk oprindelse', 8 procent 'indvandrere' og 2,5 procent 'efterkommere' (Danmarks Statistik 2012b). Procentdelen af 'indvandrere' og 'efterkommere' er således væsentlig højere i Høje-Taastrup Kommune end i Danmark generelt, hvormed at chancen for at indeværende informanter har et kendskab på en ene eller anden måde til individer, som er inkluderet i kategorierne 'indvandrere' eller 'efterkommere' findes højere. Dette kan således også have en betydning i forhold til deres opfattelse af begrebet 'dansker', det være sig blandt andet i form af eventuelle negative oplevelser eller personligt venskab. Hertil kan nævnes at befolkningen i Skive Kommune, hvor Jenkins feltarbejde fandt sted, fordeler sig med cirka 95,5 personer med 'dansk oprindelse', 3,5 procent 'indvandrere' og 1 procent 'efterkommere' (Danmarks Statistik 2012c). Sandsynligheden for et personligt kendskab til 'indvandrere' og 'efterkommere' er således ikke så høj som i Høje-Taastrup Kommune.

Med udgangspunkt i et begrænset område af Danmark, samt en afgrænsning af 'danskere' til 'danskere med etnisk dansk baggrund', synes det svært at pege på undersøgelses resultater som gyldige for hele den 'danske' befolkning (Bryman 2004). Dette er heller ikke sigtet med projekt, men i stedet ønskes der i højere grad at blive sat fokus på nogle af de selvfølgeligheder, der ligger i opfattelser af begrebet 'dansker', for at sætte spørgsmålstegn ved disse. Hvormed det ikke vurderes problematisk at arbejde med en begrænset del af 'danskerne'.

De syv informanter er indhentet via en form for snowballing. Dette ved at der i første omgang er blevet hængt opslag op i opgange i nærheden af min egen bopæl, se bilag 1, hvor der er tre, der har henvendt sig. Dertil har jeg rekrutteret flere informanter gennem en af disse henvendelser, idet der er én der videre har adspurgt nogle af sine bekendte, om de kunne være interesserede i at deltage. Idet informanterne frivilligt har meldt sig til undersøgelsen, må det også bemærkes, at der kan være en bestemt agenda med dette. Af opslaget fremgår det at interviewet vil omhandle begrebet 'dansker' og hvem det er, hvormed det må antages, at informanterne også har haft en holdning til dette område, som de gerne vil kommentere på, idet at de ønsker at deltage i et interview. Det må i den forbindelse forventes at flere af informanterne muligvis ønsker at ligge afstand til den tone, som er blevet langt fra højrefløjen af 'dansk' politik, da denne ikke umiddelbart virker så populær (Ugebrevet A4 & Analyse Danmark 2011). Informanterne kan således have et ønske om at fremstå anerkendende over for 'ikke-danskere', end hvad tilfældet er generelt for 'danskere' i Danmark eller i tale-sætte, at det er okay at være 'dansker' på forskellige måder, hvilket måske heller ikke er tilfældet for 'danskere' generelt.

Af de syv informanter har jeg i forvejen kendskab til én, det drejer sig om en kvinde, der arbejder sammen med min mand, de øvrige informanter er ikke nogen jeg tidligere har stiftet bekendtskab med. Jeg har dog ikke henvendt mig til direkte til kvinden, men har hængt et opslag op i hendes opgang, som hun har reageret på. Vores bekendtskab synes også at begrænse sig til en kort hilsen på hinanden, hvormed jeg ikke vurderer, at det har en betydning for min for forståelse af hendes udsagn. Kvinden har endvidere kontaktet hendes kæreste og hendes forældre, og disse har efterfølgende rekrutteret en bekendt til at deltage. Der er således flere af informanterne, der kender hinanden indbyrdes. Dette kunne tænkes at være problematisk i forhold til, hvorvidt der opnås en bred indsamling af informanter i projektet, men det vurderes ikke at være så problematisk i dette tilfælde, da det måske netop kan være med til at vise, at der på trods af kendskab og familierelationer, ikke nødvendigvis forefinder de samme opfattelser af begrebet 'dansker', hvormed det nære bekendtskab kan være med til at tydeliggøre nuancerne for begrebet.

Det er dog en udfordring at opretholde anonymiteten mellem nogle af informanterne, da flere af dem vil kunne genkende hinanden i analysen. Alle informanter har dog givet udtryk for at dette ikke nødvendigvis er problematisk, da de alle havde sagt sandheden og ikke synes at have noget at skjule for hinanden.

I alt har jeg foretaget interviews med syv informanter, som alle er alle bosiddende på vestegnen og næsten alle i Taastrup. Der er dog en, der har folkeregisteradresse i en naboby, men som opholder sig meget i Taastrup. Informanterne fordeler sig på tre kvinder og fire mænd. Aldersmæssigt fordeler de sig således, at der er to i henholdsvis 30'erne og 40'erne samt én i henholdsvis 50'erne, 60'erne og 70'erne.

PILOTINFORMANTER

Jeg har desuden valgt at foretage pilotinterviews med tre medarbejdere, der på interviewtidspunktet alle var ansatte i det forhenværende Integrationsministerium på kontoret for Beskæftigelse og uddannelse. De har således alle til daglig arbejdet med begrebet 'dansker'. Formålet med at tage udgangspunkt i en gruppe individer i det 'danske' samfund, der i forvejen arbejdede med begrebet, var, at de muligvis har gjort sig nogle forestillinger om, hvad begrebet betyder for dem og dermed som 'professionelle'/fagfolk kunne kvalificere mine interviewspørgsmål.

Grundlaget for at vælge netop disse tre aktører frem for andre, der arbejder inden for samme felt, er, at jeg selv har arbejdet, som studentermedhjælper på samme kontor og derfor forholdsvis nemt har kunnet komme i kontakt med denne gruppe aktører. Jeg har dog ikke arbejdet direkte sammen med nogen af dem. De tre medarbejdere er alle bosiddende i København. Det drejer sig om to kvinder og en mand, fordelt med én i henholdsvis 20'erne, 30'erne og 40'erne.

FORSKEREN SELV

Idet jeg som 'dansker' vil undersøge konstruktionen af begrebet 'dansker', kan det ikke undgås, at der er nogle forhold, som jeg ikke kan se, men som vil være klarere for en 'ikke-dansker'. Formålet med projektet er dog, at se *Det 'danske' med 'danske' øjne*, hvormed jeg mener, at min position som 'dansker' ikke nødvendigvis er en ulempe for problemstillingen. Som person vil man altid være præget af nogle ubevidste forhold, forhold man ikke som forsker kan ligge fra sig. Der kan således forekomme blinde vinkler i forhold til forskningsfeltet, man ikke er klar over. For at kunne objektivere sine resultater, påpeger Gullestad, gennem Donna Haraway, at man må "*situere*"(Gullestad 2002:51) disse. Ved at være ærlig

omkring sin person, giver man således andre muligheden for at kunne tolke resultaterne med dette in mente, men der gives også muligheden for at påpege, at konklusionen skal ses i den sammenhæng, der er foretaget, hvor forskerens egen erfaring og forståelse ikke er irrelevante.

I et forsøg på at beskrive forskersituationen for indeværende projekt, vil jeg her henstille min egen person i forhold til de kategorier, som jeg har pålagt informanterne, dog i en mindre anonym udgave;

Kvinde i 20'erne, oprindeligt fra Syddanmark, bosiddende pt. i Randers, tidligere bosiddende i Taastrup i en toårig periode. Sociologistuderende på Aalborg Universitet, har fra februar 2011 til oktober 2011 været studentermedhjælper i det forhenværende Integrationsministerium. Fritiden går med at være sammen med familie og venner. Kender flere, som andre vil omtale som 'ikke-danskere', 'danskere med anden etnisk baggrund end dansk' eller 'nydansker', men ønsker selv at betragte dem som 'danskere'. Har rejst meget i udlandet på ferier igennem de sidste ti år - to gange uden for Europa, hvoraf den ene gang var et halvt år i Thailand. Gift, men har ingen børn. Forældre bor i Jylland og har to søskende, der bor henholdsvis i England og en nær København, det er ikke så tit, at hele familien er samlet, men har et forholdsvist tæt forhold til alle medlemmer af familien. Har stemt både Socialdemokratisk, Venstre samt Radikale Venstre.

Derudover vil jeg i nedenstående beskrive, hvordan jeg, som person ser på begrebet 'dansker'. Hvormed jeg giver læseren et indblik i udgangspunktet for forskerens tilgang til begrebet, der er genstand for projektet, og derved giver muligheden for at spotte eventuelle vinkler, der ikke bliver dækket grundet forskerens blinde pletter.

DET 'DANSKE' SET MED EGNE ØJNE

For mig indbefatter begrebet - 'dansker' - de individer, der kalder sig for dette. Det vil typisk være individer, der på en eller anden måde har en vis tilknytning til landet Danmark i form af for eksempel det 'danske sprog', familie, bopæl eller arbejde. Dertil synes det danske statsborgerskab også at spille en rolle, men jeg har dog kendskab til mindst et eksempel på en borger i Danmark, som betegner sig selv som 'dansker' trods andet statsborgerskab end det danske, hvorfor det heller ikke er alt afgørende, om en borger har dansk statsborgerskab, for at være 'dansker'.

INTERVIEW

Der er, som tidligere nævnt, anvendt en kvalitativ tilgang til problemstillingen i form af semistruktureret interviews. Dette er valgt, da det giver informanterne mulighed for at komme med deres egne forståelser og opfattelser, da strukturen på interviewet giver dem mulighed for at nævne de ting, som de finder interessant for emnet. Dette inden for en ramme, hvor det efterfølgende er muligt lave en sammenholdning af informanternes udtalelser, da denne har fulgt den samme struktur i form af, at det er de samme emner, der er blevet berørt af alle informanter. Med et semistruktureret interview har det således været muligt at definere nogle temaer på forhånd, som har relevans for problemstillingen (Bryman 2004:323).

Længden på de syv interviews har varieret mellem 45 min og lidt over 2 timer, men det vurderes, at alle har haft mulighed for at bidrage med deres opfattelser og forståelser, hvormed forskellen i længde kan ses som et udtryk for, hvor meget den enkelte informant har haft at fortælle.

Alle interview er blevet optaget digitalt og efterfølgende blevet transskriberet. Dette dog ikke ordret, men mere som et referat af, hvad der er blevet fortalt. Dette er valgt for at lette transskriptionsprocessen, og det vurderes at være tilstrækkelig for at få et indblik i informanternes udsagn. Der er løbende undervejs i transskriptionen påtegnet tidspunkter, således er det rimelig enkelt at fremfinde det fortalte på det optagede. I analysen vil der således blive henvist til det fortalte, men såfremt der henvises til et citat, vil dette være direkte fra det optagede.

INTERVIEWGUIDE

Interviewguiden er inddelt i syv temaer; 1. informantens baggrund, 2. at definere det 'danske', 3. egne kategorier; herunder 'etnicitet', 'danskhed' og familie samt betydningen af disse, 4. mediernes rolle, 5. janteloven, 6. danske statsborgere samt 7. 'os' og 'dem', se bilag 2. Under hvert af disse temaer er der blevet formuleret et forskningsspørgsmål, som er fremkommet gennem teser fra forskellige teoretikere, der har arbejdet med at definere det 'danske' samt arbejdet med det nationale generelt. Forskningsspørgsmålene er efterfølgende formuleret i et hverdagsprog, da det vurderes, at informanterne dermed nemmere har kunnet relatere til emnet, samt at det har givet rum for samtale, i modsætning til en følelse af forhør fra informanternes side (Kvale 2007:133-135). Nedenstående tabel 1 skal ses som en illustration af, hvordan en tese og et efterfølgende forskningsspørgsmål er blevet formuleret i et hverdagsprog.

Tabel 1: Fra tese og forskningsspørgsmål til hverdagssprog

Tese og forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
<p><u>Tese:</u> Et opgør med selvfølgelighederne og værdier, give rum for mere sigende kategorier og mangfoldighed, men der er ikke fokus på dette i dagens Danmark, jf. Gullestad og Hervik</p> <p><u>Forskningsspørgsmål:</u> Er det muligt at beskrive en 'dansker' entydigt, på trods af den åbenlyse mangfoldighed?</p>	<p><u>Hovedspørgsmålet:</u> <i>Nu har vi talt lidt om dig selv og din hverdag. Nu vil jeg gerne tale lidt om, hvordan det opfattes, det at være dansk. Og hvad det er du synes, gør en dansker til dansk.</i></p> <p><u>Underspørgsmål:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan du give mig eksempler på, hvad der for dig er dansk? - Hvorfor er eksemplerne danske? - Hvad er dansk kultur? - Er det muligt at være dansker uden at være, som du lige har nævnt?

De tre interviews med medarbejderne fra det forhenværende Integrationsministerium synes givende som pilotinterviews for interviewguiden. Eksempelvis blev det undervejs klart, at spørgsmålet om en 'ikke-dansker' skulle relateres til Danmark, da det ellers blev fortællinger om 'ikke-danskere' generelt, hvilket ikke synes givende for problemstillingen. Ligeledes begrebet 'etnicitet' syntes interessant at drøfte yderligere med informanterne efter pilotinterviewene, da pilotinformanterne syntes at have svært ved at definere dette på en enkel måde på trods af deres arbejde med begrebet i hverdagen.

BEHANDLING AF EMPIRI

I behandlingen af interviewene med de i alt syv informanter anvendes NVivo i kodningsprocessen, da det vurderes at kunne give muligheden for et samlet overblik over materialet. Det har ligeledes lettet kodningen, da dette har kunnet gøres på et sted. Det gør det ligeledes mere enkelt at kunne fremkalde den oprindelige kontekst for et givet udsagn, som er blevet kodet. Det kan dog være svært at holde overblik over alle passagedele i denne proces, hvor anvendelsen af NVivo kan gøre processen mere enkel og nem. Det er dog fortsat vigtigt, at holde det samlede materiale for øje også, således at konteksten ikke mistes (Kristiansen 2007:89-95, 100-102).

I anvendelsen af NVivo, skabes der ligeledes en mere transparent arbejdsproces, således er det nemmere for andre at gennemskue på, hvilken baggrund analysen er fremkommet. I kvalitativ forskning kan man sammenligne reliabilitet med den gennemsigtighed, der blandt

andet er i analysen af materialet, hvorfor anvendelsen af NVivo må være med til at forbedre reliabiliteten for undersøgelsen (Kristiansen 2007:95-96).

Der er i alt lavet 463 referencer, gennem 14 temaer, også kaldet *nodes*, som er listet i bilag 3 samt bilag 6. Referencerne vil dog ikke nødvendigvis være gensidige udelukkende, hvormed der kan være tekstpassager der optræder i flere nodes.

Formålet med dette kapitel har været at give læseren et indblik i, hvilke metoder der er valgt for at undersøge problemstillingen. Denne har således forsøgt at gøre processen mere gennemsigtig og dermed gøre det muligt for andre at vurdere pålideligheden af undersøgelsen i forhold til de metodiske valg (Bryman 2004).

ANALYSESTRATEGI SAMT VIDENSKABSTEORETISK RAMME

Formålet med dette afsnit er at danne et overblik over analysen og skitsere den fremgangsmåde, der vil blive anvendt heri. Derudover indeholder afsnittet også en beskrivelse af den videnskabsteoretiske ramme, som er valgt for projektet, da denne ligeledes har en stor betydning for den måde materialet er behandlet på og dermed analysens form.

Det er blevet valgt en socialkonstruktivistisk tilgang til projektet, da det vurderes, at denne kan bidrage til en forståelse af de udsagn, som informanterne kommer med i deres definering af begrebet 'dansker'. Socialkonstruktivismen har ikke kun én tilgang til videnskab, men centralt for retningen er, *"at samfundsmæssige fænomener ikke er evige og uforanderlige, men derimod tilblevet via historiske og sociale processer"* (Rasborg 2005:349). Ligeledes fremhæver socialkonstruktivismen, *"at virkeligheden er socialt konstrueret"* (Esmark m.fl. 2005:16). Det er denne forståelse af virkeligheden som konstrueret, der vil blive genstand for analysen af projektets problemstilling. Konstruktionen af begrebet 'dansker' og opfattelserne, som ligger til grund herfor, vil således være omdrejningspunkt i analysen, når der søges en besvarelse på, hvilke selvfølgeligheder der ligger i opfattelser af begrebet 'dansker'. Det er her vigtigt at pointere, at det ikke er muligt at komme med et endegyldigt svar, hvilket heller ikke synes givende for socialkonstruktivisme. Dette da der er en forståelse af, at *"intet i den sociale verden er i sidste ende nødvendigt eller uomgængeligt"* og *"alt kunne have været anderledes"*, hvilket dog skal *"ses med en anerkendelse af, at den sociale virkelighed ikke slet og ret har frit spil over for den fysiske virkelighed"* (Esmark m.fl. 2005:22).

Endvidere vil analysestrategien være inspireret af Chicago-skolen og den kritiske hverdagslivssociolog, hvis *"analysestrategier studerer eksplicit det daglige sociale liv som værende indlejret på afgørende vis i samfundsstrukturere"* (Kristiansen & Mortensen 2005:56). Dertil synes den kritiske hverdagssociolog at kritisere andre socialvidenskaber for at distancere sig fra hverdagslivets selvfølgeligheder, og dermed selv have et ønske om at inddrage menneskets egne erfaringer i deres analyser (Kristiansen & Mortensen 2005). Ligeledes synes gældende for Chicago-skolen, idet denne i mange af dens studier har interesseret *"sig for, hvordan de berørte oplever situationerne "indefra"."* (Kristiansen & Mortensen 2005:58).

Med den ovenstående beskrevet videnskabsteoretiske ramme for projektet er der således allerede lagt nogle linjer for den forestående analyse af problemstillingen. Det er informanterne, der vil komme til orde i denne analyse, samtidig med at deres udsagn vil blive behandlet ud fra det perspektiv, at virkeligheden er socialt konstrueret, hvormed informanternes opfattelser synes styret af de sociale konstruktioner, de er en del af. Analysen vil så-

ledes behandle deres fortællinger med det in mente, at deres virkelighedsforståelse er præget af de konstruktioner, deres virkelighed er en del af.

Dertil vil der med udgangspunkt i eksempelvis Gullestad og Jenkins teorier blive stillet spørgsmålstejn ved de selvfølgheder, som informanterne ligger til grund for deres opfattelser af en 'dansker'. Med Gullestads tilgang vil der blive peget på nogle af de selvfølgelige kategorier og begreber, som informanterne anvender og de associationer, som disse medfølger. Med Jenkins tilgang til eksempelvis 'etnicitet' og identitet peges der på måde informanterne opfatter og anvender begrebet 'dansker' og forståelse af 'etnicitet'.

Fokus vil således være på de selvfølgheder omkring begrebet 'dansker', som informanterne ytrer, men samtidig vil der også søges en forklaring på disse udsagn gennem deres individuelle sociale virkelighedsforståelse. Teoretikerne vil blive inddraget i analysen, hvor deres teorier synes at bidrage med et perspektiv på emnet eller temaet.

Analysen er som tidligere nævnt opdelt i tre afsnit; *'Danske' selvfølgheder, En 'dansker', hvad er det?* samt *Kært barn har mange navne*, en opdeling der synes givtig for problemstillingen ud fra empirien og teoretikernes inputs. Under de tre afsnit behandles forskellige emner, som er fremkommet både gennem interviewspørgsmål, men også emner som informanterne selv har italesat, her kan eksempelvis nævnes; 'hudfarve', 'sprog' og forholdet til 'muslimer'.

Det kan ikke undgås, at der vil være referencer på tværs af de tre afsnit eller mellem punkterne, der bliver behandlet herunder, da alle punkter i og for sig omhandler det samme begreb nemlig 'dansker', men det vil undervejs i analysen blive forsøgt at holde behandlingen af de omtalte punkter i de afsnit, hvor de synes mest relevant for diskussionen.

PRÆSENTATION

Følgende afsnit skal give læseren et indblik i, hvilke individer der har deltaget i indeværende undersøgelse. Præsentationen er baseret på informanternes egne udsagn, fortalt undervejs i samtalen.

Nanna:

Kvinde i 30'erne, født og opvokset på vestegnen, arbejder som projektkoordinator i en virksomhed på vestegnen og er uddannet eksport-ingeniør. I hendes fritid er hun sammen med venner, går til Zumba, er med i en læsegruppe, spiller banko og er sammen kæresten. Hun kender en del 'ikke-danskere', men i hendes hverdag er det mere specifikt kendskab til en god veninde samt en kollega. Hun har af flere omgang været bosiddende i udlandet i forbindelse med praktikophold og arbejde. Hun er et fastparforhold med Carsten. Hendes forældre, Mette og Jørgen, bor i samme by som hende, og hun har en søster, som bor tættere på København. Hun har stemt Socialdemokratisk det meste af hendes liv, men har også stemt Venstre et par gange, da hun boede i udlandet (Nanna)².

Pernille:

Kvinde i 40'erne, født i København, men er opvokset på vestegnen, har tidligere arbejdet som direktionssekretær, men er nu førtidspensionist grundet en blodprop i hjernen. Hun er uddannet kontor allround. Hendes hverdag går med forskellige håndarbejder og motion, ud af huset for at møde andre mennesker. Hun kender et par 'ikke-danskere', nævner nogle naboer, som hun ser og snakker med i deres fælles have. Hun har ikke rejst specielt meget, har i 2011 for første gang i 28 år været i udlandet. Hun er single og har en datter i 20'erne. Derudover har hun nogle brødre, som bor forskellige steder i Københavnsområdet, som hun oplever at være forholdsvis tætte med, og hendes forældre, som bor på Sydsjælland. Hun stemmer Venstre (Pernille).

Mette:

Kvinde i 50'erne, født og opvokset på vestegnen, arbejder som sagsbehandler i en bank og er uddannet bankassistent. I fritiden ordner hun ting i hjemmet, er i en læsegruppe, sidder i menighedsrådet, går til Zumba og slægtsforskning. Derudover er hun sammen med sin mand, medlem af en forening, som har en venskabsby i Tyskland. Hun kender til et par stykker fra arbejdet, og har nogle naboer, som er 'ikke-danskere'. Hun har flere gange været i udlandet, både med arbejde og på ferier, den længste rejse har dog kun været på 3 uger. Hun

---

² Carsten, Mette og Jørgen er ligeledes informanter i indeværende projekt.

er gift med Jørgen og har to børn, hvor den ene, Nanna, bor i samme by og den anden bor tættere på København. Hun stemmer Socialdemokratisk (Mette).

Carsten:

Mand i 30'erne, født og opvokset på vestegnen, er udlært og arbejder som automekaniker i sin hjemby. I sin fritid er han sammen med kæresten, ser ishockey og går på jagt. Han kender et par 'ikke-danskere', som han arbejder sammen med, og han har gået i skole med yderligere et par stykker. Han har været i udlandet nogle gange, men kun på kortere ferier. Han er i et fast parforhold med Nanna. Hans mor og søster bor i samme by som ham selv. Han stemmer Socialdemokratisk (Carsten).

Poul:

Mand i 40'erne, født og opvokset på vestegnen i samme by, som han bor i nu. Han er i dag førtidspensionist, har tidligere arbejdet på et teater, og er uddannet inden for beklædning. Han kan ikke pege på en almindelig hverdag, da der aldrig er dage, der er ens, men han fortæller, at han kommer i en billardklub, går til banko, er meget på biblioteket, hvor han læser avis, går på internettet osv., er sammen med familien og venner. Derudover skal han til at arbejde lidt på et lokalhistorisk arkiv. Han har kendskab til en del 'ikke-danskere', som han har arbejdet sammen med på teateret, men det er ikke nogen han kommer sammen med. Han har ikke været på længere ophold i udlandet, men har været på ferier af en uges varighed. Han er single, og hans far og søskende bor enten i samme by eller i nabobyen. Han stemmer lidt forskelligt, dog mest Socialdemokratisk eller Socialistisk Folkeparti, men sidste gang stemte han på Enhedslisten (Poul).

Jørgen:

Mand i 60'erne, født tæt på København og opvokset nord for København, men bor nu på vestegnen. Han arbejder inden for staten og er uddannet inden for kontor, og har videreuddannet sig til merkonom og statonom. Han har tidligere været meget aktiv inden for forskellige foreninger, hvor han blandt andet har siddet i en del bestyrelser, derudover er han også medlem af en forening, som har en venskabsby i Tyskland, og er meget politisk engageret. Han har også tidligere været hegnsmand og siddet med som domsmand. Han har kendskab til mange 'ikke-danskere', nogle fra arbejdet og andre fra det politiske liv. Derudover har han også nogle naboer, som er 'ikke-danskere'. Han har rejst rigtig mange gange på ferier, men ikke af længere varighed. Han er gift med Mette og har to børn, hvor af den ene, Nanna, bor i samme by som han og den anden bor tættere på København, han har desuden en bror, som bor på Fyn, som han ikke ser så tit. Han har altid stemt Socialdemokratisk (Jørgen).

Jes:

Mand i 70'erne, født og opvokset i København, men nu bosiddende på vestegnen. Er folkepensionist, men har tidligere arbejdet som lærer, og som fuldmægtig på Københavns Kommune, har uddannelse som lærer og shippingmand. Han går meget op i at være i form, hvorfor han træner i fitnesscenter flere gang om ugen, derudover går han blandt andet til spansk, er med i en læsegruppe og får massage. Desuden går han en gang imellem på cafe, ellers bruger han tid på Internettet, hvor han blandt andet er på Facebook. Derudover har han en have, der skal passes. Han har kendskab til flere 'ikke-danskere', heraf en del fra fitnesscenteret. Han har flere gange været på ferie i udlandet, men ikke så meget uden for Europa. Han har været gift i 40 år, men er nu enkemand, har en søn der er adopteret fra Korea og har to børnebørn. Han har desuden en søster, som han ser en del, og søsteren har fire børn, som han også ser flere gange om året. Han stemmer Socialdemokratisk, men har også tidligere stemt på Socialistisk Folkeparti (Jes).

ANALYSE

Analysen er bygget op i tre delanalyser, der hver især vil omhandle selvfølgelige forståelser af begrebet 'dansker'. Første del: *'Danske' selvfølgeligheder* vil omhandle informanternes selvfølgelige forståelser af Danmark og 'danskhed'. Anden del: *En 'dansker', hvad er det?* omhandler den selvfølgelige opfattelse af begrebet 'dansker'. Tredje del: *Kært barn har mange navne* vil omhandle forskellige begreber, der anvendes i omtalen af 'danskere' og 'de andre'. Under hver delanalyse vil det fremgå, hvilke underemner der behandles, og hvordan fokus på emnet er opstået i samtalen.

'DANSKE' SELVFØLGELIGHEDER

Flere af informanterne har svært ved at beskrive, hvad de opfatter som 'dansk', da de oplever, det er mange ting. De kommer dog alligevel alle med deres bud på, hvad 'dansk kultur' eksempelvis kunne være, da de bliver spurgt ind til dette i samtalen. Her nævnes eksempelvis specifikke 'danske' madvarer/retter, 'danske' film; som fortæller om det 'danske' liv, nogle gang også med humor, en humor som i øvrigt også er specielt 'dansk' samt hygge. Der til peges der blandt andet også på fysiske konstruktioner som bygninger og seværdigheder samt forskellige kunstnere i form af eksempelvis musikere, forfattere og malere. Men også fænomener som fodboldmiljø og foreninger ser ud til at være 'dansk kultur'. Der peges her på, at 'dansk kultur' kan være mange forskellige ting, men der er ingen af informanterne, der mener, hvorvidt man synes om det ene eller andet, *gør* at man er 'dansker'. Det er også vigtigt her at pointere, at informanternes udtalelser er konstruktioner af det 'danske', som de ser det, og dermed ikke kan betragtes som gyldigt for alle 'danskere'. Nedenstående afsnit: *'Dansk kultur'* vil omhandle nogle af de nævnte punkter, nærmere bestemt; mad, film og humor, hygge samt seværdigheder.

Udover nedenstående afsnit vedrørende informanternes forståelse af 'dansk kultur', vil indeværende delanalyse også omhandle vigtige traditioner som informanterne peger på, deres forståelse af det 'danske' flag og det 'danske' kongehus som selvfølgelig 'dansk kultur', informanternes forståelse af Janteloven og dens betydning for 'danskere', samt deres italesættelse af forskelle mellem byer og landsdele.

'DANSK KULTUR'

I forbindelse med samtalerne om 'dansk kultur' er der flere, som peger på 'madkulturen', mad man ikke kan få i udlandet ifølge informanterne. Eksempelvis nævnes rødgrød med fløde (Jørgen:5), brunkål og rugbrød (Poul:3-4), frikadeller og røde pølser (Carsten:2), også

Pernille nævner frikadeller, men fortæller, at hendes egne ikke er som de gammeldags, da hun putter masser af grøntsager i (Pernille:6). Det er 'dansk' madkultur, fordi det ikke fås i andre lande, men samtidig kan der altså være forskel på ingredienserne i eksempelvis frikadeller. Dertil fortæller Poul om en 'indvandrer', han kender, som savnede rugbrød så meget på vedkommendes ferie med familien til udlandet, at det var det første de skulle have, da de kom hjem til Danmark. Hvilket for Poul synes at betyde, at de derfor er 'danskere', grundet afsavn af rugbrødet (Poul:3). Det er således nogle madvarer, som på en måde symboliserer noget 'dansk', da disse, ifølge informanter, ikke er mulige at få på ferier i udlandet. Den 'danske' madkultur er også noget Jenkins bemærker under hans feltstudier i Skive i 90'erne. Jenkins finder madkulturen værende vigtig for de 'danske' skoleelever, som han mødte under sit ophold i Skive. Her fik han eleverne til at skrive en stil om Danmark og 'danskhed', og 60 procent af skoleeleverne nævnte her madkulturen (Jenkins 2011:212). Det selvfølgelig i de 'danske' madvarer synes begrundet i, at det ikke er muligt at finde disse madvarer i andre lande, hvorfor det bliver specielt 'dansk' madkultur. Udfordringen her synes blot at være, at der er flere af madvarerne, der kan købes uden for landets grænser, hvorfor det selvfølgelig i at det er 'dansk', fordi man ikke kan finde disse madvarer i udlandet, ikke er givet. Dertil er det heller ikke nødvendigvis den samme forståelse af en frikadelle blandt informanterne, hvormed det mere handler om en fælles betegnelse end forståelse.

Udover maden er der også nogle af informanterne, der nævner 'danske' film og serier, som eksempelvis Matador (Jørgen:9) og Olsen Banden, som ligeledes er eksempler på 'danskerne' liv i "gamle dage" samt den 'danske' humor. Nanna finder sidstnævnte som et godt eksempel på, hvordan der gøres grin med opfattelsen af det at være 'dansker', gennem sarkasmen som også omtales værende 'dansk' (Nanna:2,4). Humoren er ligeledes noget, som Mette omtaler, hun fortæller således, at den 'danske' humor er underforstået og til tider kan virke ond, men at den også kan hjælpe folk igennem en svær periode (Mette:3-4). Denne definition af en speciel humor som 'dansk' er også noget, Jenkins bemærker under hans feltstudier. Han mener, at 'danskerne' på en eller anden måde mener at have "patent" på sort humor, men hvis han sammenligner med humor, han har hørt fra sit hjemland og fra landene omkring England, så oplever han ikke den omtalte humor værende speciel for Danmark og 'danskerne' (Jenkins 2011:54-55). Serien Matador og Olsen Banden synes således 'danske', fordi de skildrer det 'danske' liv og nogle gange med den 'danske' humor som genstand. En humor som jf. Jenkins må afvises som unik 'dansk', da denne også ses andre steder i verden.

Samtidig med humoren nævnes også hyggen af de kvindelige informanter. Pernille fortæller om at hygge sig med en øl på frihavnen eller i sofaen med en god veninde (Pernille:6). Mette

fortæller om hyggen, hvordan det er et symbol på noget 'dansk', da det er lig med afslappethed, det at have det rart og grine. Mette fortæller desuden, at hun mener, at 'danskerne' altid har haft det godt, og hvordan de, som andre, ikke skal være bange for krig (Mette:4-5). Der bliver her sat lighedstegn mellem det at hygge sig og det at have det godt og være afslappet, som værende 'dansk'. Dette, da der ikke er nogen grund til at frygte krig eller undertrykkelse, som i andre dele af verden, derfor er det 'dansk'. Perspektiveres der til skoleeleverne fra Skive nævner 28 procent hygge i deres stile om Danmark og 'danskhed' (Jenkins 2011:212). Nanna fortæller også, hvordan hygge er svær at oversætte til andre sprog (Nanna:3), hvorved hun synes at argumentere for, at fordi det ikke kan oversættes, så er det selvfølgelig 'dansk'. Spørgsmålet er så om hygge betyder det samme for alle informanter eller 'danske', eller om det 'danske' mere er i navnet end i forståelsen.

Udover maden og film som fysiske 'danske' eksempler. Peger både Carsten og Pernille på 'dansk kultur', som værende Den Lille Havfrue og generelle seværdigheder i København, som Rådhuspladsen og Hovedbanegården, fordi det altid har været der (Carsten:2) samt Tivoli og Strøget (Pernille:5-6) Her til har Jenkins noteret, at 25 procent af eleverne nævnte Legoland i Billund, 36 procent nævnte Den Lille Havfrue, og 34 procent nævnte H.C. Andersen (Jenkins 2011:212), der også nævnes af to informanter i indeværende undersøgelse (Pernille:5, Mette:5). Spørgsmålet er her, hvorvidt de 'danske' selvfølgelige seværdigheder mere skal ses som et udtryk for, hvor 'danskerne' er bosiddende, idet eksempelvis de to informanter bor forholdsvis tæt på København og nævner Tivoli, hvor eleverne bor i Skive og dermed bor tættere på Legoland i Billund end Tivoli i København. Er det 'dansk kultur', fordi det symboliserer noget 'dansk', eller fordi det er placeret geografisk i Danmark? I forbindelse med H.C. Andersen og figuren fra et af hans eventyr – Den Lille Havfrue - kunne det tænkes at være et symbol på noget 'dansk', eller en person som levede i Danmark. Dertil kan det nævnes, at Pernille mener, det er muligt at være 'dansker' uden at kende til H.C. Andersen. Det er dog noget hun altid er blevet bombarderet med fra hun var helt lille, det var bare noget, der var der, hvorfor hun vurderer, at det er 'dansk' (Pernille:6). Det er således en selvfølgelighed for Pernille, at H.C. Andersen og hans eventyr er en del af den 'danske kultur'. Selvom hun tilsyneladende ikke mener, at kendskabet til denne forfatter er altafgørende for, om man kan kalde sig for 'dansker'.

Dertil skal også nævnes, at 'dansk kultur' ikke er en stabil størrelse, hvilket også er noget både Jørgen og Pernille kommenterer. Eksempelvis fortæller Pernille, hvordan man tidligere besøgte sine naboer meget mere, end man gør i dag. I dag synes hun mere, at 'kulturen' er, at man passer sig selv (Pernille:6). Jørgen fortæller desuden, at man tidligere rejste sig for ældre i bussen og brugte tiltaleformen "de" i stedet for "du". Dertil bemærker Jørgen, at der er

forskel på, hvordan børn taler til deres forældre i dag, i forhold til tidligere. Han mener at 'ikke-etniske danske' børn har mere respekt for dem, hvor det er faren, der er overhovedet, end 'danske' børn har (Jørgen:6-8). Jørgen synes således at pege på, at respekt for ældre en gang var en del af den 'danske kultur', men det ikke længere er tilfældet. Det er ikke længere en selvfølgelighed i konstruktionen af 'danskhed' blandt de to informanter, at yngre eksempelvis rejser sig for ældre i bussen, eller at man kan komme til kaffe hos naboen. Det, der således tidligere var en selvfølgelighed i den 'danske kultur', er ikke længere så selvfølgeligt.

I forbindelse med samtalerne med informanterne omkring 'dansk kultur', og hvad der gør en 'dansker', blev de også spurgt ind til, hvilke traditioner de fandt vigtige. Nedenstående underemner er således skabt på baggrund af deres fortællinger her til.

TRADITIONER

Alle informanter nævner julen som en vigtig tradition. Derudover er der flere, der peger på påsken, og nogle der også peger på fødselsdage. Noget, der bemærkes i forbindelse med omtalen af julen og påske, er, at det ikke nødvendigvis er de religiøse elementer af højtiderne, der bliver sat mest pris på, men det handler i højere grad om det samvær, der er med andre. Derudover peges, der også på traditioner, som tidligere har været vigtige, men som ikke længere er i højsæde blandt informanterne.

Informanterne fortæller, at julen er en tradition, som de holder af. Det er dog ikke udelukkende juleaften, som har en betydning for dem, men også perioden med forberedelserne op til julen, og julefrokosterne før og efter nævnes som vigtige traditioner. Således fortæller Jes og Pernille om hyggestunder med familien, hvor der henholdsvis klippes julepynt (Jes:2) samt afholdes konfekt og gløggdage i december måned (Pernille:2). Det er dog ikke alle, der umiddelbart har tænkt over, hvilke traditioner der er vigtige. Nanna fortæller, *"altså jeg synes selvfølgelig påske og jul, altså det synes jeg da er vigtige dage, når jeg tænker over det nu."* (Nanna:1). For Pernille synes juleaften ikke vigtig. Hun har et par gange holdt juleaften alene, da hun arbejdede og fortæller endvidere, at hun oplever at hele Danmark går i stå i juledagene og mener dermed, at julen er en del af den 'danske kultur' (Pernille:2). Også påsken værdsættes som en vigtig tradition af flere informanter. Eksempelvis fortæller Nanna og Carsten om påskefrokoster med familie og venner, på trods af at de er et par, er det dog ikke de samme påskefrokoster, de fortæller om. Carsten henviser til påskefrokost med hans familie eller venner heraf (Carsten:1), og Nanna fortæller om en påskefrokost, der altid bliver afholdt ved hendes forældres venner (Nanna:1). Pernille og Jørgen forbinder begge påsken med påskeæg, hvor de, selvom børnene i dag er voksne, stadig giver dem påskeæg (Pernille:12-13, Jørgen:2). Selvom julen bliver nævnt af alle, og påsken nævnes af flere af dem, er

det ikke den religiøse del af højtiderne, der bliver refereret til. Det er kun Mette, som eksplicit nævner det religiøse element som en faktor for traditionerne. Hun bringer det ind som et element blandt de andre dele af juletraditionerne, men fortæller, at hun også kommer i kirken udover juleaften (Mette:2). Der kan ligeledes sættes spørgsmålstejn ved, om grundlaget for traditionerne bunder i det religiøse, som den umiddelbart er et kendetegn for. Dette er også noget, som både Jenkins og Prakash bemærker og sætter spørgsmålstejn ved under deres feltstudier i henholdsvis Skive og Hvilsager. Er 'danskerne' kristne, eller beholder de blot kirken for at kunne blive gift og begravet? Det er ikke noget denne opgave kan give et bud på, andet end at informanter i indeværende opgave ikke ser ud til at have det religiøse i fokus. Det selvfølgelig synes dermed ikke at være placeret i noget religiøst, men måske i højere grad i, at det er højtider/fridage, der er på kalenderen i det officielle Danmark (Nyi-danmark 2009) og dermed muligheden for samvær med familie og venner.

Udover traditionerne omkring jul og påske er der også flere, der nævner fødselsdage som vigtige mærkedage. Pernille sætter eksempelvis fødselsdage meget højt, især i forhold til at fejre hendes datters fødselsdag (Pernille:1-3). I den forbindelse virker det som om, nogle af mændene har et mere beskedent forhold til fødselsdagene, hvor Carsten og Jørgen fortæller, at der blot inviteres til mad og samvær (Carsten:1), desuden fortæller Jørgen, at det ikke længere behøver at være på selve dagen, fødselsdagen bliver fejret, og at runde fødselsdage ikke behøver at blive fejret med stor fest, men at han hellere vil på ferie sammen med den nærmeste familie (Jørgen:2, 7). Selvom der er flere af informanterne, der nævner fødselsdage som vigtige, er det dog ikke de samme elementer af begivenheden, de henviser til. Referencepunktet er således det samme, men fokuset og selvfølgeligighederne omkring det er forskelligt. I forbindelse med fejring af fødselsdage nævner Mette også, hvordan der er tradition for at sætte det danske flag på bordet for at markere festlighederne (Mette:1). Mere om værdien af det 'danske' flag i afsnittet: *Dannebrog og kongehuset*.

Det er således flere af de samme ting; julen, påsken og fødselsdage, informanterne nævner som traditioner, der præger deres hverdag og liv som 'dansker'. Da det er en naturlig del af deres hverdag er det også selvfølgeligt for informanterne. Selvom det er de samme traditioner, der nævnes, er det dog langt fra alle, der fejrer eller markerer dagene ens. Der er således ikke én måde at gøre tingene på, men mange måder at gøre disse 'danske' selvfølgelige traditioner på. De er endda ikke udelukkende 'danske', således fortæller Jørgen om andre måder at holde jul på i f.eks. Sverige og England (Jørgen:6). Udover disse tre nævnte traditioner og mærkedage er der også nogle traditioner og mærkedage, der ikke længere opnår så meget opmærksomhed som tidligere, heriblandt eksempelvis pinsen og 1. maj. Det er således kun Jørgen og Jes, der fortæller om, hvordan de i deres barndom fejrede pinsen, men at

det ikke er noget, de fejrer længere (Jørgen:3, Jes:3). Dertil fortæller Jørgen, som den eneste om 1. maj, som han fortsat markerer ved at deltage i det politiske stormøde (Jørgen:2). Denne ændring i forhold til 1. maj deltagelse blandt 'danskere' er også noget, Jenkins bemærker under hans feltstudier i Skive, hvor 'skiboerne' er mere interesserede i Skive by Night end at samles og høre politiske taler (Jenkins 2011:284-285). Selvfølgelig mærkedage som 1. maj og pinsen er således ikke så selvfølgelig for informanterne. Det er kun noget de to ældste informanter kommenterer, og de meddeler begge, at pinsen ikke længere er noget, der fejres. Spørgsmålet er derfor om også julen og påsken en dag ikke vil være så selvfølgelig for informanter, som de er i dag? Der er jo allerede mange forskellige måder at fejre højtiden, og nogle ønsker i højere grad at fokusere på dagene omkring end på selve helligdagen.

I samtalen om 'dansk kultur' bliver det tydeligt, at det 'danske' flag og kongehuset er selvfølgelig 'danske' blandt flere af informanterne, derfor synes det også vigtigt at kommentere på her.

DANNEBROG OG KONGEHUSET

Som beskrevet i det tidligere afsnit er det 'danske' flag - Dannebrog - noget Mette peger på som værende en del af den 'danske' tradition og 'kultur' i hvert fald i forbindelse med fødselsdage. Desuden peger Nanna på det 'danske' flag samt kongehuset, som en del af den 'danske kultur', ikke fordi man skal kunne lide det, men det er nu en del af den 'danske kultur' (Nanna:5). Således ses det også, at der er forskel på informanternes holdninger til både flaget og kongehuset. Mette fortæller, at hun er stolt af det 'danske' flag, da hun synes farverne symboliserer noget flot (Mette:1), hvor Jes mener, at det med flaget godt kan blive lidt for patriotisk (Jes:4), og Poul siger, at flaget overhovedet ikke er vigtigt for ham, men det er til gengæld sproget (Poul:4). Der er altså meget blandede følelser omkring det 'danske' flag blandt informanterne. Selvom Jes og Poul tager afstand til flaget, anerkender de alligevel, at det på den ene eller anden måde har en betydning for Danmark og 'danskheden', idet de kommenterer det. Også Jenkins peger på vigtigheden af Dannebrog for 'danskerne', men peger på, at symbolikken bag flaget synes overtaget af blandt andet højrefløjen af 'dansk' politik (Jenkins 2011:130-141). Udover Nanna er der flere af informanter, der fortæller om det 'danske' kongehus, om hvor åbent det er (Carsten:2), og om hvordan det er okay at være modstander af kongehuset, og kalde dronningen for dum, selvom det er en del af den 'danske kultur' (Pernille:6). Poul fortæller dertil, at monarkiet er en del af Danmarks historie (Poul:2). Dronningen beskrives desuden af Jørgen som folkelig, idet også dronningen og prinsen fik morgensang på deres sølvbryllupsdag, hvor dronningen havde morgenhår. Derudover fortæller han, at 'danskerne' vil beholde den 'danske' møntfod, fordi dronningen er

afbilledet på denne (Jørgen:6, 14). Ønsket om at beholde mønten er også noget Nanna nævner, hun mener ønsket skyldes en frygt for at miste sin identitet, hvorfor man har valgt at holde sig uden for Euroen (Nanna:7-8). Selvom Nanna således ikke direkte nævner dronningens afbildning på mønten, kan der laves et link til Jørgens forklaring. Eller måske skal det vendes om, således at omtalen om dronningen mere skal ses som et symbol på noget 'dansk' og dermed den 'danske' identitet. Både Dannebrog og kongehuset ses af flere af informanterne som helt selvfølgelige dele af den 'danske kultur'. Hvormed at referencerne synes at være de samme, de er dog ikke alle enige om værdien af hverken Dannebrog og kongehuset, hvormed det selvfølgelige er forskelligt for informanterne. Det 'danske' kongehus er også noget, som Jenkins under sine feltstudier peger på som værende 'dansk', og netop det folkelige, som Jørgen påpeger, er noget af det, Jenkins mener, der gør det 'danske' kongehus så populært i forhold til andre kongehuse i Europa. Det handler om for kongehuset at balance mellem det at være frontfigur for Danmark og samtidig være som 'danskerne', hvilket de mestrer rigtig godt. Det handler om at alle er lige, hvilket den 'danske' jantelov er et udtryk for, jf. Jenkins (Jenkins 2011:125-129). Janteloven vil således være genstand for nedenstående underemne.

JANTELOVEN

Af ovenstående afsnit fremgår det, at 'danskere', jf. Jenkins, har en holdning om, at alle skal være lige, hvilket kommer til udtryk gennem den 'danske' Jantelov. Det er også noget, som Nanna selv kommenterer, og dette uden at der bliver spurgt ind til Jantelovens betydning for 'danskerne'. Hun peger på Janteloven som værende en del af den 'danske kultur', dog ikke fordi hun synes specielt meget om den. Hun mener, at Janteloven holder nogle folk nede, hvilket nogle gange er positivt, men ikke altid, hun ville selv ønske, at hun kunne stille sig op og fortælle, hvad hun er god til, men har ikke lyst det, da andre har en tendens til at se ned på sådanne personer. Desuden fortæller hun, hvordan der bliver gjort grin med Janteloven, og hvordan folk tit ytrer, at de er imod eller er ligeglade med Janteloven, hvilket hun beundrer på en måde. Hun mener samtidig, at man godt kan være 'dansk' uden Janteloven, men synes at påpege senere, at Janteloven spiller en rolle i forhold til det, som adskiller en 'dansker' og eksempelvis en 'svensker' eller en 'tyrker' (Nanna:3-4, 6). Nanna synes her at modsige sig selv, idet man godt kan være 'dansk' uden Janteloven, samtidig med at den adskiller 'danskere' fra eksempelvis 'svenskere'. Eller mener hun dermed, at der er forskel på det at 'være dansk' og 'dansker', eller hvordan kan det både være det, som adskiller 'danskere' fra 'svenskere' og samtidig ikke være bestemmende for det at være 'dansk'?

Nanna er den eneste informant, der selv nævner janteloven som værende 'dansk' kultur. De øvrige informanter synes dog også at have en holdning til selv denne, når der i samtalen blevet spurgt direkte ind til betydningen af den 'danske' Jantelov. Carsten, Poul og Jes peger alle tre på eksempler, hvor Janteloven enten bliver anvendt mod andre, eller hvor de selv går imod denne. Carsten mener dog, at det er gammeldags og ikke rigtig bliver brugt længe (Carsten:4). Hvorimod Poul selv bruger det mod andre, men ikke via social kontrol, men ved at hive 'høje folk' ned til 'de menige' (Poul:5). Jes mener, at det er ærgerligt, at der er nogle der har behov for at holde andre nede på den måde, og mener man nogle gange bare skal gøre, hvad man har lyst til (Jes:7-8). Jørgen mener ikke, at han tænker specielt meget over Janteloven og finder den negativ, fordi den holder folk nede, hvor de ikke hører til. Samtidig fortæller han, at man selvfølgelig skal respektere og anerkende hinanden, selvom man har forskellige jobs og uddannelse, og at man er ikke mere værd grundet en højere stilling eller uddannelse (Jørgen:13). Selvom de alle fremkalder direkte eller indirekte en situation, hvor Janteloven er styrende, synes der at være væsentlige forskelle på, hvordan de fire mænd ser Janteloven anvendt generelt. Jørgen mener ikke, at der er nogen, der bruger den sådan til daglig (Jørgen:13). Hvorimod Poul ser det som en tankegang, man kan finde mange steder i verden og derfor ikke er noget, der kun er gældende for danskerne (Poul:5), ligesom Jenkins også har bemærket det. Dertil ser Carsten og Jes Janteloven som en måde, hvorpå 'danskerne' tror 'de' er mere end 'andre', idet 'de' har dette behov for at holde 'andre' nede (Carsten:4, Jes:7-8). Det synes også være versionen af Janteloven, som Jenkins har noteret sig. Jenkins påpeger, at 'danskere' netop tager afstand fra 'ikke-danskere' grundet Janteloven, fordi 'de andre' ikke skal tro, at 'de' er noget specielt. De fire mænd virker ikke enige i anvendelsen af Janteloven blandt 'danskere', og spørgsmålet er så, om det er fordi, de ikke selv kan vurdere, hvor stor en betydning Janteloven egentlig har for den måde, de lever deres liv på, eller om det faktisk er sådan, at den ikke har en betydning, medmindre man selv påpeger, at den har en betydning. Det er dog bemærkelsesværdigt, at Jørgen ikke mener, at Janteloven er gældende i dag, samtidig med at han siger, at der ikke er nogen, der skal tro 'de' er bedre end 'andre', hvilket er en af pointerne med Janteloven. Både Pernille og Mette ser i den forbindelse Janteloven som noget, der burde vendes om, således at man eksempelvis ikke siger: "Du skal ikke tro, du er noget", men i stedet siger: "*Nej, jeg ved jeg er noget*" (Mette:10-11), eller "*Du skal tro, du er noget*" (Pernille:12). I forhold til om Janteloven har en betydning for den måde, 'danskere' ser andre på i dag, mener Pernille ikke, at Janteloven er så udbredt i større byer i dag, men mere er et fænomen, der er gældende i mindre landsbyer, hvor hun mener, det i høj grad har en betydning for den måde, der bliver set på andre og tilflyttere på (Pernille:12), mere om denne kobling mellem byer og landsbyer i nedenstående afsnit. Her ser Mette mere den negative holdning til andre mennesker, som et udtryk for,

at folk har behov for tryghed, og at ændringer skaber utryghed, som forekommer, når der eksempelvis kommer nye indbyggere til Danmark eller nye medarbejder på en arbejdsplads (Mette:11). Hvor Pernille ser Janteloven som et fænomen, der er gældende i bestemte områder af landet, så henviser Mette til, at det er gældende, men ser det som et udtryk for usikkerhed eller utryghed.

Hvorvidt, Janteloven er en del af den 'danske kultur', kan være svært at svare entydigt på ud fra ovenstående gennemgang af informanternes egen forståelse af Janteloven. Det er dog noget, de alle er bekendte med, og flere af dem synes da også at have en holdning til, at alle er lige meget værd, eller at der ikke er nogen, der er mere end andre, hvormed at Janteloven på en ene eller anden måde synes at have en selvfølgelig indvirkning på informanterne bevidst eller ubevidst, men igen på forskellige måder.

FORSKELLE MELLEM BYER OG LANDSDELE

I ovenstående afsnit foretager Pernille en kobling mellem anvendelsen af Janteloven og geografiske placeringer i landet. I den forbindelse er det også interessant at kigge nærmere på, hvordan informanterne generelt i samtalerne peger på forskelle mellem dele af landet. I det der differentieres mellem 'danskere' geografisk, noget Jenkins omtaler som solidaritet på forskellige niveauer. Pernille mener, at Janteloven har en betydning for mindre landsbyer, hvilket både er i Jylland og på Sjælland. Jantelovens negative indvirkning synes dog ikke på samme måde muligt i eksempelvis København, fordi der allerede er et miks af mennesker, og det derfor ikke på samme måde er muligt at skille sig ud som ny i et sådan samfund, som det er i et mindre samfund (Pernille:12). Hun synes, at se Janteloven som noget, der tilhører områder, hvor der ikke i forvejen er en form for mangfoldighed blandt indbyggerne i et samfund. Jenkins har også registreret nogle forhold, hvor 'etniske danske' tilflyttere fra andre dele af landet eller andre byer ikke føler sig inkluderet i det "nye" samfund på trods af bopliedelse over flere år (Jenkins 2011:49-52). Dertil fortæller Poul, hvordan han oplever, at der forskel på afstandes betydning for socialt samvær for henholdsvis sønderjyder og københavnere. For førstnævnte gør det ikke noget, at skulle køre en time for at drikke en kop kaffe med en ven, hvor 1 - 2 timers offentlig transport for sidstnævnte betyder, at vedkommende skal overnatte (Poul:4). Dertil kan nævnes, at Nanna fortæller, at hendes søster ikke bor tæt på, men da hun ikke bor i Jylland, så er det overkommeligt (Nanna:6-7). Jes fortæller, at hans søster ikke bor tæt på, men at han godt kan finde på at invitere sig selv på kaffe, men så bliver det ofte også med efterfølgende aftensmad (Jes:5). Hverken Nanna eller Jes, mener at deres respektive søstre bor tæt på, men synes begge, at det er overskueligt på trods af rejsetiden på omkring en time i offentlig transport. Hertil bemærkes det, at Jes sy-

nes at skulle have mere end kaffe for turen over til søsteren. Poul pointerer også, at selvom der måske ikke er fysisk langt mellem landsdelene i Danmark, så kan der være mentalt langt (Poul:2). Hvilket synes repræsenteret i Nannas kommentar om, at søsteren i det mindste ikke bor i Jylland, og Jørgen fortæller, at broren er bosiddende på Fyn, hvorfor de ikke ser hinanden så tit (Jørgen:10). Spørgsmålet er om dette skyldes, at de reelt synes, der er langt; at de ikke har bil og dermed er tvunget til at tage den offentlige transport, hvilket nogle gange forlænger rejsetiden; eller om det måske skyldes, som Jørgen også selv påpeger, nemlig at både broren og han selv har så meget andet at tage sig til, hvorfor de muligvis ikke ses så tit (Jørgen:10). Pouls karakterisering af en 'sønderjyde' og 'københavnerv' kan således ses som en måde, hvorpå der er forskel på mentaliteten blandt 'danskerne' i forhold til samvær med venner, familie og bekendte. Hvor 'sønderjyden' karakteriseres som værende mere afslappet end 'københavnerv', som er mere opsat på at få så meget som muligt ud af det sin indsats. Indeværende projekt kan dog hverken be- eller afkræfte Pouls teori, men synes den er interessant, da den påpeger, at den selvfølgelige 'danske' er forskellig med udgangspunkt i det geografiske.

I den forbindelse fortæller både Jørgen og Mette desuden, at det er lige meget om folk, der flytter til byen eller omegnen kommer fra eksempelvis Albertslund eller Afghanistan (Mette:8), eller om det er 'jyder', 'svenskere' eller 'tyskere' (Jørgen:13), alle er lige velkomne. De synes her at sidestille 'danskere' fra andre landsdele og byer med 'ikke-danskere' og i den sammenhæng at tale ud fra et fællesskab, som værende det sted, hvor de er bosiddende. Mette fortæller endvidere, at der forefinder et 'os' og 'dem' alle steder. Det handler om klanner, og jo længere væk man kommer fra sit eget område, jo mere har man tilfælles med eksempelvis en tilfældig 'danske' (Mette:16). Denne skelnen mellem landsdele og byer er også noget, Jenkins bemærker. Han taler i den forbindelse om, at der er forskel på hvem og hvad, man føler en tilknytning til alt efter hvad og hvem, man taler med. Der er således forskellige niveauer af solidaritet i forhold til, hvem man er sammen med, om det er lokale, regionale og nationale identifikationer. Den selvfølgelige 'danske' kan således være et udtryk for solidaritet med udgangspunkt i den 'nationale identitet', men samtidig påpeges det, at den selvfølgelige 'danske' ikke er så 'selvfølgelig', hvis udgangspunktet er regionalt eller lokalt.

OPSAMLLENDE REFLEKSIONER

Flere af ovenstående emner, som eksempelvis hyggen, humoren og seværdigheder i Danmark er også forhold Jenkins peger på som 'danske' og 'danskhed'. Spørgsmålet er bare, om der er en fælles forståelse for disse referencepunkter? Det synes ikke tilfældet blandt infor-

manterne i indeværende undersøgelse. Dertil virker det til at være en forståelse af, at 'dansk kultur' er mange ting, og at forholdet til disse ikke er afgørende for, hvorvidt man inkluderes i begrebet 'dansker', men det er selvfølgelig elementer i forhold til, hvad den 'danske kultur' indebærer. Den 'danske' Dronning og Dannebrog er elementer, som hører til, også selv om man måske ikke synes om disse. Diskussionen om, hvorvidt Janteloven er et specielt udtryk for 'dansk kultur' eller ej, kan være svært at svare på, men det er interessant, hvor meget forskel der er på forståelsen af denne. Jenkins peger på Janteloven som værende styrende for den måde, som 'danskerne' ser på andre, der kommer til landet, og det er da heller ikke noget, som informanterne benægter, men samtidig er der en forståelse af, at det ikke er gældende for dem personligt. Dertil bemærkes det, at de i højere grad kritiserer 'formuleringerne' frem for 'indholdet' af Janteloven, idet det stadig for flere af informanterne er vigtigt, at pointere at alle er lige meget værd, og man ikke skal hæve sig over andre, bare formuleret på en for dem mere positiv måde. Det er også interessant, at der på trods af en selvfølgelig forståelse af det 'danske' og 'danskhed' samtidig påpeges, hvordan der er forskel på 'danskere' rundt omkring i Danmark. Informanterne benytter sig således, jf. Jenkins, af forskellige solidaritetsniveauer, når de taler om andre 'danskere' og 'ikke-danskere' i Danmark. Det er ikke blot 'danskere', der finder solidaritet mod 'ikke-danskere', men også 'danskere' og 'ikke-danskere' i en region imod 'danskere' i andre dele af landet. Denne solidaritet på forskellige niveauer synes at vise, at 'danskhed' ikke er en homogen størrelse, men forskellig fra individ til individ. Det selvfølgelig for nogle er mindre selvfølgelig for andre. Dronningen og Dannebrog er noget af det, som 'danskerne' er fælles om, men derfor er der ikke nødvendigvis den samme selvfølgelig forståelse for disse.

EN 'DANSKER', HVAD ER DET?

Indeværende delanalyse vil omhandle nogle af de selvfølgerige elementer, som informanterne har peget på i deres opfattelse af begrebet 'dansker' og dermed også 'ikke-dansker'. Emner som 'sproget', udseende og 'muslimer' er nogle informanterne selv har nævnt i samtalen. Emner vedrørende statsborgerskab og medierne er både noget informanterne har nævnt, men også noget de er blevet spurgt til undervejs i samtalen. Det er her vigtigt at pointere, at når informanterne taler om begrebet 'dansker', er dette konstruktioner af samme og ikke endegyldige definitioner.

STATSBORGERSKAB

Der er kun nogle få af informanterne, der selv nævner statsborgerskabet i forbindelse med vores samtaler omkring det at være 'dansker'. Nanna fortæller eksempelvis, at hun er 'dansker', fordi hun har det 'danske' pas, og fordi hendes forældre er 'danske' (Nanna:5-6). Dertil fortæller Carsten, at hvis man har en 'dansk' forælder og en 'udenlandsk' forælder, men bor i Danmark, så er man 'dansker' og er dansk statsborger, men har muligvis nogle andre rødder (Carsten:5). Pointen med at være 'dansker', grundet det 'danske' pas, er dog noget, både Mette og Poul er uenige i. Poul mener, det er 'sproget' og ikke passet, der har betydning for, om man er 'dansker' (Poul:3). Mette ytrer, at hun tror, at der er nogle danske statsborgere, der ikke nødvendigvis føler sig som 'danskere' (Mette:9). Mette peger således, som det påpeges i problemfeltet, at der er noget danske statsborgere, der ikke inkluderes i begrebet 'dansker', dog med udgangspunkt i, at det er individerne selv, der ikke føler sig som 'danskere'. Det er dog ikke kun passet, der synes at have en indvirkning på, om man er 'dansker'. Carsten fortæller, at han mener, at et familiemedlem er 'dansker', også selvom han senere skulle finde ud af, at vedkommende ikke har dansk statsborgerskab, dette fordi vedkommende har boet mange år i Danmark (Carsten:5-6). Informanterne er altså ikke enige i, om hvorvidt det danske statsborgerskab betyder inkludering i begrebet 'dansker' eller ej, og Carsten peger også på inklusion uden det danske statsborgerskab, hvis man har boet i Danmark længe.

BETYDNING AF DANSK STATSBORGERSKAB?

Derudover har informanterne også svaret på, hvad det betyder for dem selv at være danske statsborgere. Her er der flere af dem, som ytrer, at det ikke umiddelbart har den store betydning (Poul:5, Pernille:12), udover at det betyder man eksempelvis kan stemme (Carsten:4, Jes:8). For Jørgen betyder statsborgerskabet, at han har en tilknytning til det land, hvor han er født og opvokset (Jørgen:13). Mette ytrer i den forbindelse, at statsborgerskabet

betyder tryghed, fordi hun også kan blive hjulpet, når hun er langt hjemmefra (Mette:11). Dertil fortæller Nanna, at det er en tilfældighed, at hun er blevet 'dansker', idet at hun er et produkt af to mennesker, som boede i landet i forvejen, men hun peger også på, at det betyder tryghed, idet at 'danskerne' lever et trygt liv, hvor der ikke er nogen bekymringer. Hun mener samtidig, *"det at være dansk statsborger, det betyder, at vi er pisse forkælet, og et eller sted heller ikke rigtig sætter pris på det man har, fordi vi tager det bare forgivet, det sådan det er."* (Nanna:9). Det er således ikke noget, som synes at have den helt store betydning for de fleste af informanterne, idet at det bare altid har været sådan som en selvfølgelighed.

OPNÅELSE AF DANSK STATSBOGERSKAB

Betydningen af det danske statsborgerskab synes ikke at være noget informanterne reflekterer over i deres hverdag. Derimod synes de fleste af informanterne at have reflekteret over de tests og krav, som 'ikke-danskere' har skullet gennemføre og opfylde for at få statsborgerskab eller opholdstilladelse i Danmark med den tidligere regering. De ytrer således alle, at de finder testene for stramme og for meget. Flere af informanter mener ikke, at det er en test der skal være afgørende for statsborgerskabet, men at 'sprog' og deltagelse i samfundet er vigtige faktorer (Pernille:15, Jørgen:14, Nanna:10 og Jes:8). De resterende informanter synes at en prøve på den ene eller anden måde kan være okay (Poul:6 og Carsten:4). Eksempelvis fortæller Mette således;

"Et eller andet sted, så synes jeg det er fint nok. Jeg synes faktisk det er det rigtige, at man skal igennem et eller andet, en eller anden test, ligesom når man går til eksamen. Hvor man kommer ud og siger "Yes, jeg bestod køreprøven" [...], at man har et stykke papir på, at man har bestået, at man er god nok."

(Mette:12)

Informanterne ytrer alle at testen, som den er udformet af den tidligere regering i samarbejde med Dansk Folkeparti, ikke er acceptabel for at afgøre, hvorvidt man kan få dansk statsborgerskab eller ej. Spørgsmålet er om dette skyldes deres politiske ståsted, som for de flestes vedkommende er på venstrefløjens. Hvormed det mere er et udtryk for afstandtagen fra højrefløjens politik, som har været styrende på området i flere år, hvilket også Jenkins og Gullestad har bemærket end afstandtagen fra testene. Dette kunne påpeges, da flere af informanterne lægger op til en eller anden test eller krav om eksempelvis sprogkundskaber, før opholdstilladelse eller statsborgerskab i Danmark kan opnås, hvilket ikke er så forskelligt fra den tidligere regerings tilgang.

'SPROGET'

I forhold til, hvad der gør en 'dansker', er der flere af informanterne, der i samtalen peger på det 'danske sprog' som værende praktisk talt uundværlig. Hvorvidt man kan tale det 'danske sprog' synes således at være en faktor, der har en betydning for, hvorvidt en person kan benævnes som 'dansker' eller ej. Derover er der også nogle af informanterne, der peger på, hvordan man som 'dansker' skal være omstillingsparat, fordi ikke mange taler det 'danske sprog' i udlandet.

'ACCENT'

At der ikke er mange, der taler det 'danske' sprog i udlandet, kommer blandt andet til udtryk gennem samtalen med Nanna. Hun har erfaret, at *"når du er dansker, så chancen for at du møder en udlænding i udlandet eller møder en i udlandet, som slår over i dansk og siger "[..] jeg læser dansk i fritiden", dem møder man jo stort set aldrig."* (Nanna:8). Også Jørgen bemærker, at man må tale 'andre sprog' end 'dansk' i udlandet, hvilket betyder, at han føler sig som en anden, men inderst inde er 'dansker', hvilket også andre kan høre, idet der tales 'fremmedsprog med accent', som alle gør det (Jørgen:8). Nanna nævner også 'accent' i forbindelse med 'fremmedsprog'. Hun mener, at andre kan høre, at hun ikke er 'etnisk-englænder', når hun taler 'engelsk med accent'. Det betød blandt andet, at hun følte sig som 'fremmed', da hun i en periode boede i England, hvilket hun også tror, at 'ikke-danskere' i Danmark gør, fordi de bliver bedømt på deres 'sprog'. Hvilket dog er helt naturligt, da mennesket altid danner sig et førstehåndsindtryk, fortæller hun (Nanna:7). 'Accent' og 'sproget' synes således også at være noget, som er tilkendegivende for en 'dansker' og endda i nogen form i forbindelse med 'etnicitet', mere om begrebet 'etnicitet' i delanalysen: *Kært barn har mange navne*. Nanna vælger her at argumentere for, at følelsen af at være 'fremmed' grundet 'accent' er helt naturlig både i England som Danmark, fordi det handler om førstehåndsindtryk. Flere af teoretikerne i indeværende opgave peger også på, at det er naturligt at sætte nye mennesker, man møder, på et socialt landkort, og det er først når, der bliver diskrimineret på baggrund heraf, at det er problematisk. Spørgsmålet er således, om det i ovenstående situation er problematisk at blive defineret som 'fremmed' eller føle sig som 'fremmed', det kommer vel helt an på intensioen bag det at være i landet, om det skyldes arbejde for en kortere periode eller plan om fastbosættelse. Hvor længe er det acceptabelt at blive set som 'fremmed'? Mere om begrebet 'fremmede' i delanalysen: *Kært barn har mange navne*.

Carsten ytrer desuden i forbindelse med 'accent' og det at være en 'dansker', at han kender en, som taler 'dansk med accent', men at han betragter vedkommende som 'dansker', da vedkommende har boet i Danmark i mange år (Carsten:5-6). Længden af opholdet har såle-

des også en betydning for, om man er 'dansker' på trods af 'accent'. Carstens opfattelse af, hvad der gør en 'dansker' og en 'ikke-dansker' virker dog også i nogen form påvirket af udtalelse af 'sproget dansk'. Således fortæller han, eksempelvis, at han har nogle 'ikke-danske' kollegaer, hvoraf den ene taler 'indvandrer-dansk', og den anden taler 'flydende dansk'. Førstnævnte er født og opvokset i Danmark, men Carsten mener ikke, at han kommer fra Danmark, fordi det kan man høre på den måde, han snakker. Sidstnævnte er 'ikke-dansker', fordi vedkommende selv har ytret, at han er noget andet, hvilket Carsten ikke vil stille spørgsmålstegn ved (Carsten:4-5). 'Sproget' er dermed afgørende for, hvorvidt han ser vedkommende som værende fra Danmark eller 'dansker', men samtidig vægter vedkommendes udsagn højere, da sidstnævnte kollega er 'ikke-dansker' på trods af, at vedkommende taler 'flydende dansk' efter Carstens eget udsagn. Også Pernille bruger vendingen; *at tale 'perfekt dansk'*, når hun taler om personer, som hun tidligere har omtalt som 'ikke-danskere' (Pernille:3-4, 9). 'Sproget' er således ikke det eneste, der har betydning for, hvorvidt man kan inkluderes som 'dansker', da ikke alle, som taler 'sproget dansk' og dette end 'perfekt', bliver omtalt her som 'dansker'. Dertil nævnes noget der kaldes for 'indvandrer-dansk', spørgsmålet er så, om dette er 'dansk med accent', eller om det er en form for 'dansk dialekt'. Jf. Gullestad er 'sproget' foranderligt, hvormed 'indvandrer-dansk' i princippet ligeså vel kan være en 'dansk dialekt' som et 'sprog', der ikke tilhører det 'danske', dette er afhængig af blandt andet de sociale og politiske forholdene omkring 'sproget'/'dialekten'.

AT TALE 'SPROGET' GØR 'DANSK'

Flere af de mandlige informanter ytrer desuden, at de føler sig 'danske', fordi de taler det 'danske sprog' (Poul:4, Jørgen: 8, Jes:4). Poul fortæller endvidere, at 'sproget' er det eneste, der gør en 'dansker' til 'dansk', da 'danskerne' er et indvandrefolk, og der dermed ikke synes at være en specifik 'dansk kultur', udover 'sproget' (Poul:2-3). Jes ytrer, at det, som gør en 'dansker' til 'dansk', selvfølgelig er, at man kan tale 'sproget'. Dertil fortæller han, at før han kan se en person som 'dansker', så må han kunne føre en samtale med vedkommende på 'dansk', ikke nødvendigvis 'perfekt dansk', men 'forståeligt dansk' (Jes:4). Igen er 'sproget' altså vigtigt for definitionen af en 'dansker', men ikke nødvendigvis 'perfekt dansk', men sådan man kan forstå hinanden. Spørgsmålet er så, hvad der skal til for, at man kan forstå hinanden og dermed at samtalepartneren kan inkluderes som 'dansker'?

Pernille fortæller også, at en 'dansker' er en der vil det, som er omkring vedkommende og som taler det 'danske sprog'. En 'ikke-dansker' for hende, er dermed en der ikke deltager og ikke vil lære det 'danske sprog' (Pernille:7). I Pernilles konstruktion af, hvad der gør en 'dansker', er det vigtigt, at vedkommende deltager i det samfund, som vedkommende lever i, hvilket er nemmest, hvis vedkommende også taler det 'sprog', som bliver talt af flertallet i

det 'danske' samfund. Poul fortæller ligeledes, at *"hvis du bor i et marginalsamfund og kun har kontakt til andre, der taler samme sprog [...], så tror jeg nok ikke du er særlig dansk. [...] Hvis du ikke ved, hvad der foregår omkring dig og ikke har nogen kontakter danskere, det er klart."* (Poul:4). Der synes altså at være et selvfølgeligt skel mellem dem, der taler 'sproget' som værende 'danske', og de andre som 'ikke-danske'. Også Jes fortæller om et skel mellem 'os' og 'dem' i form af 'sproget'. Han føler sig generet, hvis nogle som han taler med slår over i et 'andet sprog', som han ikke forstår, fordi han ikke ved, hvad de taler om (Jes:9). Pernille fortæller, at hun føler sig udenfor, hvis hun eksempelvis hører en ekspedient tale et 'sprog', hun ikke forstår, hun kan heller ikke umiddelbart forstå behovet for at tale et 'andet sprog', når 'de' jo taler 'perfekt dansk' (Pernille:16). Både Jes og Pernille oplever altså et skel mellem 'os', der taler 'dansk' og 'dem', der taler et 'andet sprog'. Der synes Jørgen ikke i samme grad at spekulere i 'os' og 'dem', men at se det som en del af de forhold, der er gældende i det samfund, som vi i dag lever i, at der er kommet flere til som taler et 'andet sprog' (Jørgen:5). Ud fra informanternes udsagn synes Jes og Pernille på en eller anden måde mere mærket af udtalelse af 'andre sprog' end 'dansk', end Jørgen er det. Spørgsmålet er således, om dette skyldes forskellig erfaring med 'fremmedsprog' ud over de 'europæiske', som 'engelsk' og 'spansk', og anvendelse heraf, hvor sidstnævnte synes at have flere udlandsophold i rygsækken og kontakt til flere, der ikke taler det 'danske sprog'. Hvor Jes og Pernille ikke i samme grad, som eksempelvis Jørgen, har erfaringen med at være sammen med nogen, der ikke taler bare lidt af det 'danske sprog' og dermed måske ikke føler sig trygge i situationen, da de ikke har så meget erfaring med at være i en sådan situation. Når Jes eller Pernille således føler sig generet af 'andre sprog', kan det, jf. Hervik, skyldes, at de mener, 'de andre' er forskellige fra dem, hvilket 'de andre' selv er skyld i og selv må lave om på for at blive accepteret, eller det kan også skyldes, at de ikke føler sig trygge ved situationen, som Gullestad pointerer det, er der et behov for tryghed i en foranderlig verden.

Mette fortæller desuden, at mennesker altid ubevidst søger noget, de kender, hvilket betyder, at hvis man ikke umiddelbart kan finde nogen, der ligner en på udseendet, så går man efter andre fællesskaber, hvoraf 'sproget' er et af dem. Hun har selv oplevet at blive kontaktet af en 'dansker' i udlandet, som hun ikke umiddelbart mente ville have skænket hende en tanke i Danmark, da de befandt sig i hver deres 'klasse'. Hun har således oplevet at have et fællesskab med én udelukkende på grundlag af et fælles 'sprog' (Mette:3). Behovet for fællesskab kan måske også være med til at forklare, hvorfor nogle føler sig udenfor, hvis de ikke kender 'sproget', som kommenteret ovenstående. Endvidere fortæller hun også, at det er lettere at udtrykke sig på sit modersmål, og at man nemmere kan opnå en fællesskabsfølelse herigennem. I den forbindelse mener hun, at 'danskerne' er dobbeltmoraliske, når 'de' ikke

mener, at man skal have lov til at tale andet end 'dansk' i Danmark, men 'danskerne' samtidig selv grupperer sig forskellige steder i udlandet, og flere af dem aldrig lærer 'sproget' i det land, de bosætter sig i (Mette:2-3, 7). Også Nanna peger på 'danskerne' som dobbeltmoraliske, idet de ikke har noget imod at mødes med andre, der taler 'dansk', når de er i udlandet for kortere eller længere perioder, men at det er ikke okay, når der kommer nogle til Danmark, som bosætter sig nær hinanden (Nanna:4-5). Mette fortæller desuden, at hun ikke kan definere en 'dansker', men at humoren og sproget er en del af det (Mette:9). Hvormed hun, som de andre mener, at 'sproget' er en del af det at være 'dansker'.

Informanterne synes dermed at dele sig op i; 'dem', som anerkender behovet for at tale 'andre sprog' end 'dansk', og 'dem' som på en måde ser det som skelsættende, om der tales det ene eller 'andet sprog' i deres nærhed i Danmark. Nanna, Mette og Jørgen er alle nogle, der har rejst meget, og som har gjort brug af 'fremmedsprog' og kommunikeret med borgere i andre lande, udover turistsamtaler med en sælger. Derimod har Carsten, Poul, Jes samt Pernille ikke på samme måde rejst i udlandet eller været i kontakt med mennesker, som ikke kunne tale det 'danske' sprog, hvorfor de måske i højere grad reagerer, hvis der bliver talt et andet sprog end 'dansk'. Samtidig er der en forståelse af, at hvis man taler 'dansk med accent', så er man 'ikke-dansker', men hvis man har boet i Danmark i mange år, så kan man på trods af 'accent' betragtes som 'dansker'. Spørgsmålet er så om, hvor længe man skal have boet i Danmark for, at man bør tale 'perfekt dansk', og hvordan man skal tale det 'danske sprog' for at blive opfattet som 'dansker'? Dertil kan man ligeledes spørge, om der er tale om 'accent', eller 'dialekt', når der er personer, der taler 'indvandrers-dansk'?

Der lægger hos de fleste af informanterne en selvfølgelighed, i at man skal kunne tale 'sproget dansk' for at blive inkluderet som 'dansker', samtidig med at de ikke mener, at det behøver at være 'perfekt'. På trods af at der ser ud til at være en opfattelse blandt informanterne om, at 'sproget' afslører, hvorvidt det 'danske sprog' er ens modersmål eller ej, idet der er nogle, der taler med 'accent'. Behovet for 'sproget' er i stedet forbundet med behovet for at kunne kommunikere med andre i samfundet, hvor 'flertallet' taler det 'danske sprog'. Det er derfor selvfølgeligt for informanterne at en person, der inkluderes i begrebet 'dansker' også taler 'sproget dansk'. Man kan således spørge, om det er nødvendigt at kunne tale det 'danske sprog', hvis det udelukkende handler om at kunne kommunikere, fordi de fleste 'danskere' taler jo også 'engelsk'. Måske det lige så meget handler om, som Gullestad bemærker det, at 'sproget' er afgrænsende for et system til et andet, hvormed systemet omkring det 'danske sprog' er med til at afgrænse til 'andre sprog', og informanterne heri foretager en kobling mellem det 'danske sprog' og inkludering i begrebet 'dansker', hvormed udtale af 'andre sprog' i Danmark er lig 'ikke-danskere'.

Ligesom 'sproget' var en faktor de fleste informanterne nævnte i deres opfattelse af en 'dansker', bliver 'hudfarve' også på den ene eller anden måde inddraget som et element i deres definition af det 'danske' og i konstruktionen af en 'dansker'.

Eksempelvis fortæller Carsten, at man godt kan være 'dansker' og 'mørk', men at der nok vil være nogle, der vil kalde 'mørke' for 'dem', hvilket han også selv gør, da han skal forklare, hvorfor nogle, som han fortæller om, er 'dem'. Det er fordi, de er 'mørke', svarer han (Carsten:5). Ligeledes fortæller Jes, at han kender en 'ikke-dansker', som er født og opvokset i Danmark og har én forældre fra Danmark og én fra udlandet, og grunden til at vedkommende er 'ikke-dansker':

"Nå, men det er sådan, som hun ser ud. Men altså jeg tænker ikke på hende som ikke-dansker, vel. [...] Men altså hun ser mørk ud. Men selvfølgelig er hun dansker, jo jo. [...] Det bliver i anførselstegn ikk'. Altså hun er lige så meget dansker, som alle os andre."

(Jes:3)

Jørgen synes også at have en forståelse af, at man har en bestemt 'hudfarve' som 'dansker'. Han fortæller således i forbindelse, hvorfor nogen er 'ikke-danskere', selvom de bor i Danmark og har dansk statsborgerskab; *"Men det er klart, hvis de har en anden farve, så er de. Så kan man godt se - at de ikke er - at deres forældre er måske ikke ægte (red. danskere). Men når de bor her, så anser jeg dem for at være danskere, ligesom alle andre danskere."* (Jørgen:4) Samtidig henviser han undervejs i samtalen til, at der i Danmark ikke er den opdeling, der har været i USA mellem 'sorte' og 'hvide', og hvordan han selv taler med dem han kender, som har en anden 'hudfarve' og ikke kunne finde på at vælge en anden bus blot for at undgå dem (Jørgen:5, 8). De tre mænd gør således meget ud af fortælle, at en 'dansker' ikke er bestemt af 'hudfarven', selvom de i første omgang synes at have en forståelse af, at 'danskere' har en bestemt 'hudfarve'. De synes således alle tre at modsige sig selv, og spørgsmålet er om dette skyldes, at de ubevidst, jf. Jenkins, beskriver en 'dansker', hvor den faktiske association er 'hvid' og derefter påpeger, at det nominelt indeholder alle 'hudfarver'. Hervik peger også på, at eksempelvis en 'amerikaner' bliver associeret med 'farven hvid', hvilket sker ubevidst og automatisk, indtil det bliver problematiseret. Hvormed informanternes efterrationalisering kan skyldes en forståelse af, at det er problematisk at henholde 'danskere' i forhold til en bestemt 'hudfarve'. I konstruktionen af en 'dansker' påpeger de tre informanter således, at det ikke er 'hudfarven', der er afgørende for inkludering i begrebet 'dansker',

samtidig med at de alle bevidst eller ubevidst udtaler det modsatte tidligere eller senere i samtalen.

'OS' OG 'DEM' I FORM AF UDSEENDET

Både Nanna og Mette fortæller, hvordan det er naturligt, at man søger nogle der ligner en selv, også når man er i udlandet (Mette:3). Nanna fortæller, hvordan man søger tryghed, og det, tror hun, er gældende for alle, lige meget 'hudfarve' eller religion, det er et grundlæggende behov som mennesker (Nanna:5). Det selvfølgelig i at opdele andre i forhold til 'farver' er således noget, Mette og Nanna mener, er gældende for alle mennesker. Jenkins peger ligeledes på, at alle har et behov for at sætte andre på et socialt landkort, det er dog i princippet forskelligt fra individ til individ, hvilke elementer der spiller en rolle for identifikationen. Mette fortæller også, hvordan hun selv har oplevet en fællesskabsfølelse med nogle i udlandet, fordi de havde 'hårfarven' og 'hudtypen' til fælles, og hvordan hun i Danmark nogle gange har følt sig som en af 'de andre' på grund af hendes udseende (Mette:5-6, 13). 'Os' og 'dem' er således ikke kun betinget af 'danskere' og 'ikke-danskere', men der synes også at være en opdeling mellem 'os med et bestemt udseende' og så 'de andre'. Hertil kan nævnes, at de kvindelige informanter nævner 'hudfarven' som et element i forhold til 'etnisk baggrund' og fortæller, at medierne bruger dette til at fastholde et 'os' og 'dem' ved at nævne, hvilken 'etnisk baggrund' forskellige aktører har. Dette, mener de, er lige meget for selve handlingen (Nanna:11, Pernille:18, Mette:8-9). Også Jørgen foretager denne kobling mellem 'etnicitet' og 'hudfarve'. Han har bemærket, hvordan 'hudfarven' bliver en faktor, når det skal forklares i medierne, hvem der laver kriminalitet, som han siger, har der altid været tyveknægte, men nu skrives det eksplicit, hvis det er én med 'anden etnisk baggrund' som stod bag, hvor 'etniciteten' ikke nævnes, når det er en 'dansker', der har været kriminel, så er det mere implicit (Jørgen:11), mere om mediernes billede af 'ikke-danskere' i nedenstående afsnit. Således er der flere af informanterne der kobler 'etnicitet' med 'hudfarve', mere om begrebet 'etnicitet' i delanalysen: *Kært barn har mange navne*.

Selvom der er flere der tager afstand fra at dømme ud fra udseendet, er det dog svært at undsige sig det helt. Eksempelvis fortæller Mette, at grunden til at hun på et tidspunkt i samtalen udtaler, at der er nogle i hendes nabolag, som ikke er 'danskere', det er på grund af 'hudfarven':

"Men de er meget mørke i huden, end jeg er. Men det er igen [...], hvad er en dansker, er det hudfarven? Nej, det er det ikke. Fordi der er mange danskere, der er meget mørkere end mig. [...] De er jo danskere. Men vi har nogen der er gode til at fortælle, at når man har mørke øjne og er mørk i huden, så er man ikke dansker."

(Mette:9)

Samtidig stiller hun således spørgsmålstejn ved den forklaring, da det ikke er 'hudfarven', det kommer an på, men hun mener, at der er nogle i Danmark, som gerne vil have, at man skal tænke sådan. Senere fortæller hun, at det irriterer hende, at hun skal tage stilling til, om nogle er anderledes, og at man i Danmark bør være rummelige (Mette:14). Mette oplever, at hun skal udpege 'dem', som er anderledes og føler, at hun bliver tvunget til dette. Mette peger således, ligesom flere af teoretikerne i indeværende opgave, på, at der er en forståelse af, at der er nogle mennesker, som er anderledes og 'fremmede', hvilket blandt andet flere medier og politikere ynder at gøre opmærksom på.

Der er blandt informanterne en selvfølgelighed i, at en 'dansker' har en bestemt 'hudfarve', samtidig med at de alle pointerer, at det ikke har noget med 'hudfarven' at gøre, en 'dansker' kan have alle 'farver'. Skyldes dette eksempelvis, at der er forskel på den nominelle og den faktiske forståelse af begrebet 'dansker'. Informanterne synes i hvert fald at modsige sig selv, idet de både ytrer, at alle kan være 'danskere', samtidig med at de peger på nogle som værende 'ikke-danskere' grundet en 'hudfarve', som er forskellig fra deres egen. Der er således ikke hundredprocent overensstemmelse mellem, hvad informanterne ser ud til at ville mene, og hvad de egentlig fortæller. Et paradoks, som Jenkins påpeger i forhold til identifikationen af mennesket, er, at retorikken i identifikation ikke er let at indpasse med udøvelsen af andre interesser. De har måske ikke lyst til at sige, at 'danskere' har en bestemt 'hudfarve', men det synes at være retorikken på området. Dertil kan også nævnes, som Mette og flere af teoretikerne påpeger det, at der synes at være nogle i samfundet, som ønsker at pointere over for 'danskerne', at man skal have en bestemt 'farve' for at være 'dansker'. Nedenstående afsnit vil her se nærmere på, de billeder og historier, som informanterne synes, er fremtrædende i medieverden, når det gælder 'dansker' og 'ikke-dansker', og hvordan de selv oplever at blive påvirket af disse. Udsagnene som er fremkommet efter direkte forespørgelse herom i samtalerne.

MEDIERNE

Der er ikke et entydigt billede af, hvad informanterne mener, er fremtrædende i medierne i forhold til opfattelser af 'danskere' og 'ikke-danskere'. De er dog alle enige om, at billedet,

der bliver vist, ikke nødvendigvis er positivt for 'ikke-danskere'. Medierne er nemlig med til at skabe et billede af, hvem en 'dansker' er, og hvem der således ikke er 'dansker', noget som nogle af informanterne mener skyldes den politiske linje, der er blevet givet fra højrefløjen af dansk politik, og som flere af teoretikerne i indeværende opgave, blandt andet Andreassen, i nogen form bakker op om. Derudover finder nogle af informanterne, at der er fokus på 'ikke-danskere', som de kriminelle i samfundet, som eksempelvis Prieur har kommenteret det, og en af informanterne peger på, at der skabes et skel, ikke kun mellem 'danskere' og 'ikke-danskere', men også mellem 'muslimer' og 'alle de andre borgere i samfundet', som Andreassen også pointerer det.

SÅDAN ER EN 'DANSKER' IKKE

Mette er et af eksemplerne på en informant, som har opfattelsen af, at medierne er med til at skabe et billede af, hvem en 'dansker' er. Hun peger på, hvordan nogle borgere bliver holdt udenfor, idet 'de' ikke bliver betegnet som 'dansker', og hvordan medierne er med til at fastholde disse i en situation, hvor 'de' ikke burde være. Hun har desuden en forståelse af, at nogle tænker, at "så kan det også være lige meget, hvis 'de' alligevel altid er de skyldige" (Mette:8). Jf. Hervik, og undersøgelsen af Cabinét, er der heller ikke mange 'indvandrere' og flygtninge, der ønsker at kaldes for 'dansker' eller 'nydansker', selv blandt personer født og opvokset i Danmark, mere om begrebet 'nydansker' i delanalysen: *Kært barn har mange navne*. Deltagerne i undersøgelsen af Cabinét har, jf. Jenkins, identificeret sig med en kategori, andre har udformet, og som har skabt en gruppe med benævnelserne 'ikke-danskere' og i nogle tilfælde 'nydanskere'. Mette mener dog ikke, at det kun er medierne, der har skyld i denne sag, der er også politikere, der profeterer (Mette:8). Carsten peger i den forbindelse på Dansk Folkepartis indflydelse på integrationsområdet som noget, der bliver fremhævet gennem medierne, en politik han ikke bryder sig om (Carsten:3). Hvilket også Andreassen påpeger, idet hun mener, at billedet i medierne er unuanceret og ensidig i forhold til, hvem der inkluderes som 'dansker', hvormed de bevidst eller ubevidst følger Dansk Folkepartis retorik.

Mediebilledet synes desuden at have påvirket både Carsten og Mette. Carsten virker dog ikke til at reflektere så meget over det, andet end at han synes, at politikken er lige overdrevet nok (Carsten:3-4). Hvor Mette fortæller, at hun ikke tror på det, hun læser eller hører i medierne i forhold til 'danskere' og 'ikke-danskere' (Mette:9). Hun fortæller desuden, hvordan der bliver skabt et billede af, at 'de andre' er meget mere anderledes end 'os', men at hun mener, at vi ikke er så forskellige.

"Tørklædet – hallo – du skal ikke gå længere tilbage end starten af det forrige århundrede [...] 1900-tallet, der gik kvinder med tørklæder. [...] Nu er det bare nogle andre, der har det. [...] Nu skal det fremmedgøres, men gå 50-60-70 år tilbage, så var det nøjagtigt det samme."

(Mette:9-10)

Desuden fortæller hun, at det ikke er lang tid siden, at kvinderne kom ud på arbejdsmarkedet i Danmark, og at de ældre derfor kom på plejehjem, men nu er vi kommet dertil, hvor 'de andre' ikke længere kan passe forældre og ældre, da 'de' også har høje og gode stillinger. Det er dog ikke de høje og gode stillinger, som medierne har fokus på, men det at de ældre ikke kan tale det 'danske sprog', hvilket skaber udfordringer i forbindelse med plejen af disse. Hvilket dog ikke skiller sig ud fra den måde, som 'danskere' lever på solkysten, hvor de har behov for at andre hjælper dem ved lægen, fordi de ikke selv taler 'sproget' i det land, hvor de har bosat sig. Hun finder det flovt at være 'dansker' i den situation, hvor man kun kan se det fra den ene side. Hvis blot man kunne være mere åben omkring ovenstående, så mener hun, at man kom meget længere (Mette:10). Mette pointerer således, at 'os' og 'dem' ikke er så forskellige, som hun oplever, at medierne vil vise et billede af. Hun ønsker i højere grad at have fokus på de ting, som man har til fælles, som Jenkins også italesætter, idet det ikke udelukkende handler om forskelle, men også ligheder samt det at vende retorikken.

'DE KRIMINELLE'

Medierne synes desuden også at skabe et billede af, at 'ikke-danskere' er mere kriminelle end 'danskere'. Det er således noget Poul, Jørgen, Jes og Pernille peger på, når der bliver spurgt ind til billedet af 'danskere' og 'ikke-danskere' i medierne. De tre mændene mener dog, at billedet er forfejlet, og at 'danskere' også foretager kriminalitet, men at fokus blot er større på 'ikke-danskere'. Jes mener, at det skyldes, at medierne har fokus på disse kriminelle og peger på, at opmærksomheden kan være med til at fremskønne nogle af de kriminelle handlinger. Han fortæller, at *"hvis medierne ikke var der overhovedet, så ville det slet ikke udvikle sig på den måde. Fordi de mennesker der laver sådan noget, jamen de er skide glade for at komme i fjernsynet."* (Jes:7). Poul finder, at der skabes et rum for indvandrerbanderne til at vokse sig store, grundet megen fokus på rockergrupper i stedet. Han mener dog ikke nødvendigvis, at det er samfundets skyld, da alle mennesker er ansvarlig for deres egen handling, samtidig med at han pointer, at man er et produkt af det, man kommer fra (Poul:5). Hvormed han synes at mene, at man er et produkt af samfundet. Fokusset på 'ikke-danskere' som de kriminelle finder Jørgen forkert, som også tidligere nævnt. Han mener, at 'danskere' er mindst lige så kriminelle, men at det godt kan være, at det, at der er kommet flere 'kulturer', har gjort, at det er blevet forstærket (Jørgen:11). Jørgen synes her at bruge 'kultur', som

forklaring på kriminalitet, hvilket både Prieur og Gullestad synes at irttesætte, da det ikke nødvendigvis er en sigende forklaring for udfaldet. De tre mandlige informanterne har alle fokus på, at det ikke *kun* drejer sig om, at 'ikke-danskere', men også 'danskere', er kriminelle. Selvom de samtidig kommer med forklaringer på, hvorfor dette billede af 'ikke-danskerne' som mere kriminelle end 'danskerne' er fremtrædende og måske også i nogen form, hvorfor dette er gyldigt. Der synes således at ligge en modsigelse i deres udtalelser, hvor de argumenterer for, hvorfor 'ikke-danskere' er kriminelle og måske mere end 'danskere', samtidig med at der foreligger et ønske om at pointere, at 'danskere' er lige så kriminelle. Denne modsigelse synes ikke i samme grad værende rammen for Pernilles fortælling. Hun fortæller, at fokus i medierne er med til at puste billedet af kriminelle 'ikke-danskere' op, men at hun samtidig bemærker, at 'ikke-danskere' procentvis desværre er overrepræsenteret i det kriminelle miljø. Hun mener dog ikke, at man blot kan skyde skylden på samfundet, da det ikke er en gyldig grund at begå en kriminalitet, fordi man ikke kan få et arbejde (Pernille:11). Hun fortæller, at *"så må man på en eller anden måde gå ud og vise [...] "prøv og se jeg kan det og det". Og det kan da godt være det er en kamp op af bakken [...] Men kvinderne har da også måtte kæmpe for at komme ind på arbejdsmarkedet."* (Pernille:11-12). Både Poul og Pernille inddrager således det forhold, at samfundets valg kan have en betydning for 'ikke-danskeres' kriminelle løbebane, men der er forskel på, om det er okay at skyde skylden på samfundet i større – Poul - eller mindre – Pernille - grad. Spørgsmålet er således, om dette eventuelt bunder i politiske uoverensstemmelser med en placering i hver deres politiske fløj, og hvor meget samfundet dermed har at sige. Eller om det skyldes forskelle i kønnet, idet Pernille netop peger på kvindernes kamp om ligestilling som et argument for, at 'ikke-danskere' selv må tage ansvar. Også Prieur og Andreassen peger på, at medierne er med til at skabe et billede af 'ikke-danskere' som kriminelle, hvilket synes forfejlet i forhold til at skyde skylden på deres 'kulturelle' baggrund eller anden 'ethnicitet', Prieur nævner i stedet flere pull- and push-faktorer, der kan spille ind over for kriminelle. De fire informanter synes alle at reflektere over de inputs, som de får fra medierne og stille dem op i mod egne erfaringer. Spørgsmålet er blot, om dette er nok til at se konstruktivt på området, idet deres erfaring med 'ikke-danskere' synes begrænset, og de fleste inputs derfor netop kommer fra medierne.

'MUSLIMERNE', SOM 'IKKE-DANSKERE'

Der synes, som tidligere nævnt, ikke blot at skabes et skel mellem 'danskere' og 'ikke-danskere' i medierne, men også et skel mellem 'muslimer' og 'alle de andre'. I hvert fald ifølge Nanna, der fortæller, at så snart det handler om en 'udlænding' og noget negativt, så er det møntet på 'muslimer'. Desuden fortæller hun, hvordan medierne er med til at skabe ge-

neraliseringer, så snart en 'muslimsk' person har udført en handling, er det ikke den specifikke person, der illustreres, men der skabes et billede af, at det skyldes religionen og derfor er et billede af alle 'muslimer' (Nanna:8, 11). Nanna kan ikke se formålet med at putte folk i kasser på den måde, da handlingen ikke er betinget af ens 'etnicitet' eller religion. Dette skaber derfor blot et 'os' og 'dem', som både politikerne og medierne bidrager til, hvor medierne bærer det største ansvar ifølge hende (Nanna:11). Der kan her drages en parallel til Andreassen, som også peger på, hvordan eksempelvis 'muslimske' kvinder med tørklæde er et billede, der anvendes til historier om alle 'muslimer' generelt. Nanna oplever, at hun bliver påvirket negativt af det, medierne fortæller om 'muslimer', men hurtigt vælger at tænke anderledes, grundet hendes personlige kendskab til en 'muslim', som hun mener, repræsenterer størstedelen af 'muslimer' i Danmark, og som slet ikke er som billedet i medierne (Nanna:8). Hun oplever således at blive påvirket af medierne i en negativ retning, men oplever samtidig at hendes personlige kendskab til 'muslimer' gør, at hun kan difference i forhold til medie billedet. Dertil fortæller hun ligeledes om tonen i medierne:

"Tonen er alt for fokuseret på, at vi skal udpensle de forskelle der er omkring baggrunden, men et mord er et mord og et røveri er et røveri altså, og personen, der gør det, er en idiot. Uanset om man er ung eller gammel, tyk eller tynd, sort eller hvid, kristen eller hindu eller muslim. Det synes jeg man skulle ændre eller det håber jeg også, at den, tonen ligesom bliver."

(Nanna:11)

Nanna argumenterer således for et mere nuanceret billede i medierne, som blandt andet også Andreassen og Gullestad gør det.

De fleste af informanterne synes således at mene, at medierne viser et negativt billede af 'ikke-danskere' og et forfejlet billede af, hvad der er 'dansk'. Spørgsmålet er så bare, om de er så refleksive hele tiden, eller om det skyldes, at de bliver adspurgt direkte til, hvilket billede de ser som fremtrædende i medie billedet lige præcis på delingen mellem 'danskere' og 'ikke-danskere'. Desuden kan deres agenda med at deltage i netop en undersøgelse om, hvad der er 'dansk', have en betydning for, hvilken holdning de har til feltet samtidig med, at de fleste af informanterne placerer sig på venstrefløj af 'dansk' politik. Det kan således forventes, at de ønsker at sætte fokus området selv eller at lægge afstand til den retorik, som bliver kritiseret på integrationsområdet.

Gennem samtalerne med informanterne blev det tydeligt, at religion og islam også synes at have en betydning for selvfølghederne omkring begrebet 'dansker', derfor vil næste afsnit omhandle dette.

De fleste informanter kommer undervejs i samtalerne på den ene eller anden måde ind på forholdende omkring religion og især 'muslimer' i Danmark, uden at dette er noget, de er adspurgt direkte til. Nogle af informanter synes dog at omtale religion mere ubevidst i italesættelse af nogle af de symboler, som er 'muslimske' eller 'danske'. Eksempelvis taler hverken Poul eller Jørgen direkte om 'muslimer' i Danmark. Jørgen kommer dog ind på et 'muslimsk' ritual, da han fortæller om halalslagteren. Han fortæller, hvordan han handler hos en halalslagter, hvor kødet smager rigtig godt, og det gør ikke nogen forskel for ham, hvor det er slagtet (Jørgen:5). Poul fortæller desuden i forbindelse med, hvem der er 'dansker', at det må man bestemme, og at det ikke har noget at gøre med, om man spiser svinekød (Poul:3). De to mænd nævner således ikke religionen Islam eller 'muslimer' direkte, men udtrykker accept af forholdene ved at henvise til, at det ikke er ritualer, der har betydning for, om man kan være 'dansker'. Det synes således vigtigt at påpege, at religion ikke umiddelbart har en betydning for inkluderingen i begrebet 'dansker'.

'MUSLIMSKE' BEKENDTE

Der er også flere der nævner, at de har 'muslimske' bekendte nogle mere tætte end andre, hvilket er noget der kommer op i forbindelse med definitionen af og kendskab til 'ikke-danskere'. Jes fortæller, hvordan han kender en 'muslimsk' kvinde, som er 'ikke-dansker', selvom han tidligere har nævnt, at hun har én 'dansk' forældre samt er født og opvokset i Danmark (Jes:3, 6). Som tidligere nævnt har også Nanna et personligt kendskab til en 'muslim'. Hun fortæller i den forbindelse, at hun også har haft kendskab til en anden 'muslim' vis familie dog stammede fra et andet land, hvilket hun også mener, afspejler sig i deres forskellige tilgange til religionen. Hun mener i sidste ende ikke nødvendigvis, at det handler om religionen, men mere om den måde og de normer man er vokset op med. Hun siger fortæller således: *"Det er jo bare et spørgsmål om, at det er sådan man er vokset op, så er det bare sådan. Det er jo ikke et bevidst valg, som regel, der er truffet. Det er jo bare noget man er vokset op med, så er det bare sådan det er."* (Nanna:9). Det er således vigtigere for hende at se på menneskets normer og opdragelse frem for deres religion. Som også Gullestad og Prieur peger hun således på, at religionen ikke kan stå alene som forklaring på adfærd. Det er interessant, at hverken Jes eller Nanna med deres personlige kendskab til en eller flere 'muslimer' drager en parallel mellem disse og det at være 'dansker', på trods af at disse er født og opvokset i Danmark. Det kan måske skyldes, som Mette tidligere har fortalt, at der er nogle i samfundet, der ikke føler sig inkluderet i samfundet og derfor ikke føler sig som 'danskere'. Jf. Jenkins har de identificeret sig med den kategori, som er blevet skabt, der hedder 'ikke-dansker' eller 'nydansker'. Hvormed deres bekendte også får det indtryk, og hvorfor skulle

der så stilles spørgsmålstejn ved det, som Carsten også tidligere har pointeret. Det kan måske således ses som en 'ond spiral', hvor nogle ikke anerkendes eller verificeres som 'danske', hvilket er krænkende for 'deres' identitet, hvorfor 'de' ikke ønsker at identificeres med 'danskere' og derfor heller ikke bliver set som 'danskere'. Det kan også skyldes, at der reelt er en forståelse af, at man ikke kan være 'danske', når man er 'muslim'? Eller måske er det forståelsen af 'kristendommen' som 'danskernes' religion af 'danskerne' selv eller medierne, der har en indflydelse på forståelsen?

SOM ET RØDT TØRKLÆDE

Informanten Pernille virker dog ikke som de resterende til at kunne acceptere 'muslimer' i Danmark, som værende 'danskere', hvis de selv ønsker det. Hun fortæller således, at hun har haft nogle ubehagelige oplevelser med nogle 'muslimske' mænd, som forsøgte at overtale hende til proformaægteskaber, fordi hun var enlig mor. Hun var bosiddende i et område, hvor hun følte det som om, at hun boede i et mellemøstligt land oplevelser, der går 20 år tilbage. For nylig har hun desuden oplevet at blive antastet på gaden af nogle unge 'ikke-etnisk danske' drenge. Hun fortæller dertil løbende, at det ikke handler om 'religion' eller 'etnicitet', men om den måde, man behandler andre på. Samtidig synes hun konsekvent at se 'tørklædet' som en symbol på kvindenedgørelse og mener ikke, at hun kan være venner med en kvinde med 'tørklæde', da det sætter et skel op for hende (Pernille:7-8, 16). Pernille synes præget af de oplevelser hun har haft, hvoraf nogle af dem lægger mange år tilbage, og synes at have svært ved at se ud over disse. Desuden sammenholder hun 'ikke-etnisk danske' drenge med 'muslimske' drenge, hvormed hun laver en kobling mellem religion og 'etnicitet', mere om 'etnicitet' i delanalyse: *Kært barn har mange navne*. Pernille har oplevet nogle ting, som er svære for hende at slippe igen. Hun fortæller også, at hun måske selv har været begrænset i hendes liv, da hun har været ene pige i en familie med mange drenge (Pernille:13-14), så spørgsmålet er, om ikke også det har en betydning for hendes forståelse af frihed som kvinde?

I modsætning til Pernille har Mette et andet syn på de forhold, som kvinderne med 'tørklæder' har. Som tidligere nævnt mener hun, at kvinderne skal have lov til at gå med 'tørklæderne', da alle kvinder tidligere gik med hovedbeklædning i Danmark. Hun ser således ikke 'tørklædet' som noget nedladende, men mere som noget, der også tidligere har været 'tradition' og 'kultur' i Danmark for de fleste kvinder. Derudover fortæller Mette, at man skal respektere andre menneskers overbevisninger, således skal man ikke spise eller klæde sig på en bestemt måde og bryde sin egen moral eller grænse for at blive accepteret (Mette:13). Mette ser på de 'muslimske' ritualer og symboler med en anden vinkel end Pernille. Spørgsmålet er så, om det er det politiske skel mellem højre og venstrefløj på den danske

politiske scene, eller om det eventuel skyldes de erfaringer, som de to kvinder har med personer med en tro på Islam og kvinder med 'tørklæde'.

De fleste af informanterne påpeger, at religion ikke bør have en betydning for, hvorvidt man kan være 'dansker', men samtidig synes det svært at koble en 'dansker' med en 'muslim'. Dette både i forhold til Pernilles oplevelser af, at personer med 'muslimsk' baggrund har svært ved at tilpasse sig i form af deltagelse i samfundet generelt og det at tale det 'danske sprog'. Derudover synes informanterne med et personligt kendskab til 'muslimer' at forbinde disse bekendte med 'ikke-danskere' og dette på trods af, at flere af disse bekendte er født og opvokset i Danmark. Spørgsmålet er så, hvorvidt dette skyldes, at der blandt disse bekendte, som er 'muslimer', er en forståelse af, at de ikke er 'danskere', hvormed informanterne tager disse definitioner til sig, eller om der ubevidst defineres på den måde, at en 'dansker' ikke kan være 'muslim'?

OPSAMLLENDE REFLEKSIONER

Statsborgerskabet synes ikke entydigt blandt informanterne at være lig selvfølgelig inkludering i begrebet 'dansker', dertil er det muligt at blive inkluderet uden statsborgerskab, men der er også nogle, der trods dansk statsborgerskab ikke automatisk bliver inkluderet. Derimod er 'sproget dansk' noget informanterne nævner som en selvfølgelighed for en 'dansker', der er dog ikke en definition af, hvordan 'sproget' bør tales, men det skal ikke være 'perfekt' blot 'forståeligt', så man kan kommunikere. Samtidig er der dog nogle, der ikke kan inkluderes som 'dansker', da de taler med 'accent', men hvornår taler man med 'dialekt', og hvornår taler man med 'accent'? Udover 'sproget' er der blandt flere af informanterne også en forståelse af, at 'hudfarven' bestemmer, om man er 'dansker' eller ej. Hvilket dog bagefter bliver korrigeret med at 'danskere' kan have alle 'hudfarver'. Spørgsmålet er her, om det skyldes, at der skelnes mellem den nominelle og faktiske forståelse, hvor de associerer 'danskere' med én 'hudfarve', men ved at det er problematisk, hvormed de pointerer, at det ikke er et gyldigt ræsonnement at skelne mellem personer på 'hudfarve' i forhold til begrebet 'dansker'. Dertil synes det også svært at placere 'muslimer' i forhold til begrebet 'dansker'. Der er flere informanter, der pointerer, at religion ikke har en betydning for inklusion som 'dansker', samtidig med at der nogle af informanterne, der synes at have svært ved at kombinere disse to, hvilket eventuelt skyldes en forståelse af, at 'muslimer' i højere grad identificerer sig med 'muslim' og 'ikke-dansker', end som 'dansker', hvilket der ikke stilles nærmere spørgsmålstejn fra informanternes side.

Som Gullestad påpeger, ses der således en forståelse af, at fysiske udtryk har en betydning for den 'nationale identitet'. Med fokus på udseendet, 'sproget' og religiøse symboler som

'tørklædet' er informanterne dermed til at skabe et billede, hvor etno-nationalistiske og 'race' antagelser har større betydning end ideologiske forhold, der synes vigtigere i et demokratisk samfund, som det i Danmark. Der synes således blandt informanterne at være en selvfølgelig forståelse af, at nogle tilhører begrebet 'dansker', og andre ikke gør, hvilket defineres ud fra eksempelvis biologi og nationale tilhørsforhold i form af 'sproget'. Dertil former medierne et billede af, hvem der er 'dansker', og hvem der er 'ikke-dansker', hvor 'ikke-danskeren' eksempelvis er kriminel eller/og 'muslim'. Sidstnævnte billede synes også på den ene eller anden måde at være noget, som nogle af informanterne bevidst eller ubevidst har taget til sig. Det selvfølgelig skal her ses med modifikationer. Men konstruktionen af en 'dansker' synes at være, at 'danskere' taler 'dansk', da det letter kommunikationen, 'de' har en bestemt 'hudfarve', hvilket ikke umiddelbart synes at kunne forklares, men muligvis skyldes at sådan har man altid set ud? Og i samme skuffe synes det at være 'muslim' og 'dansker' svær at sammenholde. Der er således et fokus på det fysiske udseende og sociokulturelle som styrende for den 'nationale identitet' frem for et fokus på demokratiske forhold, hvor alle er lige meget værd.

Med udgangspunkt i informanternes anvendelse af forskellige begreber i forbindelse med forståelsen af begrebet 'dansker' vil indeværende delanalyse omhandle den måde begreber, som 'etnicitet', 'nydansker', 'kommende dansker', 'ægte dansker' og 'fremmede' anvendes og forstås af informanterne.

'ETNICITET'

Det står hurtigt klart i samtalerne med informanterne, at begrebet 'etnisk dansker' ikke anvendes af mange af dem, samtidig er der dog flere, der har bemærket, at begrebet 'anden etnisk baggrund' anvendes i forbindelse med skrivelser i medierne eller fortællinger i tv'et. Informanterne udtaler her, at grundlaget for at nævne den 'etniske baggrund' i medierne er for at gøre andre opmærksomme på, at de omtalte ikke er 'hvide'. Hvormed de har en umiddelbar forståelse af og selvfølgelighed i, at 'etnicitet' er lig 'hudfarve'. Derudover nævner Nanna, at hun ikke føler sig som 'etnisk englænder', da hun taler 'engelsk med accent'. For hende kommer 'etniciteten' således også til udtryk i det 'sprog', der tales. Hvor Pernille tidligere kobler 'etnicitet' med religionen Islam og 'muslimer'. Informanterne peger således på en selvfølgelig forståelse af, at fysiske udtryk som 'hudfarve' og sociokulturelle træk som 'sprog' samt religiøse overbevisninger er afgrænsende for 'etniciteten', forhold der også i større eller mindre grad synes betydningsfulde for inklusion i begrebet 'dansker'. Desuden mener nogle af informanterne også, at 'etnicitet' er betinget af den genetiske arv (Nanna:3, Jes:10), hvilket ikke synes langt fra den biologiske forståelse omkring 'etnicitet' og udseendet/'hudfarven', der tidligere er ytret. Hvor andre informanter modsat ytrer en forståelse af, at 'etnicitet' er betinget af det land man kommer fra (Carsten:5) Mette fortæller samtidig, at etnicitet er en form for gradbøjning: *"Det der etnisk, det er ligesom, at sige, "Er du mere dansk, eller er du meget dansk eller er du bare dansk", sådan opfatter jeg det etniske."* (Mette:2). Samtidig synes hun at lave en kobling til, at en 'etnisk dansker' er betinget af, om man føler sig som 'dansker'. Hun fortæller således, at hvis man født i Danmark, men har forældre der er opvokset i andre lande, så vil vedkommende nok ikke føle sig, som 'rigtig dansker', da man har to 'kulturer', to modersmål og to traditioner (Mette:2). Mette synes her at have en forståelse af, at en 'etnisk dansker' er en 'rigtig dansker'. Jørgen synes ligeledes at have en forståelse af, at 'etnicitet' er betinget af nationaliteten. Han siger, at han ikke ved, om han er 'etnisk dansker', men at han har overvejet, om han er 'ægte dansker', fordi hans mormor og morfar var 'svenskere'. Samtidig siger han, at han ikke har hørt udtrykket 'etnisk dansker' så tit og spørger om, det ikke er dem, som er 'ikke-danskere'? (Jørgen:8), en forståelse af 'etnicitetsbegrebet', der jf. Aidt & Hervik er flere 'danskere', som har. Jørgens egen 'etniske bag-

grund' synes altså ikke at være i fokus for ham, men er et aspekt, der er koblet til de andre, som ikke er 'danskere'. Hvilket passer meget fint med Nannas udtalelse om, at hun ikke tænker så meget over det med 'etnicitet', hvilket hun ikke tror, man gør generelt, medmindre at man skiller sig ud (Nanna:5). Dette synes at være i tråd med Jenkins' forståelse af 'etnicitet', som værende afhængig af konteksten, således er der forskel på, hvor meget 'etniciteten' fylder for det enkelte individs identitet i forhold til tid og sted.

Informanterne forbinder således 'etnicitet' med 'hudfarve'/genetik, nationalitet, men også i nogen grad med religion og 'sprog'. Forståelser, som ikke synes at adskille sig markant fra de forståelser, som teoretikere, eksempelvis Prieur, i indeværende projekt har set i anvendelsen af begrebet. Selvom informanterne alle ser sig som 'etniske danskere', er det ikke noget, de virker til at mene har en betydning for dem i deres hverdagsliv. Til gengæld synes flere af dem at bemærke, at begrebet 'etnicitet' bliver anvendt i forbindelse med fortællinger om 'de andre', som er forskellige fra os, dem med en anden 'hudfarve', der nogle gange har gjort en forkert handling. Således synes anvendelsen af begrebet 'etnicitet' for de flere af informanterne at associeres med nogle, der ikke opfører sig, som man 'burde'. Hvor den nominelle forståelse af 'etnicitet' blandt andet er genetisk, nationalitet, så synes den faktiske forståelse således at være forbundet med 'dem', der ikke er som 'os'. Anvendelsen af begrebet 'etnicitet' synes i den forbindelse at være med til at definere, hvem i samfundet der er 'de rigtige' og 'de forkerte'. Dette selvom de fleste af informanterne pointerer, at det ikke er 'etniciteten' det kommer an på, synes der alligevel at blive fortaget et ræsonnement mellem 'rigtige' eller 'forkerte' handlinger, der eksempelvis kan forklares ud fra genetisk arv, nationalitet i forhold til forfædre og i nogen grad religion mere eller mindre ubevidst. Aidt & Her-
vik argumenter for, at begreber som 'etnisk' og 'fremmede' er med til at fastholde et verdensbillede i 'os' og 'dem', om end det måske ikke altid er bevidst. Det er således ikke nødvendigvis informanternes egen skyld, at denne forståelse fremkommer. Både Gullestad og Jenkins pointerer da også, at videnskaben og dens begreber på nogle måder er med til at skabe et større skel mellem individerne. Jenkins påpeger eksempelvis, at der for meget fokus på forskelle frem for ligheder, og Gullestad argumenter for, at teoretikerne på feltet vanskeliggør tilgangen for 'almindelige mennesker', da der er en kommunikationskløft imellem de to parter. Begrebet 'etnicitet' er således skabt af videnskaben for at kunne forstå samfundet og verden, men synes måske i nogen grad at være med til at skabe skel i samfundet, hvor det ikke blot er et redskab til at se verden, men også har en konsekvens for selv samme. Hvilket også er noget informanterne indirekte bemærker, når de fortæller, at anvendelsen af begrebet 'etnicitet' er med til at skabe et 'os' og 'dem'.

Udover, at der i samtalen blev spurgt til informanternes forståelse af begrebet 'etnicitet', blev der også spurgt til deres kendskab af begrebet 'nydansker', som blev anvendt af det tidligere Integrationsministerium.

'NYDANSKER' ELLER EN NY 'DANSKER'

Der er i den forbindelse flere af informanterne, der havde hørt begrebet, men synes ikke at ordet er særlig anvendeligt i hverdagen. Både Mette og Pernille peger på, at begrebet 'nydansker' i ordets betydning må være en ny 'dansker', altså en der lige er født (Mette:14). Pernille synes, at begrebet 'nydansker' lyder dumt, fordi en der kommer til landet er et menneske, som må finde ud af, om vedkommende vil være 'dansk' statsborger eller ej (Pernille:17). Pernille og Mette har således begge hørt begrebet før, men mener ikke, at det er dækkende for de individer, som kommer til landet udefra. Nanna fortæller i den forbindelse, at hun forstår begrebet 'nydansker', som værende et nyt begreb for 'andengenerationsindvandrere', men hun ved ikke, om det er et bedre begreb. Hun mener dog heller ikke, at de ville kunne placeres i enten gruppen 'danskere' eller 'ikke-danskere', da hun ser dem som havende et ben i hver lejr. Hun fortæller således, at de både skal sige:

"Ej, det er så dejligt med Dronningen og nu skal vi stå og flage med flaget. Og jeg glæder mig til at komme hjem og hygge og se noget dansk fjernsyn. Og samtidig så skal de også holde fast i det de kommer fra eller det de er udsprunget af, fordi det er det, som har defineret dem."

(Nanna:11)

Nanna synes at have en forståelse af, at begrebet 'nydansker' er skabt for at indfange dem, som er 'danskere', men som ikke selv opfatter sig her som. Eller som hun fortæller, fordi hvis man er født i Danmark, så føler man sig vel også 'dansk', men man har bare nogle værdier, som ikke er udsprunget af, hvad der tænkes som 'danske' værdier (Nanna:12). Hun mener således, at idet 'de' både skal identificere sig med 'danskere' og det de udspringer af, så kan 'de' nok ikke placeres i gruppen 'danskere', men må have sin egen kasse. En skelnen som Fadel kritiserer, da personer med begrebet 'andengenerationsindvandrere', som Nanna sammenholder med 'nydanskebegrebet', fastholdes i en fase, hvor de ikke kan opnå status som 'danskere'. Fadel kritiserer ligeledes forståelsen af have et ben i hver lejr, da 'kulturer' ikke er afgrænsede enheder, som det ellers nogen gang synes formuleret af antropologer, det er dermed ikke muligt at stå mellem to lejre på den måde, som Nanna formulerer det. Det er dog ikke uforståeligt, at Nanna har denne forståelse, da det kan skyldes en forståelse af at den 'nationale orden' er den 'naturlige orden', hvormed der er konstrueret en forståel-

se af, at man kun kan have én 'kulturel' forståelse, hvilket dog ikke er tilfældet, da man, jf. Fadel, kan indeholde flere 'kulturer'.

Det er dog ikke alle informanter, der synes at have tænkt så meget over begrebet 'nydansker' inden samtalen, men de synes ikke at finde den anvendelig. Carsten fortæller, at han ikke har tænkt over det før, men at en 'nydansker' vel er en 'dansker' (Carsten:5). Senere i samtalen fortæller han, at han synes begrebet 'nydansker' er et voldsomt ord at bruge. Hvis han skulle placere dem mellem 'danskere' og 'ikke-danskere' ville han kalde dem for danskere. Som han fortæller: *"de har jo fået opholdstilladelse og statsborgerskab, så er de jo danskere. Så er de ikke nydanskere, det synes jeg sku' er et mærkelig ord at bruge. Det er da lidt racistisk, synes jeg faktisk"* (Carsten:5). Carsten oplever altså ikke, at begrebet 'nydansker' er anvendelig, da personer med dansk statsborgerskab også må være 'danskere', selvom det ikke nødvendigvis stemmer overens med tidligere udsagn. Poul ytrer i den forbindelse, at han aldrig har forstået opdelingen mellem 'danskere' og 'nydanskere' og mener i stedet, at man skal bruge begrebet 'person med anden etnisk herkomst end dansk', som dog er meget langt, hvorfor man måske hellere skal tage udgangspunkt i den geografiske 'herkomst', således eksempelvis en 'person med mellemøstlig baggrund' (Poul:6). Pernille ytrer desuden, at hun ikke kan finde rundt i alle de begreber, som hele tiden skifter, hun ved ikke, hvilke der er mest politisk korrekte at anvende. Samtidig har hun tidligere påpeget, at anvendelsen af eksempelvis den 'etniske baggrund' giver et skævt billede af virkeligheden og mener derfor, at hvis man endelig skal bruge noget, så må det være der, hvor folk kommer fra (Pernille:18). Pernille er dog ikke fastbesluttet på, at en kategorisering er nødvendig, men hvis det skulle være, så må det være det tidligere bopælsland, der har betydning. Hvorimod Poul synes at have en forståelse af, at det er nødvendigt at placere denne gruppe individer i en eller anden kategori. Dette selvom Poul tidligere har ytret, at man selv må bestemme, hvornår man er 'dansker', så synes der alligevel hos ham at være en forståelse af, at man ikke kan slippe ens baggrund. Spørgsmålet er om det betyder, at man godt kan være 'dansker med en anden baggrund end dansk', eller om han modsiger sin egen forståelse af, at man selv bestemmer, hvorvidt man er 'dansker'? Førstnævnte er i hvert fald et bud, der vil passe godt til hans fortælling om, at 'danskere' alle er stammefolk fra andre lande (Poul:2). Hvormed alle 'danskere' i princippet har en anden baggrund end 'dansk'. Dertil kan tilføjes, at Poul også fortæller, at man ikke nødvendigvis skal være født i Danmark for at være 'dansker', men at det hjælper på det (Poul:4). Dette synes at understøtte en forståelse af, at man godt kan inkluderes i begrebet 'dansker', selvom man er født i et andet land og eventuelt har en 'anden baggrund'.

Det synes svært for informanterne at finde ud af, hvilke begreber der skal anvendes for at omtale disse personer, som ikke kan inkluderes hundrede procent i begrebet 'dansker', nogle af de begreber som informanterne selv har omtalt udover 'etnicitet' og 'nydansker' er eksempelvis 'ægte dansker', 'kommende danskere' og 'fremmede'.

'ÆGTE DANSKER', 'KOMMENDE DANSKERE' ELLER 'FREMMEDE'

Jørgen er et eksempel på en informant, der har svært ved at finde et begreb, som kan indfange individer, der ikke kaldes for 'dansker' i det 'danske' samfund, på trods af de er født og opvokset i Danmark, men som har forældre eller bedsteforældre, der er kommet til landet udefra. Han fortæller eksempelvis, at 'ikke-danskere' også er 'dansker', hvis de er født i Danmark, men at det godt kan være, at deres forældre ikke er 'ægte danskere' (Jørgen:4). Han synes således at skelne mellem 'danskerne', idet der er 'danskere' og 'ægte danskere'. På andre tidspunkter bruger han også begrebet 'almindelig dansker' i modsætning til 'dem af anden etnisk baggrund' (Jørgen:5). Han synes således at have en forståelse af, at der i samfundet skelnes mellem 'danskere', men har ikke arvet begreberne 'etniske danskere' og 'danskere med anden etnisk baggrund end dansk' eller 'dansker' og 'nydansker' som tidligere omtalt i indeværende projekt. Som tidligere nævnt, er Jørgen i tvivl om, om han selv er 'ægte dansker', da hans mors forældre kom til Danmark fra Sverige. Dermed synes anvendelsen af begrebet 'ægte dansker' at være et udtryk for en gruppe individer i samfundet, som har levet i Danmark gennem flere generationer. Hvor mange generationer det drejer sig om, og hvorvidt der er andre faktorer, der spiller ind, kan være svært at svare på inden for denne empiriske ramme, men Jørgen fortæller, at hvis man er født i Danmark, så er man vel inderst inde 'dansker', også selvom ens forældre måske er ud af noget andet (Jørgen:8). Spørgsmålet er så, om man også er 'ægte dansker', eller hvad der bestemmer det? Dertil fortæller Jørgen også, at man skal passe på med at kalde dem, der kommer til landet for 'fremmede', da man jo selv har inviteret dem til landet for at gøre det arbejde, som man ikke selv har haft lyst til at gøre (Jørgen:4). En betegnelse som Nanna ellers netop bruger på 'ikke-danskere' i Danmark, da hun selv har oplevet det at bo i et andet land som 'fremmede' og fortæller, at så føler man sig også 'fremmed' (Nanna:7). Spørgsmålet er, om dette kan sammenlignes med Jørgens forståelse, da der her kan være en difference mellem deres forståelse af en 'ikke-dansker' og begrebet 'fremmede'. Jørgen synes at have en forståelse af, at en 'ikke-dansker' også kan være 'dansker', som kommenteret tidligere. Hvor Nanna synes at have en forståelse af en 'ikke-dansker' i Danmark som én, der ikke nødvendigvis har et ønske om at bosætte sig permanent i et land, men for en periode er bosiddende der grundet arbejdsforhold, som hun også selv har oplevet det. Selvom de således anvender det samme

begreb synes deres faktiske forståelse af begrebet ikke at være ens. Mette peger i den forbindelse på, at hun ikke synes man skal kalde folk, man ikke kender, for 'fremmede', men at man skal se dem som venner, som man skal til at lære at kende (Mette:5). Begrebet 'fremmede' synes således for Mette, som for Jørgen, at være associeret med noget mindre positivt, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet for Nanna. De har således i stedet ønske om at se bort fra begrebet og se på mere positive elementer i individerne, som ellers måske bliver omtalt som 'fremmede', der dog ikke umiddelbart kan omtales som 'danskere'. Også Jes synes at skelne mellem 'danskere' og nogle, der ikke er 'danskere', men 'kommende danskere'. Således fortæller han, at han i fitnesscenteret snakker med en masse forskellige mennesker; *"både danskere og kommende danskere og får et godt indtryk af det."* (Jes:1). Spørgsmålet er, om det er, fordi han, som flere af de andre informanter, har en forståelse af, at det er nødvendigt at nuancere begrebet 'dansker', eller om han ser på de 'kommende danskere' som ikke værende helt 'danskere', men næsten?

OPSAMLLENDE REFLEKSIONER

Kært barn har mange navne og ligeså er det tilfældet med begrebet 'danskere' eller 'ikke-danskere'. En 'dansker' er det en 'etnisk dansker', eller kan man have en 'anden etnisk baggrund end dansk' og tilhøre gruppen af 'danskere'. Er 'etnicitetsbegrebet' relevant for forståelsen af 'danskere' eller mere et redskab til at skille de 'rigtige danskere' fra 'de andre'. Der synes at være mange måder, hvorpå det påpeges, at ikke alle borgere i Danmark er en del af begrebet 'dansker'. Informanterne påpeger i den forbindelse, at de ikke synes om alle disse forskellige navne/begreber, som anvendes i forhold til at definere gruppen af mennesker i Danmark, der ikke umiddelbart inkluderes i begrebet 'dansker'. Nogle af informanterne synes også at reflektere over, hvorfor man overhovedet skal anvende disse begreber, da de ser ud til at skabe mere splid end samling. På trods af disse refleksioner, synes de dog stadig i nogen form at holde fast i et 'os' og 'dem'. Således anvendes eksempelvis begreber som 'ægte dansker' eller 'almindelige dansker', når der er en bestemt gruppe af individer i det 'danske' samfund, der forsøges nævnt i forhold til nogle andre, som måske også er 'danskere', men ikke nødvendigvis tilhører de to førnævnte kategorier, 'ægte' eller 'almindelige'. Spørgsmålet er, om dette eventuel skyldes forskellen på den faktiske og nominelle forståelse af begrebet 'dansker' og et behov for at dele befolkningen op i nye og gamle. Men Gullestads bemærkning om, at et 'os' og 'dem' retorik har sneget sig ind som gyldig i debatten, synes ikke at være helt forkert. Der ser ud til at være en selvfølgelighed i at opdele mellem 'danskere' og borgere i Danmark, som værende mere eller mindre 'danske' med udgangspunkt i forhold til, om man har en 'anden baggrund end dansk', hvad end det så betyder.

KONKLUSION

I indeværende projekt var formålet at undersøge, hvilke selvfølgheder der ligger i opfattelser af begrebet 'dansker'. Dette er undersøgt ved at spørge 'danskere' i Danmark om, hvordan de opfatter begrebet 'dansker' og det 'danske'. Det er således det 'danske' set med 'danske' øjne. Problemstillingen er i analysen delt i tre, hvor den første del: *'Danske' selvfølgheder* behandler forståelser af det 'danske' og 'dansk kultur', anden del: *En 'dansker', hvad er det?* behandler selvfølghederne i begrebet 'dansker' og den sidste del: *Kært barn har mange navne* omhandler nogle af de begreber, der også anvendes i fortællingerne om 'danskere', som eksempelvis 'etniske danskere' og 'nydanskere'.

Selvfølghederne bag begrebet 'dansker' er mange. Det er dog ikke selvfølgheder, der er fælles for alle, hvormed det selvfølghede på en eller anden måde ikke længere synes så selvfølgheligt.

I indeværende opgave ses det, at der er mange forskellige måder at være 'dansk' på, men alligevel er der nogle punkter som mad, humor, hygge og afslapning som for flere af informanterne synes være mere 'dansk' end andet. Det er svært for informanterne at forklare, hvorfor det er 'dansk', men det synes for de fleste at skyldes, at det altid har været sådan, helt fra barnsben har de eksempelvis fået røde pølser og frikadeller. De har blandt andet læst eventyr af H.C. Andersen og hygget sig med venner og familie. Det er således noget, der altid har været og dermed er blevet en selvfølghed for informanterne, som de ikke stiller spørgsmålstejn ved. Det er underforståede punkter i forhold til deres forståelse af 'danskheden'. Selvom flere af punkterne er fælles for informanterne, er det ikke 'en fælles' forståelse, der ligger bag. Således er der eksempelvis forskellige forståelser af traditionerne omkring højtider og mærkedage som jul, påske og fødselsdage, samt forskellige forståelser og holdninger til det 'danske' flag - Dannebrog og det 'danske' kongehuset samt den 'danske' jantelov. Forståelserne om 'danskhed' er således mange, men forholdet til disse virker ikke afgørende for informanterne i forhold til inkludering i begrebet 'dansker', men det synes blot at være selvfølghede elementer i forhold til, hvad den 'danske kultur' indebærer.

Selvom tilknytning til den 'danske kultur' ikke er afgørende for inkludering i begrebet 'dansker', peges der alligevel i analysen på forhold, der har en betydning for informanternes opfattelser af begrebet. Der peges således på en selvfølghed i, at en person, der inkluderes i begrebet 'dansker', kan tale det 'danske sprog', er en, der har en bestemt 'hudfarve' og ikke er 'muslim'. Ikke alle informanter har dog peget på alle tre punkter som afgørende for inkludering i begrebet. Samtidig peger flere af informanterne på trods af udtalelser, der pas-

ser til ovenstående karakteristik, at personen ikke behøver tale 'perfekt dansk', men skal kunne kommunikere forståeligt på 'dansk', hvad end det så betyder. At personen sagtens kan have alle 'farver', og at det ikke har noget med religionen at gøre, hvorvidt en person er 'dansker' eller ej. Der opstår således flere modsigelser i udtalelser, når informanterne peger på 'sproget', 'hudfarven' og religionen som faktorer, der har betydning for opfattelsen af begrebet 'dansker'. Eller er det et udtryk for, at den faktiske forståelse af begrebet er én, og den nominelle forståelse er en anden. Dertil er der ikke en entydig forståelse blandt informanter om, at dansk statsborgerskab automatisk giver inkludering i begrebet 'dansker'. Informanterne peger således alle på det 'danske sprog' som vigtigt for kunne identificere en person som 'dansker', og flere af informanterne peger på udseendet i form af 'hudfarven' som afgørende, samtidig med at de udtaler at 'danskere' kan være alle 'farver'. Dertil er der nogle af informanterne, der peger på 'muslimer' som ikke-danskere, hvilket både skyldes erfaringer med muslimer, der ikke agerer som 'danskere' og grundet 'muslimer', der ytrer, at de ikke er 'danskere'. Der lægger således nogle selvfølgheder i begrebet 'dansker', der er betinget af etno-nationalistiske forhold og 'race' antagelser frem for ideologi og demokrati, hvilket er tankevækkende for et 'demokratisk samfund' som det 'danske'. Dertil virker også udefrakommende forståelser af begrebet 'dansker' til at påvirke informanternes umiddelbare forståelse af samme. Selvom informanterne alle udtaler, at de sætter spørgsmålstegn ved medier og politikere billede af 'ikke-danskere' som forskellige fra 'danskere' i form af eksempelvis udseendet og religion, synes de dog i større eller mindre grad at pege på nogle af de samme selvfølgheder.

Kært barn har mange navne, men ikke alle synes lige anvendelige. I forhold til begrebet 'etnicitet', synes der blandt informanterne at være mange forskellige forståelser af denne, og ingen af dem synes at forstå behovet for at have dette begreb. Ligeledes er der heller ikke forståelse for anvendelsen af begrebet 'nydansker', som ellers er det begreb flere politikere anvender. På trods af at flere af informanterne ikke ønsker at anvende begreber som 'etnicitet', 'nydansker' eller 'fremmede', synes der dog at være et større eller mindre behov for at skelne mellem borgere i Danmark i forhold til, hvem der kan inkluderes i begrebet 'dansker', hvor begreber som 'ægte danskere', 'almindelige danskere' og 'kommende dansker' anvendes. Der er således en selvfølghed i at opdele mellem 'danskere', som de ikke synes at stille spørgsmålstegn ved, men i stedet forsøger at imødekomme i form af andre begreber.

Indeværende projekt har måske ikke fundet noget nyt i forhold til, hvad der er 'dansk', og hvilke selvfølgheder der befinder sig i opfattelser af begrebet 'dansker', men det har italesat nogle af disse selvfølgheder og vil med dette sætte spørgsmålstegn ved, hvorfor disse selvfølgheder er så selvfølghede. Dette også ved at påpege at begrebet 'dansker' er

et socialt konstrueret begreb, som er foranderlig. Fokuset på de selvfølgelige forståelser som mindre selvfølgelige kan således være med til at gøre de involverede informanter og andre 'danskere' opmærksomme på, hvordan begrebet 'dansker' kan forstås på mange måder. Hvormed de selvfølgelige forståelser bliver udfordret.

Desuden kan det påpeges, at begrebet blandt flere af informanterne havde en selvfølgelig forståelse af fokus på eksempelvis biologiske og religiøse forhold frem for demokratiske, hvilket ikke synes givtigt for et demokratisk land som Danmark. Dertil synes identiteten som 'dansker' ikke mulig uden en anerkendelse af eksterne parter. Hvorfor en selvfølgelig forståelse af en 'dansker', som værende 'dansk' talende med en bestemt 'hudfarve og ikke 'muslim', synes at udelukke de resterende fra inklusion i begrebet 'dansker', på trods af at begrebet er konstrueret. Måske det er på tide at selvfølgelighederne i opfattelserne af begrebet 'dansker' bliver revurderet, da de trods alt ikke er så selvfølgelige.

The 'Danish' seen with 'Danish' eyes

People living in Denmark with Danish citizenship are called 'Danes', one should think. The reality is something else. There are some Danish citizens who can't be a part of the concept 'Dane'. Even though these citizens have been born, live, go to school or work in Denmark they are not called 'Danes' they are instead called 'new Danes'. So it seems that the people in Denmark are segmented into 'Danes' and 'new Danes'. But who are these 'Danes', who are a part of the concept 'Dane' and why? What is it that indicates if a person with Danish citizenship is a part of the concept 'Dane' or not? It appears that there are a number of different perceptions of the concept 'Dane' which further research has shown some interesting findings.

The aim for this thesis is to analyse the concept 'Dane' in a 'Danish' context. This is done through qualitative interviews with seven 'Danes' who are all Danish citizen and who claim to be 'ethnic Dane', furthermore they all live near but west of Copenhagen. Through these interviews the 'Danes' tell us about how they see the concept 'Dane', 'Danishness' and their understanding of the concept. The analysis of the self-evident perceptions of the concept 'Dane' from the interviews of the 'Danes' is pointed out through a social constructive perspective. By self-evident, the meaning is the obviousness, the taken for granted, the no doubt, truism, etc. perceptions of the concept 'Dane'. The use of the: ' ' around the words is used to make the reader aware, that these words are to have many meanings, and are not inflexible concepts, as may appear as obvious .

In the project, theorists such as Richard Jenkins and Marianne Gullestad are used as inspiration and as theory for the analyses of the 'Danes' tales. This project looks at this concept from within whereas Jenkins has worked with the concept 'Danish' from an outside perspective, and has worked with identity processes which also seemed interesting for the analyses of the concept 'Dane' (Jenkins 1997, 2002, 2006, 2011). In addition, G.Prakash Reddy is used as an example of the 'Danish' seen from the outside (Prakash 1992) and Annick Prieur is used, as she has been working with the identity process as well (Prieur 2004). Gullestad is interesting to use, as she has worked with the seemingly obvious perceptions of the concept of 'Norwegians' and how it is not only the 'Norwegians' and 'others' who are reproducing these perceptions of the concept but also researchers and the media are reproducing these (Gullestad 2002, 2006). To show an example of this point in a 'Danish' context Rikke An-

dreassen (Andreassen 2005, 2007 and Nielsen & Tanghøj 2008) and Peter Hervik (Hervik 1999, 2003, 2004 and Aidt & Hervik 2009) are included in this project.

The analysis is in three parts, the first of which focuses on 'Danishness' and what the seven 'Danes' call 'Danish culture'. The second part is about the self-evident perceptions of the concept 'Dane' and the third part is focusing on some of the other concepts that are being used in this project such as 'ethnicity' and 'new Danes'.

By looking at the seven 'Dane's' tales it can be concluded that there are many ways to be 'Danish'. These ways are nevertheless not necessarily to define if a person is a part of the concept 'Dane', nether is a 'Danish' citizenship equal being a part of the concept 'Dane'. It is instead the 'language' a person uses or for some of the seven 'Danes' the 'color' of the skin and the religious beliefs that have an impact on the perceptions of the concept 'Dane'. However it is perceptions that some of the seven 'Danes' are questioning, as they do not believe that the 'color' of the skin or religion should be a factor in the perception of a 'Dane'. However, these are some of the fundamental factors that seen to have an impact on their self-evident perception of the concept 'Dane'. Therefore there is more focus on ethno-nationalist circumstances and 'racial' assumptions than ideological circumstances, which doesn't seem attractive in a democratic country as the 'Danish'. At the same time it is difficult for the seven 'Danes' to find a name for the people which are not a part of the concept 'Dane', as concepts like 'ethnicity' and 'new Dane' don't seem meaningful for them.

Maybe it is time to reconsider the concept 'Dane' and how it is defined by self-evident perceptions, as it doesn't seem to be so self-evident after all.

LITTERATURLISTE

- Andreassen, Rikke (2005): *The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality*, University of Toronto
- Andreassen, Rikke (2007): *Der er et yndigt land – medier, minoriteter og danskhed*, Tiderne skifter forlag
- Aidt, Mik & Peter Hervik (2009): "Sprogbrug" i Cultures nr. 1, 2009
- Bryman, Alan (2004): *Social Research Methods*, Oxford University press
- Carsten (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Danes Worldwide (2011): <http://www.danes.dk/index.dsp?area=164>, Bilag 7
- Danmarks Statistik (2012a): http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/Graphics/MakeGraph.asp?menu=y&pxfile=20123714347104402442FOLK1.px&gr_type=5&PLanguage=0, Bilag 7
- Danmarks Statistik (2012b): http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/Graphics/MakeGraph.asp?menu=y&pxfile=20123714534104402442FOLK1.px&gr_type=5&PLanguage=0, Bilag 7
- Danmarks Statistik (2012c): http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/Graphics/MakeGraph.asp?menu=y&pxfile=20123714113104402442FOLK1.px&gr_type=5&PLanguage=0, Bilag 7
- Den Store Danske: http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Sprog/Fremmedord/a-ak/aksiomatisk, Bilag 7
- Esmark, Anders, Carsten Bagge Laustsen & Niels Åkerstrøm Andersen (2005): *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*, Roskilde Universitetsforlag
- Gullestad, Marianne (2002): *Det norske sett med nye øyne – Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*, Universitetsforlaget
- Gullestad, Marianne (2006): *Plausible Prejudice – Everyday experiences and social images of nation, culture and race*, Universitetsforlaget
- Hervik, Peter (1999): *Den generende forskellighed – Danske svar på den stigende multikulturalisme*, Hans Reitzels Forlag
- Hervik, Peter (2003): "På jagt efter danskheden" i Grus nr. 68, 24. årgang 2003
- Hervik, Peter (2004): "The Danish Cultural World of Unbridgeable Differences" i Ethnos, vol. 69, 2, 2004
- Jenkins, Richard (1997): *Rethinking Ethnicity – Arguments and Explorations*, SAGE Publications
- Jenkins, Richard (2002): "Tid til ikke at tale om forskel" i Religionsvidenskabeligt Tidsskrift, nr. 40 – marts

- Jenkins, Richard (2006): *Social Identitet*, Academica
- Jenkins, Richard (2011): *Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life*, Museum Tusulanum Press
- Jes (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Jørgen (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Kristiansen, Søren (2007): "Det 'teknologiske skift' i kvalitativ forskning?" i Håndværk & Horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode af Rasmus Antoft m.fl., Syddansk Universitetsforlag
- Kristiansen, Søren & Nils Mortensen (2005): "Sociologiske analyser af hverdagslivet" i Socialkonstruktivistiske analysestrategier af Anders Esmark m.fl., Roskilde Universitetsforlag
- Kvale, Steinar (1997): *Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, Hans Reitzels Forlag
- Mette (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Nanna (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Nielsen, Lene Holst og Mads Tanghøje (2008): "Hvem er de etniske – interview med medie- og minoritetsforsker Rikke Andreassen" i Retorik Magasinet, nr.67, 17. årgang marts 2008
- Nyidanmark (2009): http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Integration/Medborger_i_danmark/12+helligdage+og+hoejtider.htm, Bilag 7
- Nyidanmark (2011): http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Nyheder/Pressemeddelelser/Integrationsministeriet/2011/August/ny_rapport_tager_temperaturen_paa_nydanskeres_medborgerskab.htm, Bilag 7
- Pernille (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Poul (2011): Bilag 4, samt 5-6
- Prakash Reddy, G. (1992): *Sådan er danskerne!*, Grevas Forlag
- Prieur, Annick (2004): *Balansekunstnere – betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*, Pax Forlag A/S, Oslo
- Rasborg, Klaus (2005): "Socialkonstruktivismen i klassik og moderne sociologi" i Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne af Lars Fuglesang & Poul Bitsch Olsen, 2. udgave 2004, 2. oplag 2005, Roskilde Universitetsforlag
- Social- og integrationsminister (2012): <http://minister.sm.dk/Sider/default.aspx>, Bilag 7
- Ugebrevet A4 & Analyse Danmark (2011): http://www.ugebreveta4.dk/2011/201133/Fredag/~/_media/UBA4/Undersogelser/2011/20110819_Danskerne_tager_afstand_fra%20haard_udlaendingedebat.aspx, Bilag 7

BILAGSOVERSIGT

Bilag 1 - Opslag

Bilag 2 - Interviewguide

Bilag 3 – Kodningsliste

Bilag 4 - Transskriptioner

Bilag 5 - Lydfile med interviews

Bilag 6 - Nvivo *Det 'danske' set med 'danske' øjne*

Bilag 7 - Litteratur fra hjemmesider

Bilag 4-7 foreligger på vedlagte CD-rom.

Danskere søges!

Til interview om, hvem en dansker er.

Er du dansk statsborger, over 18 år, og har du etnisk dansk baggrund, så vil jeg meget gerne have din hjælp til at beskrive: "Det danske set med danske øjne".

Mit navn er Lærke Dalgaard og jeg bor i [boligområde].

Jeg er i gang med at skrive speciale i sociologi, og vil den forbindelse gerne have lov til at snakke med dig, om det at være dansker, og hvad der er dansk.

Interviewet vil finde sted i perioden uge 40 til uge 42. Tidspunktet er op til dig – det vil cirka tage 1 til 1½ time.

Interviewet kan være hos mig, dig eller et helt tredje sted, hvor det passer dig bedst.

Jeg håber meget, at du vil være behjælpelig med at beskrive det danske for mig, da jeg har brug for netop din forståelse, af det at være dansker.

Hvis det har fanget din interesse, må du meget gerne kontakte mig pr. e-mail: [...] eller tlf. [...], så vi kan aftale nærmere.

Med venlig hilsen

Lærke Dalgaard, Sociologistuderende på Aalborg Universitet

Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]	Danskere søges - interview Lærke Dalgaard tlf. [...]
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Indledning:

Først vil jeg fortælle, at jeg er ved at skrive speciale og at det er i den forbindelse jeg har valgt at skrive om det at være dansker. Formålet med interviewet er at få indsigt i, hvad du opfatter som værende dansk.

Jeg er derfor interesseret i, hvad du oplever og synes gør en dansker til dansk, så det er vigtigt at du tager dig god tid til at besvare spørgsmålene. Og der er selvfølgelig ikke nogle rigtige eller forkerte svar i den forbindelse.

Har du nogle spørgsmål?

Så går vi i gang!!

1. Deltagerens baggrundshistorie

Forskningsspørgsmål (herefter FS): Hvordan ser deltagerens dagligdag ud – hvilke traditioner bekender vedkommende sig til? (Tese: Danskernes kultur kan anskues gennem de værdier og normer der forefindes i hverdagen og gennem kulturen omkring mærkedage og traditioner, jf. Prakash (Prakash 1992)).

Intro: Jeg vil gerne kende lidt mere til dig, så kan du ikke fortælle, hvordan en helt almindelig dag ser ud for dig.

- Hvad beskæftiger du dig med? - Hvad laver du i fritiden?
- Hvilke traditioner og mærkedage er vigtige for dig at fejre - specielle religiøse højtidere/events?
  - i. Har det altid været de samme traditioner/mærkedage eller var det andre der var vigtige i din barndom?
  - ii. Har traditioner mv. haft en særlig betydning for familien? – hvordan?
- Er der specielle sange, som du har et forhold til, eller som du kan huske fra din barndom? – hvilke?
- Har du et personligt kendskab til en eller flere ikke-danskere?
  - i. Hvilke/i hvilken sammenhæng/hvordan?
- Har du været i udlandet på længere ophold?
  - i. Hvis ja, hvordan tænkte du så på Danmark og var der noget særligt du lagde mærke til?

2. At definere det danske

FS: Er det muligt at beskrive en dansker entydigt, på trods af den åbenlyse mangfoldighed? (Tese: Et opgør med selvfølghederne og værdier, give rum for mere sigende kategorier og mangfoldighed, men der er ikke fokus på dette i dagens Danmark, jf. Gullestad og Hervik (Gullestad 2002, Hervik 2004))

Intro: Nu har vi talt lidt om dig selv og din hverdag. Nu vil jeg gerne tale lidt om hvordan det opfattes, det at være dansk. Og hvad det er du synes, gør en dansker til dansk.

- Kan du give mig eksempler på, hvad der for dig er dansk?
- Hvorfor er eksemplerne danske?
- Hvad er dansk kultur?
- Er det muligt at være dansker uden at være, som du lige har nævnt?

3. Egne kategorier

FS: Hvilke kategorier anvender deltageren til at beskrive sig selv? (Tese: Kendskab er en forudsætning for at behandle hinanden med værdighed, jf. Gullestad (Gullestad 2002))

Intro: Jeg vil nu spørge ind til nogle lidt mere private ting, som måske kan være svære at svare på, men du må endelig give dig god tid eller melde pas, hvis du ikke ønsker at svare.

3a. Etnicitet og betydning heraf.

FS: Har det en betydning for den etniske danske deltager, at vedkommende er etnisk dansk? (Tese: Etnicitet eksisterer ikke i sig selv – det vil altid være kontekstafhængigt, jf. Jenkins (Jenkins 1997)).

Intro: Jeg ved, at du er af etnisk dansk oprindelse. Oplever du at det har en betydning for din hverdag – bliver det italesat?

- Tænk du over, hvad det betyder for mennesker omkring dig, som evt. har en anden etnisk baggrund end dig selv?
  - i. Hvordan?

3b. Danskhed og betydning heraf.

FS: Er det rigtigt at danskere føler sig som en del af et homogent folk og hvad er det som gør at dette evt. er muligt? (Tese: Det siges at danskerne er et homogent folk, hvilket begrundes med det danske sprog, den relative lighed der forefindes mellem folk samt den delte nordiske "race", men det påpeges ligeledes, at danskerne aldrig har været ens eller i samme båd, ikke engang under anden verdenskrig, jf. Jenkins (Jenkins 2011)).

Intro: Hvad er det, som får dig til at føle dig dansk?

- Er det en specifik ting eller værdi? – eksempler?
- Oplever du, at du til hører et bestemt område i Danmark, by, region eller ø – eller måske verdensdel? – hvilke og hvorfor?

3c. Familie og betydning heraf

FS: Har deltagerens egen familiesituation en indvirkning på vedkommendes forståelse, for det danske liv? (Tese: Nye familieformer skaber ligeledes nye nationalformer, jf. Gullestad (Gullestad 2002))

Intro: Hvordan er din familiesituation?

- Kernefamilie, single, enlig, sammenbragt osv.
- Har du børn, evt. hvor mange?
- Bor du i nærheden af din familie, søskende, forældre, bedsteforældre?
- Oplever du, at din egen familiesituation har en betydning for den måde du ser på andre danskere – deres familiesituation? Hvordan?

4. Mediernes rolle

FS: Hvilken rolle spiller medierne og politiske kommentar til deltagerens forståelse af begrebet dansker? (Tese: Medierne er medskyldige i at skabe billedet om, at det er indvandrernes egen skyld, at de er 'de andre', jf. Andreassen (Andreassen 2005))

Intro: Nu har vi talt lidt om dig, som dansker. Kan du forsøge at beskrive en ikke-dansker i Danmark for mig?

- Hvilke opfattelser i forhold til danskere vs. ikke-danskere, oplever du, er fremtrædende i medierne?
- Hvilken betydning har det for dine opfattelser?

5. Janteloven

FS: Er det rigtig antaget at individuel forskellighed er beskyttet gennem det danske system, så længe at man accepterer, at man på vigtige punkter bør være ens med andre? (Tese: Der tages afstand til 'de andre' i Danmark grundet janteloven – de skal ikke tro at de er noget specielt, jf. Jenkins (Jenkins 2011))

Intro: I Danmark har vi jo Janteloven, hvoraf det ene bud siger: Du skal ikke tro du er noget. Er det noget du tænker over i hverdagen?

- Hvad er din holdning til Janteloven – positivt/negativt?
- Tror du det har en betydning for den måde danskere ser på andre på?
  - i. Hvordan/hvorfor ikke?

6. Danske statsborgere

FS: Hvad indebærer et dansk statsborgerskab af rettigheder og forpligtelser? (Tese: Nationalstaten Norge er inde i en omdannelsesproces, som gør det magtpålgende at have en vedvarende diskussion om, hvad statsborgerskabet skal indeholde af både rettigheder og forpligtelser, jf. Gullestad (Gullestad 2002)).

Intro. Nu vil jeg gerne spørge lidt ind til det at være dansk statsborger. Hvad betyder det for dig, at være dansk statsborger?

- Hvilke rettigheder ser du som vigtige, som dansk statsborger? Hvorfor?
- Hvilke forpligtelser, ser du som vigtige? Hvorfor?
- Størstedelen af EU-landene tillader i dag dobbeltstatsborgerskab³ – hvad er din holdning til dobbeltstatsborgerskab, burde det også være en mulighed i Danmark?
  - i. Hvorfor/hvorfor ikke?
- I dag skal ikke-danskere igennem en række test og opfylde en række krav, eksempelvis frivilligt arbejde, for at opnå opholdstilladelse eller statsborgerskab – hvad er din holdning til det?
  - i. Hvorfor?

---

³ 20 ud af de 27 EU-lande tillader i dag dobbelt statsborgerskab - men altså endnu ikke Danmark (Danes Worldwide).

7. 'Os' og 'dem'

FS: Er det muligt at bryde de selvfølgheder, der ligger bagved konstruktionen 'os' og 'dem'? (Tese: Alle er "blinde slaver" for egne fordomme, jf. Gullestad (Gullestad 2002))

Intro: Som noget af det sidste vil jeg gerne tale lidt om delingen mellem 'os og dem' i Danmark. Er det en opdeling, du oplever eller tænker over i hverdagen (indkøb, institution, bussen)?

- Hvordan – giv gerne eksempler.
- Andre tidspunkter – specifikke hændelser?
- Kan du forestille dig en måde, dette 'os og dem' kunne brydes? – har du selv forsøgt?
- Kender du begrebet dansker og nydansker? – hvor er den placeret i forhold til 'os og dem' synes du? – eller i forhold til dansker og ikke-dansker? (Kun anvendt i interview med 'almene dansker')

Afsluttende

Nu er vi ved at have været omkring det, jeg gerne ville spørge ind til. Er der noget, du ikke synes, vi er kommet ind på, som er vigtigt?

Intro: Her til sidst vil jeg bare gerne lige stille dig nogle generelle spørgsmål. (Det er bare en del af den baggrundsinformation man skal have i sociologiske projekter).

Hvilken by er du vokset op i?

Alder

Stemmer (Kun anvendt i interview med 'almene dansker')

...andet?

Så vil jeg gerne høre, hvordan du har oplevet interviewet? Er der noget, du synes, jeg skal gøre anderledes eller bedre?

Mange tak fordi jeg måtte interviewe dig, det har været en stor hjælp. Jeg sætter stor pris på, at du ville være med!

Nedenstående ses de 14 temaer/nodes og 463 referencer fordelt på de tre analyseafsnit samt præsentations afsnittet

Præsentation:

Præsentation (87 referencer)

'Danske' selvfølgeligheder:

Dansk - Danmark – kultur (51 referencer)

Flaget (7 referencer)

Kongehuset (15 referencer)

Traditioner og mærkedage (22 referencer)

Janteloven (10 referencer)

Forskelle mellem landsdele og byer (22 referencer)

En 'dansker' hvad er det for en størrelse:

Dansker vs. ikke-dansker (74 referencer)

Statsborgerskab (20 referencer)

Sproget (39 referencer)

Farven (26 referencer)

Mediernes fokus og påvirkning (23 referencer)

Muslimere vs. ikke-muslimere (11 referencer)

Kært barn har mange navne:

Forståelse og anvendelse af begreber (56 referencer)